

Tartu Riiklik Ülikool

NSV Liidu Ajaloo Kateeder

Väino Järv

HELME MASINA-TRAKTORIJAAM

VÕITLUSES PÕLLUMAJANDUSE

TÖUSU EEST

Diplomitöö

Juhendaja:

ajalooteaduste kandidaat

K. Laigna

*TRÜ NSV Lajal.
kat. nr. 1224.*

Tartu

1955

Tartu Riiklik Ülikool
ARHIIVKOGU

„... Masina-traktorijaama näol on avastatud ja massiliste kogemustega proovitud vorm Nõukogude riigi poolt suure, kollektiivse, kõrgel tehnilisel baasil seisva põllumajanduse organiseerimiseks, milles kolhoosimaside isetegevus oma kollektiivsete majapidamiste ülesehitamisel ühineb kõige täiuslikumalt organisatsioonilise ja tehnilise abi ja juhtimisega proletaarse riigi poolt.”

(ÜK(b)P Keskkomitee otsusest
29.detsembril 1930.a.)

E E S S Ö N A.

NSV Liidus on tootmisvahendite sotsialistlikul ühisomandil kaks vormi: riiklik üldrahvalik omand ja kolhooslik-kooperatiivne omand. Riiklik üldrahvalik omand masina-traktorijaamade näol saavutab põllumajanduse arengus iga aastaga üha suurema tähtsuse. Masina-traktorijaamad koos oma uusima põllumajandusliku tehnikaga avaldavad järjest suuremat mõju kolhooside ühisomandi arengule ja tugevnemisele. Organiseeritud tugipunktidena põllumajanduse sotsialistlikuks rekonstrueerimiseks ja põllumajandusele riigi poolt abi osutamiseks on masina-traktorijaamad riigi käes muutunud lühikese aja jooksul kolhoosikorra edasise arendamise ja kindlustamise võimsateks hoobadeks. Masina-traktorijaamade näol on leitud parim vorm riikliku omandi seostamiseks kolhooslik-kooperatiivse omandiga ning kolhoosliku omandi tõstmiseks üldrahvaliku omandi tasemele.

Masina-traktorijaamad on kolhoosikorra industriaalseks ja tehniliseks baasiks ning moodustavad praegu otsustava jõu kolhooside tootmistegevuse arendamises, nad on tähtsaimateks tugipunktideks kolhooside juhtimises sotsialistliku riigi poolt.

Sellest tingituna kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus pööravad järjest suuremat tähelepanu masina-traktorijaamade töö parandamisele ja nende osatähtsuse tõstmisele. Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse suurt hoolitsust

meie sotsialistliku põllumajanduse igakülgse eefasiarendamise ja tugevdamise eest kajastavad ilmekalt NLKP Keskkomitee septembri-, veebruari-märtsi-, juuni- ja jaanuaripleenumi otsused ning nendele järgnenud partei ja valitsuse määrused. Nendes nähakse ette suureulatuslikke abinõusid, millede eesmärgiks on kolhoosikorra edasine tugevdamine, teravilja tootmise laiendamine, loomakasvatuse arendamine, köögivilja ja kartuli tootmise suurendamine, teravilja, tehniliste ja õlikultuuride viljakuse tõstmine ning selle alusel kogu kolhoositalurahva heaolu tõstmine.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses on ettenähtud suureulatuslikud abinõud masina-traktorijaamade töö põhjalikuks parandamiseks, kuna nad on kolhoosikorra industriaalseks, materiaalseks ja tehniliseks baasiks. On tarvis, et nad täiel määral saaksid otsustavaks ja organiseerivaks jõuks kolhooside tootmistegevuse arendamises.

Kõige tähtsamaks abiks meie kolhoosimajandusele on aga abi kaadri näol. Parteipöörduks kõigile põllumajanduse spetsialistide ja mehhanisaatorite poole üleskutsega asuda tööle masina-traktorjaamadesse ja kolhoosidesse, võidelda vilja, liha, piima, kartuli ja köögivilja tootmise suurendamise eest.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi poolt põllumajanduse alal kindlaksmääratud abinõudel on mitte ajutine, vaid püsiv iseloom. Need moodustavad meie partei majanduspoliitika tähtsa põhilüli, millega tegeldes on võimalik ja tuleb saavutada kogu meie majanduse edasine areng, saavutada töölisklassi, kolhoositalurahva ja kogu meie rahva elujärje otsustav tõus,

Käesoleva töö ülesandeks on kirjeldada Helme masina-traktorijaama võitlust tema tööpiirkonna kolhooside põllumajanduse tõusu eest. Töö esimene peatükk on pühendatud masina-traktorijaama kui kolhoosikorra industriaalse materiaal-tehnilise baasi ajaloolisele arengule NSV Liidus kui ka Eesti NSV-s eraldi. Edasi on käsitletud üksikasjalisemalt Helme masina-traktorijaama, tema loomist, arengut, võitlust kolhoosikorra kindlustamise ja põllumajanduse edasise arendamise eest. Töös on püütud näidata, kuidas Helme masina-traktorijaam on muutunud riigi poolt organiseeritud põllumajanduse sotsialistliku rekonstrueerimise ja põllumajandusele riigi poolt tehnilise abi osutamise tugipunktist kolhoosikorra tugevdamise ja kindlustamise võimsaks teguriks.

Töö koostamisel on kasutatud marksismi-leninismi klassikute töid, meie riigijuhtide, põllumajanduse ala spetsialistide ja teadlaste töid ja uurimusi, ajakirjade "Eesti Põllumajandus", "Sotsialistlik Põllumajandus", "Eesti Bolševik", "Eesti Kommunist" ja ajalehtede "Rahva Häääl", "Valgamaalane", "Uus Elu" ja "Helme Traktorist" artikleid ning EKP Tõrva Rajoonikomitee arhiivis asuvat Helme masina-traktorijaama ja tema töö^d/käsitlevat dokumentatsiooni.

Peamiste materjalidena on aga töö koostamisel leidnud kasutamist Helme masina-traktorijaama arhiiv ja vestlustes masina-traktorijaama töötajatega ülesmääratud andmed.

Peab mainima, et Eesti NSV-s on väga vähe võetud sõna masina-traktorijaamade töö küsimustes. Senini pole trükkis ilmunud ühtegi kirjutist, kus oleks analüüsitud ühe või teise masina-traktorijaama arengut ja tema võitlust põllumajan-

duse tõusu eest. Olemasolevad masina-traktorijaamade tegevust ja arengut üldistavad pikemad artiklid ja teosed pakuvad andmeid masina-traktorijaamade tekke ja arengu kohta ainult NSV Liidu kui terviku või vennasvabariikide üksikute masina-traktorijaamade osas. Käesoleva aasta algul ilmus küll Rapla masina-traktorijaama direktori V.Pallavi sulest brošüür, mis käsitles üksikasjalisemalt selle masina-traktorijaama tööd, kuid ainult ajajärgus pärast septembrileenumit.

Kahtlemata need asjaolud raskendasid tunduvalt töö kirjutamist. Need viitasid aga ka vajadusele anda üksikasjalikum analüüs meie vabariigi ühe eesrindlikuma masina-traktorijaama tööst ja arengust. Nende ridade kirjutaja valis selleks masina-traktorijaamaks Helme masina-traktorijaama, millega tal on olnud tihe side mitmeaastase praktilise töö kestel.

I p e a t ü k k .

MASINA-TRAKTORIJAAM KUI KOLHOOSIKORRA

INDUSTRIAALNE MATERIAAL-TEHNILINE BAAS.

„Kommunistliku ülesehitustöö programmi tähtsaimaks koostisosaks, - on öeldud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee septembripleenumi otsuses, - on meie maal sotsialistliku tööstuse kui rahvamajanduse juhtiva jõu võimsa kasvu baasil põllumajandussaaduste külluse loomise ülesande praktiline lahendamine. Praegustes tingimustes on see ülesanne kerkinud meie ette kui kõike aktuaalsem üldrahvalik ülesanne. Selle ülesande edukas lahendamine aitab kahtlemata kaasa töölisklassi ja kolhoositalurahva liidu edasisele tugevdamisele¹.”

Selle üldrahvaliku, akuutse ülesande täitmisel on erakordselt suur osa masina-traktorijaamad. Masina-traktorijaamad - need on kolhoosikorra industriaalne materiaaltehniline baas, otsustav jõud kolhoosliku tootmise arengs; nad on tähtsaimateks tugipunktideks kolhooside juhtimisel sotsialistliku riigi poolt. Masina-traktorijaamade tööst sõltub kõigi põllumajandusharude edasine tõus, maa kõigi kolhooside tõus ning õitseng. Sellepärast ongi kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus osutanud ja osutab ka edaspidi

1 Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee pleenumi otsus, mis võeti vastu 7.septembril 1953.a. sm. N.S.Hruštšovi ettekande põhjal, Tallinn 1953, lk.58.

masina-traktorijaamade töö paremustamise üritusele esmajärgulist tähtsust.

Juba oma kooperatsiooni plaanis talupoegade kaasatõmbamiseks sotsialismi ülesehitamisele V.I.Lenin kriipsutas alla tehnilise ümbervarustamise tähtsust põllumajanduses ja edasi selle üleviimise tähtsust kaasaegsele tehnikale.

„Sotsialismi võitu kapitalismi üle ja sotsialismi kindlustumist, - kirjutas Lenin 1920.a., - võib lugeda saavutatuks ainult siis, kui proletaarne riigivõim on lõplikult maha surunud igasuguse eksploatatorite vastupanu ja kindlustanud endale täieliku püsivuse ja täieliku alistumise, reorganiseerib kogu tööstuse kollektiivse suurtootmise alusel ja uusimal (rajatud kogu majanduse elektrifitseerimisele) tehnilisel baasil¹.“

Küla üleminekuks sotsialistliku arengu teele, õpetas V.I.Lenin, on hädavajalik varustada küla traktoritega, masinatega - on hädavajalik sotsialistliku riigi igakülgne ja asjalik abi. Lenin näitas, et ainult traktorite massiline kasutuselevõtmine põllumajanduses ja massiline elektrifitseerimine võib otsustada kogu küla ülemineku sotsialismi arengu teele ning väikemajapidamiste ümbermuutmise sotsialistlikuteks suurmajapidamisteks.

J.W. Stalin, arendades edasi leninlikke ideid sotsialismi ehitamisest külas nõukogude korra viljastavates tingimustes, töötas välja põllumajanduse kollektiviseerimise teooria.

J.V.Stalin märkis ära ka masina-traktorijaamade suurt

1 В. И. Ленин, Соч., т. 31, Ленинград 1950, стр. 138.

osa küla sotsialistlikul ümberkorraldamisel. Partei XV kongressi aruandekönes Stalin põhjendas kollektiivsele suurpõlluharimisele ülemineku vajadust ja näitas, et väljapääs seisab selles: „... et talupoegade väike- ja pisimajandid järk-järgult, kuid järjekindlalt, mitte surve all, vaid eeskujunäitamise ja veenmise abil ühendada suurmajanditeks ühise, ühistegeliku, kollektiivse maaharimise alusel, kus kasutatakse põllutöomasinaid ja traktoreid, kus kasutatakse põllunduse intensiivsuse tõstmiseks teaduslikke meetodeid. Teist väljapääsu ei ole¹.”

J.V.Stalin õpetas, et sotsialismi võiduks külas on tarvilik täielik tootlike jõudude ja tootmissuhete muutumine külas, et ilma talupoegade majandite ühendamiseta kolhoosides ei ole võimalik teostada põllumajanduse mehhaniseerimist ega ole võimalik ilma eelmiseta luua ega arendada ka kolhoose. Ei saa ümberkorraldada põllumajanduse tehnilist baasi ilma kaasaegse eesrindliku tehnikata. Kuid varustada põllumajandust traktorite ja masinatega ei ole võimalik, kui ei arendata intensiivsemalt tööstust. Tööstuse, eelkõige rasketööstuse kiire arengutempo - selles näeb kommunistlik partei põllumajanduse ümberkorraldamise võtit.

Viies läbi industrialiseerimise poliitikat, Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei suunasid kogu tähelepanu ja reservid sellele, et luua lühikese aja jooksul võimas tööstus, mis kindlustaks ja varustaks meie põllumajandust, kaasaegsete põllumajandusmasinatega.

1 J.V.Stalin, Teosed, 10 kd. Tallinn 1950, lk.296.

Samal ajal, toetudes maa tööstusliku arenemise edusammudele, organiseerisid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus küla laialdase varustamise kaasaegse masinatehnika - traktorite ja teiste põllumajanduslike masinatega, organiseerisid mehhanisaatorite kaadri väljaõpetamist. Sellega loodi küla uued tootlikud jõud. Samal ajal tugevdatisidet linna ja küla vahel, millel oli suur tähtsus talurahva üleminekul sotsialistliku arengu teele.

Teadusliku kommunismi rajajad K.Marx ja Fr.Engels, töötades läbi küsimused väiketootmisest külas pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu, näitasid, et tuleb säilitada proletariaadi juhtiv osa kooperatiivsetes ühendustes ja omistasid eriti suurt tähtsust tootmise põhivahendite koondamiseks riigi kätte kommunistliku ühiskonna ülesehitamise esimeses staadiumis.

Kirjas Bebelile (1886) Fr.Engels kirjutas: „Et üleminekul kommunistlikule majandusele, tuleb meil laialdasel hulgal võtta tarvitusele kooperatiivse tootmise vahelülisid, - selles Marx ja mina kunagi ei kahelnud, - kuid asi peab küstitatama sellisel viisil, et ühiskond, järelkult esmajärjekorras riik, hoiab enda käes omandit tootmisvahenditele ning sellisel viisil eraomanduslikud huvid kooperatiivseis majandeis ei või saada ülekaalu kogu ühiskonna huvide ja sihtide üle.¹”

V.I.Lenin ja J.V.Stalin arendasid edasi seda sotsialismi ehitamise printsiipi külas, näidates masina-traktori-

¹ К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. XXVII, /Ленинград/ 1935, стр. 524.

jaamade kui suurte sotsialistlike ettevõtete osa, mis koon-
davad endas kaasaegset eesrindlikku masinatehnikat ja anna-
vad talupoegadele tootmistehnilist abi.

Masina-traktorijaamade arenemine ja nende mõnekümne-
aastane ajalugu näitab, et nad on võimsaks hoovaks, millega
sotsialistlik riik mõjutab kolhooside tehnikaga varustamist
ja nende organisatsioonilis-majanduslikku tugevdamist.

a) Masina-traktorijaamade areng NSV Liidus.

Tsaari-Venemaal oli põllumajanduslike tööde mehha-
seerimise tase äärmiselt madal. 1915.aastal oli tsaari-
Venemaal kokku ainult 165 traktorit ning needki olid kõik
mõisnike valduses. Mehhaaniliste jõuallikate, kaasa arva-
tud traktorite ja lokomobiilide osatähtsus põllumajandu-
ses moodustas kõigest 0,8%, kuna 99,2% langes veoloomadele.
1910.aasta loenduse andmetel oli Venemaal harkatru 7,8 mil-
jonit, puuatru 2,2 miljonit, raudatru 4,2 miljonit, puuäk-
keid 17,7 miljonit. Need olid peamisteks põllutööriista-
deks. Vähesed masinad, mis Venemaal leidsid, olid koonda-
tud suurmajanditesse mõisnike ja kulakute kätte. Kehv- ja
kesktalupoegadel puudusid põllutöömasinad peaaegu täieli-
kult. Venemaa 32 kubermangus talupojad harisid maad peami-
selt harkatradega. Külvipinna ühe hektari kohta tuli 1910.
a. talumajandites keskmiselt 6 rubla eest põllumajandus-
masinaid ja riistu¹.

1 S.G. K o l e s n e v, Põllunduse organiseerimine kol-
hoosides, Tallinn 1954, lk. 40.

Pärast Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu, tänu partei ja valitsuse pidevale hoolitsusele põllumajanduse mehhaniseerimise eest, oli võimalik varustada nõukogude küla kodumaiste traktorite, põllumajandusmasinate ja -riistadega. Uut tehnikat hakkasid põllumajanduslikku tehnikasse juurutama selleks organiseeritud masina-traktorijaamad.

Masina-traktorijaamade loomise idee kasvas välja riigi poolt kehvik- ja keskmiktalupoegade abistamise praktilist traktorite ja teiste põllutööriistade ja -masinate näol. Massilise kollektiviseerimise eel Nõukogude valitsus varustas traktorite ja muu põllumajandusliku inventariga just esmajärjekorras kolhoose, sovhoose ja teisi sotsialistlikke organisatsioone. Traktorite ja põllutööriistade müük kulakutele oli keelatud. 1928.a. oktoobris oli VNFSV põllumajanduses sovhooside ja teiste riiklike ettevõtete käsutuses 22,8% kogu traktorite üldarvust, kolhoosidel 36,6% ja lihtsamatel põllumajanduslikel kooperatsioonidel 29%. Talupoegade abistamiskomiteede käsutuses oli 6,4% ning üksiktalupoegadel 5,2% kogu traktorite üldarvust¹.

Talupoegade abistamiskomiteede käsutuses olevatest traktoritest moodustati masin-laenutuspunktid, kes võtsid laenatud masinate eest talupoegadelt vastava tasu. Sellega piirduski masin-laenutuspunktide töö.

Selline vorm aga ei suutnud pakkuda talupoegadele efektiivset abi ega tõmmata neid kaasa kollektiivsete majapidamiste loomise teele. 1927.a. peale organiseeriti masin-

¹ См. М.А. Кр я е в, Победа колхозного строя в СССР, Москва 1954, стр. 475.

laenutuspunktide asemele traktorikolonnid.

Kaasaegsete riiklike masina-traktorijaamade algtüüp tekkis 1927.aastal, s.o. massilise kollektiviseerimise liikumise eel, mil Ukraina NSV Odessa oblasti T. Ševtšenko nimeline sovhoos organiseeris traktorite kolonni Umbruskonna talumajapidamiste tootmisalaseks teenindamiseks lepingu alusel.

Juba esimesel aastal saavutas traktorite kolonn (brigaad) suurt edu. Sellest jutustasid talupojad ise oma avalikus kirjas ajalehes "Izvestija" "...Pärast meie poolt nähtud traktorite tööd ei taha me enam pidada kehva väikemajapidamist, vaid oleme otsustanud organiseerida traktoritega haritava ühismajandi, kus pole üksikuid talupoja põllulappe. Meie jaoks selle traktoritega varustatud majapidamise organiseerimise võttis juba enda peale Taras Ševtšenko nimeline sovhoos, kellega me sõlmisime lepingu¹."

Partei XV kongressil näitas J.V.Stalin, et niisugune ongi ainuõige tee sotsialistliku põllumajanduse arendamiseks. „Rohkem selliseid eeskujusid, seltsimehed, - rääkis J.V.Stalin, - ja siis oleks võimalik küla kollektiviseerimist kaugele edasi arendada²."

1928.a. loodi Taras Ševtšenko nimelise sovhoosi traktorite kolonni baasil esimene masina-traktorijaam NSV Liidus.

Varsti pärast seda algas laialdane masina-traktorijaamade asutamine. Masina-traktorijaamade abiga likvideeriti

1 „I z v e s t i j a“, nr.267, 22.novembril 1927.a. i .
J.V. S t a l i n, Teosed, 10 kd., Tallinn 1950, lk.299.

2 Sealsamas.

kehvikute ja keskmike vaesus ja sõltuvus kulaklusest, ai-
dati kaasa kollektiivmajapidamiste loomisele, uudismaade
üleharimisele ja sotsialistliku tootmise laiendamisele.

1929.a. aprillis toimus partei XVI konverents, mis
märkis ära küla traktorite ja põllumajandusmasinatega va-
rustamise hädavajalikkust ning masina-traktorijaamade osa-
tähtsust kui tähtsaimat faktorit küla üleminekul sotsia-
lismiteele.

5.juunil 1929.aastal võttis Nõukogude valitsus vastu
otsuse „Masina-traktorijaamade organiseerimisest,“ mis pa-
ni aluse masina-traktorijaamade laialdase võrgu väljakujune-
misele meie maal.

Nõukogude valitsus nimetas eelpooltoodud otsust õige-
aegseks ja käsitades seda rünnakuna masina-traktorijaamade
laialdaseks ülesehitamiseks ühena põhimistest teedest indi-
viduaalsete talumajapidamiste ümberehitamiseks kollektiiv-
seteks suurmajapidamisteks.

1930.aastaks olid kõik masina-traktorijaamad üle antud
riigi kätte, s.t. muudetud üldrahvalikuks omandiks. Masina-
traktorijaamade muutmine riiklikeks ettevõteteks omas mää-
ratu suurt tähtsust. Ainult sotsialistlik riik on võimeli-
ne assigneerima suuri summasid uute masina-traktorijaamade
loomiseks ja traktoripargi täiendamiseks.

J.V.Stalin oma töös „Sotsialismi majandusprobleemid
NSV Liidus“ näitas kui sügavalt ekslik on ettepanek masina-
traktorijaamade vara müümisest kolhoosidele. J.V.Stalin sel-
gitas, et põllumajanduse järk-järguline areng, järjest suu-
remate saakide kindlustamine ei ole võimalik ilma vana teh-

nika asendamiseta uuega ja uue uusimaga. Kolhoosidel aga ei ole võimalik saada miljardilisi tulusid ja kanda neid põllumajanduse uude tehnilisse varustamisse.

Niisuguseid kulutusi võib võtta enda kanda ainult sotsialistlik riik. „Mida tähendab pärast kõike seda nõuda traktorijaamade tehnika müümist kolhooside omandiks? See tähendab ajada kolhoosnikud ja kolhoosid suurtesse raskustesse, kahjudesse ja nad laostada, nurja ajada põllumajanduse mehhaniseerimine, alandada kolhoosliku tootmise tempot¹.“

Juba 1929.aasta lõpuks loodi üleliiduline masina-traktorijaamade keskus "Traktorotsentr". Sellest alates masina-traktorijaamade rajamine omandas plaanipärase iseloomu ja toimus hämmastavalt kiire tempoga.

1930.aasta kevadeks oli "Traktorotsentri" süsteemis loodud 158 masina-traktorijaama, millised teenindasid 11600 kolhoosi, külvipindalaga 10,4 miljoni hektarit (27,4% kolhooside kogu külvipinnast²). Kõrvuti "Traktorotsentri" süsteemi masina-traktorijaamadega töötas 1930.a. juunis 479 kooperatiivset masina-traktorijaama ja traktorite kolonni. Masina-traktorijaamad sel ajal erinesid traktorite kolonnidest ainult oma tehnilise organiseerituse poolest. 1930.a. septembris ÜK(b)P Keskkomitee oma otsuses nägi ette traktorite kolonnide reorganiseerimise masina-traktorijaamadeks.

Masina-traktorijaamad loodi eelkõige maa teraviljaraajoonides. Nii oli 1929.aastal loodud 112 masina-traktorijaamast organiseeritud 34 Ukrainas, 19 Põhja-Kaukaasias, 24

1 J. S t a l i n, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, /Tallinn/, 1953, lk. 194.

2 См. Большая Советская Энциклопедия, т. 26, /Москва/ 1954, стр. 564.

Kesk- ja Alam Volgal, 8 Siberis, 8 Keskmustamullarajoonis, 9 Uuralis ja Kasahstanis¹. Masina-traktorijaamadele teravilja rajoonides seati vastutusrikkad ülesanded teraviljaprobleemi kiiremaks lahendamiseks sotsialistlike mehhaniseeritud suurmajandite ülesehitamise algusel. Masina-traktorijaamade loomisele osutasid suurt abi Moskva, Leningradi, Harkovi ja teiste linnade tööstusettevõtted, kes saatsid kohtadele nii juhtivat kaadrit kui ka spetsialiste.

I viisaastaku lõpuks oli loodud 2446 masina-traktorijaama, millised teenindasid 71800 kolhoosi, 45,1 miljoni hektarilise külvipinnaga². Peaaegu pool kõikidest kolhoosikülvidest I viisaastaku lõpuks teostasid masina-traktorijaamad, keda oli toleks ajaks varustatud võimsa traktoripargiga, remonditöökodadega ja kvalifitseeritud mehhanisaatorite kaadriga. Masina-traktorijaamad olid põllumajanduses suureks jõuks.

Masina-traktorijaamade loomine ei toimunud rahulikult, vaid teravas võitluses kulakluse ja tema agentuuri - trotskistlik-buhhaarinlike reeturite vastu. Need sotsialistliku ülesehitustöö vaenlased tahtsid nurja ajada partei poolt alustatud rünnakut kulaklusele, taastada kapitalismi, säilitada põllumajanduse sajanditepikkust mahajäämust ja nõukogude majanduse, agraarset iseloomu. Trotskistlik-buhhaarinlikud teoreetikud kapitalismi restaureerijate jõugust, püüdsid kõigiti vähendada masina-traktorijaamade tähtsust, põllumajanduse ümberkorraldamist sotsialistlikuks ning viia need

¹ См. Сельско-хозяйственная энциклопедия, т.3, Москва, 1953, стр. 189.

² См. Большая Советская Энциклопедия, т.26, стр. 564.

mingisuguste laenutuspunktide tasemele.

Kommunistliku Partei Keskkomitee purustas vaenulikud teooriad ja restauratsioonipoliitika ning arendas edasi marksistlik-leninlikku taastootmise teooriat. Lühikese ajaga loodi masina-traktorijaamade ülesehitamise kommunistlik programm. Masina-traktorijaamad muutusid kiiresti võimsateks riiklikeks loobadeks külas.

Eriti tuleb alla kriipsutada masina-traktorijaamade suurt osa kolhooside organisatsioonilis-majanduslikul ja poliitilisel kindlustamisel, kuna kulakluse mõju kolhoosides oli küllaltki suur. Majanduslikult purustatud, kuid mitte veel lõplikult oma mõju kaotanud kulak, samuti ka endised valgekaartlikud elemendid, tahtsid lõhkuda kolhoose ja nurja ajada partei ja valitsuse poliitikat kolhooside loomise alal. Klassivaenlaste manöövrid ja taktika paljastas J.V.Stalin oma kõnes „Tööst maal“ ÜK(b)P ja Keskkontrollkomisjoni ühendatud pleenumil 11.jaanuaril 1933.a..

Partei ja valitsus võtsid tarvitusele otsustavad abinõud selleks, et tugevdada poliitiliselt masina-traktorijaama, tõsta nende osatähtsust ja mõju külas ning muuta nad kolhoosnikute organisatsioonilis-majandusliku ja poliitilise juhtimise keskusteks. Sellel eesmärgil loodi masina-traktorijaamade juurde 1933.aasta jaanuaris poliitilised osakonnad, kuhu saadeti tööle partei KK poolt valitud parteitöötajad.

Masina-traktorijaamade poliitilised osakonnad jõudsid kahe aastaga(1933. ja 1934.) sooritada suure töö kolhooside puuduste kõrvaldamises, kolhooside aktiivse liikmeskonna kasvatamises, kolhooside tugevdamises, kolhooside puhastamises

vaenulikest kulaklikest ja kahjurlikest ollustest.

Poliitilised osakonnad täitsid auga oma ülesande: nad tugevdasid kolhoose organisatsiooniliselt ja majanduslikult, kasvatasid üles uued kolhoosikaadrid, korrastasid kolhooside majandusliku juhtimise ja tõstsid kolhoosnikkute hulkade poliitilist taset¹."

II viisaastaku lõpuks 1937.a. oli olemas meie maal 5818 masina-traktorijaama. Meie põllumajandus oli kõne all olevaks ajaks kujunenud kõige suuremaks ja mehhaniseeritumaks põllumajanduseks maailmas.

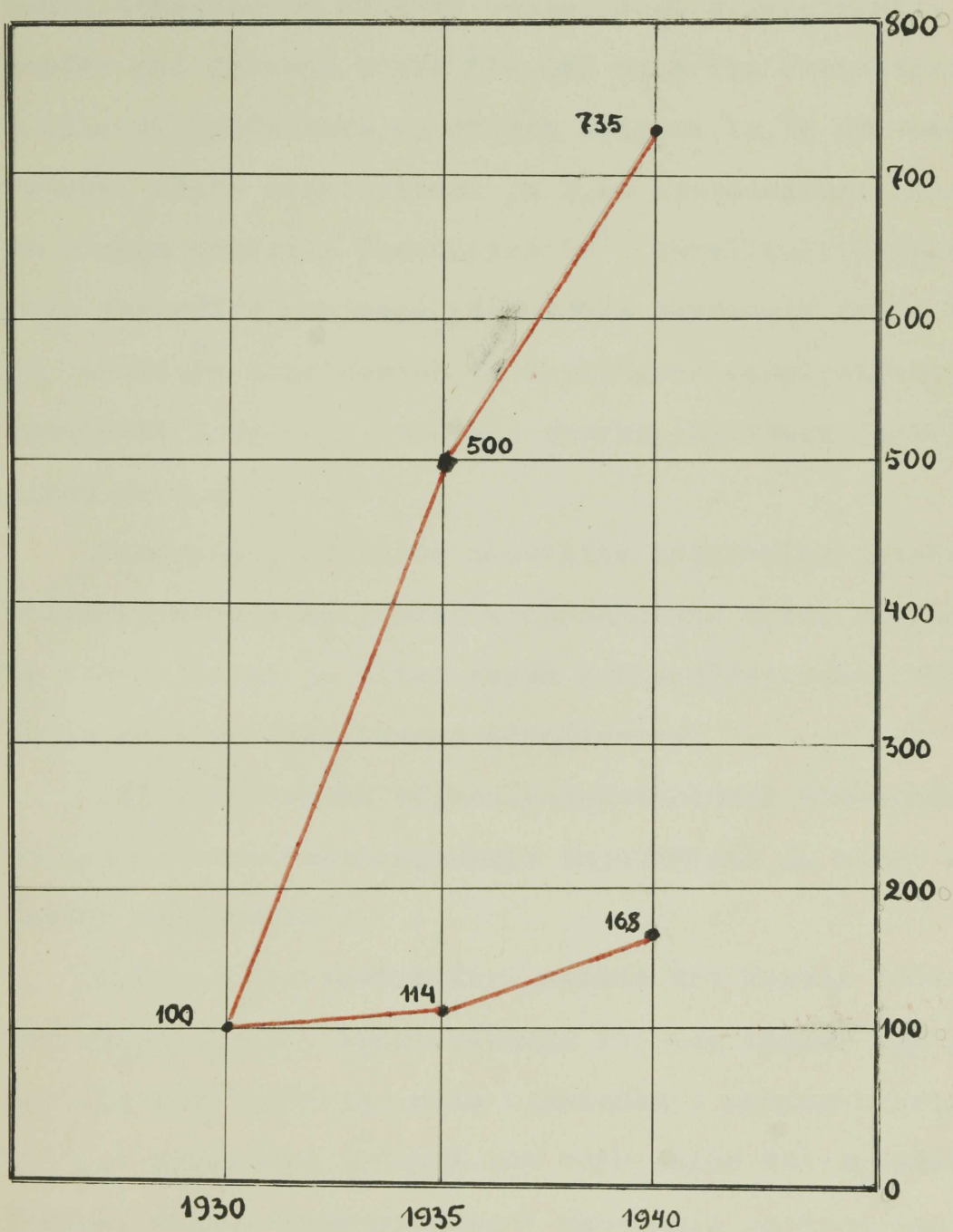
Esitades andmeid põllumajanduse kohta II viisaastaku aastate ja 1938.a. kohta märkis J.V.Stalin partei XVIII kongressil: „Kui nendele arvudele lisada fakt, et masina-traktorijaamade arv tõusis meil aruande ajal 2900 ühikult 1934.a. 6350 ühikuni 1938.a., siis võib kõigi nende andmete põhjal kindlasti ütelda, et meie põllunduse rekonstrueerimine uue, moodsa tehnika alusel on põhijoontes juba teostatud²."

Hoopis aeglasem on traktoripargi kasv kapitalimaades. Näiteks olgu toodud Ameerika Ühendriigid (vt. graafikult lk.19). Kapitalismi tingimustes on nii masinate tootmisel kui ka nende kasutamisel piiratud iseloom.

1 ÜK(b)P ajalugu, Tallinn 1951, lk. 287. .

2. J. S t a l i n, Leninismi küsimusi, Tallinn 1952, lk. 543.

Traktoripargi kasvu tempo
NSV Liidus ja Ameerika Ühend-
riikides (%-des)

Joonis

Nii näiteks rõhuval enamusel farmeritest Ameerika Ühendriikides ei ole masinaid, sest neil ei ole võimalik neid muretseda. Ameerika Ühendriikides kasutatakse traktoreid umbes ühes kolmandikus kõigist farmerite majapidamistest. 23,1% Ameerika farmeritest ei oma isegi tööloomi. Traktori-küüdi teostatakse kõigest poolel kogu külvipinnast. 1945. aastal oli peaaegu poole (46,6%) Ameerika Ühendriikide farmerite majapidamiste käsutuses kõigest 12,7% põllutöömashinade, 13,6% traktoritest ja 2,4% kombainidest, mis üldse on olemas Ameerika Ühendriikides¹. Järelikult tegeleb Ameerika farmerite põhimass põllutööga äärmiselt nõrga tehnilise varustuse tingimustes ja sealjuures eksploateerivad ja laostavad teda halastamatult suurkapitalistid ja kapitalistlikud monopolid.

Vastupidi, masinate massiline kasutamine sotsialistlikus põllumajanduses kergendab kolhoosnike tööd, suurendab nende tööviljakust ja aitab kaasa kolhoositalurahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmisele.

III viisaastaku sõjajärgsetel aastatel Nõukogude riik jätkas masina-traktorijaamade tugevdamist ja nende varustamist tehnikaga.

1940.a. masina-traktorijaamade arv kasvas 7069-le. Võrreldes 1937.a. traktoripargi võimsus kasvas 25% ja kolhooside külvipindala, mida teenindasid masina-traktorijaamad 1940.a. moodustas 94% kõikide kolhooside külvipindadest. 1940.a. masina-traktorijaamad teostasid kolhoosides rohkest

¹ Vt. A. A n i s s i m o v, Põllumajanduse arendamine viienda viisaastakul, Tallinn 1954, lk. 123.

kui 75% kinnitöödest, rohkem kui 50% külvist ja kogusid kombainidega umbes 49% kogu teraviljasaagist¹.

Alltoodud tabelis näeme üksikasjaliselt masina-traktorijaamade põhilisi näitajaid ja nende arengut kuni Suure Isamaasõjani.

Jrk. nr.	N ä i t a j a d	1932	1937	1940
1.	Masina-traktorijaamade arv	2 446	5 818	7 069
2.	Traktorite arv nendes (tuhandetes)	74,8	365,8	435,4
3.	Traktoripargi võimsus (tuhandetes HJ-äes)	1077,0	6679,2	8360,0
4.	Kombainide arv (tuhandetes)	2,2	104,8	153,4
5.	Kolhooside külvipindala, mida teenindasid MTJ-d (protsentides)	49,3	91,2	94,1
6.	Masina-traktorijaamade poolt teostatud tööde tõus (milj.ha)	Ei ole andmeid	213,3	227,3

Masina-traktorijaamade organiseerimisel ja arengul pühendas kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus suurt tähelepanu mehhanisaatorite kaadri ettevalmistamisele ja kasvatamisele.

1938.a. oli masina-traktorijaamades juba ligi 1,5 miljonit kvalifitseeritud mehhanisaatorit, sellest 870 000 traktoristi, 120 000 traktoribrigaadi brigadiri, 225 000 kombainerit ja kombaineri abi, 180 000 autojuhti².

¹ См. В. В е н ж е р, Машино-тракторные станции, Москва. 1948, стр. 5-6.

² См. Ф. Ч е р н о в, Колхозный строй в СССР, Москва, 1954, стр. 17.

Kolme sõjaeelse viisaastaku jooksul masina-traktorijaamad etendasid tähtsat osa põllumajanduse kiirel tõusul ja teraviljaprobleemi lahendamisel. Teravilja kogutoodang tõusis 1940.a. 7-miljardile puudale, kaubateravilja toodang tõusis peaaegu 2 korda võrreldes 1913 aastaga. Tõusis maaharimise tehnika. Laialdase arengu omandasid tehnilised kultuurid (suhkrupeet, lina j.t.). Maaharimise tõusu baasil toimus loomakasvatuse tunduvalt tõus. Aasta aastalt kasvas kolhooside ühiskondlik rikkus ja sissetulek ning kolhoosnike heaolu.

Fašistliku Saksamaaga peetava sõja tingimustes kasvas masina-traktorijaamade tähtsus veelgi rohkem. Sõjaaja raskes olukorras, kus materiaalsed ressursid olid piiratud ja tööjõud arvuliselt vähenenud, pidid kolhoosid masina-traktorijaamade kaasabil kindlustama meie Nõukogude Armeed ja riiki toiduainetega ning tööstust toorainetega. Kolhoosikord ja masina-traktorijaamad kannatasid auga välja sõja katsumused.

Sõda põhjustas raskeid kaotusi põllumajanduse tehnilisele baasile. Ajutiselt fašistlike barbarite poolt okupeeritud territooriumil purustati 3000 masina-traktorijaamast 2890 ning samal ajal hävitati ja rööviti kogu nendele kuuluv põllumajanduslik tehnika masinate ja eesrindliku sisseade näol.

Laastava sõja tagajärjel masina-traktorijaamade võimas traktoripark kahanes 29 protsendile, kombainide arv 18 protsendile, traktoriatrade arv 32 protsendile, kultüvaatorite arv 40 protsendile, traktorikülvimasinate arv 34 protsendile,

linakoristamismasinate arv 49 protsendile, viljapeksugar-
nituuride arv 36 protsendile¹.

Sõjajärgsel perioodil asus nõukogude rahvas kommunist-
liku partei juhtimisel sõjahaavade parandamisele ning üht-
lasi ka masina-traktorijaamade taastamisele ja arendamisele.

Juba 1944.a. viisid kolhoosid kevadkülvi läbi õigeaeg-
selt ja kvaliteetselt. Neile kolhooside saavutustele aitas
tunduvalt kaasa masina-traktorijaamade tubli töö: „... 1944.a.
ületasid 18 kraid, oblastit ja vabariiki traktoritööde riik-
liku plaani, 1943.a. võrreldes suurenes 1944.a. masina-trak-
torijaamade poolt tehtud traktoritööde maht 25 miljoni peh-
mekünni ha võrra. Selles arvus avaldub pingsa võitluse tu-
lemus traktorijaamade töö parandamise, traktorite ja masi-
nate kõrge tootlikkuse eest².”

Seadus esimese sõjajärgse viie aasta plaani (1946-1950)
kohta ja ÜK(b)P KK veebruaripleenumi otsused (1947) andsid
nõukogude rahvale masina-traktorijaamade arendamise ja nen-
de tehnilise varustamise edasise programmi.

Kui 1940.a. oli 7069 masina-traktorijaama, siis 1950.a.
oli neid koos teiste spetsiaaljaamadega 8418, 1951.a. aga
juba 8630³.

NLKP XIX kongressil 1952.a. oktoobris teatas G.M.Malen-
kov, et sõjajärgsetel aastatel on „... asutatud 1546 trakto-
rijaama, kaitsemetsajaama, maaparandusjaama, kõigi nende jaa-
made üldarv aga on praegu 8939 üksust⁴.”

1 См. М. А. К р я е в, Победа колхозного строя в СССР, стр. 507.

2. I. A. В е н е д и к т о в, Masina-traktorijaamade töökoge-
musi, Tartu 1948, lk-d 6-7.

3. См. Сельско-хозяйственная энциклопедия, т. 3, стр. 190.

4. G. M. М а л е н к о в, Aruandekõne ÜK(b)P KK tööst partei
XIC kongressile, Tallinn 1952, lk. 45.

Sõjajärgsetel aastatel andis riik traktorijaamadele suurel hulgal masinatehnikat. Ajavahemikul 1946-1952 masina-traktorijaamad ja sovhoosid said 804 000 traktorit (ümberarvestatuna 15-hobujõulisteks), 187 000 kombaini ning suurel hulgal traktorikülvimasinaid, - kultivaatoreid¹.

Niisuguse abi tulemusena ületasid masina-traktorijaamad juba 1950.a. sõjaeelse (1940.a.) taseme, 1952.a. lõpuks masina-traktorijaamade traktoripargi võimsus kasvas 1940.aas- taga võrreldes peaaegu 1,7 korda, kombainide arv peaaegu 1,6 korda. Sõjajärgsetel aastatel võeti kasutusele rohkem kui 160 uut põllumajanduslikku masinate tüüpi. Kõrgele tõusis põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise protsent. Sellest annab ülevaate alljärgnev tabel².

Põllutööde mehhaniseerimise tase NSV Liidu kolhoosides

		%				
Jrk. nr.	Tööde liigid	1933	1937	1940	1950	1953
1.	Kesaküünd	45,9	83	84	96	99
2.	Sügisküünd	23	67	71	92	99,9
3.	Suviviljade külv	7	43	52	64	83
4.	Taliviljade külv	7	45	53	75	93
5.	Teravilja koristamine kombainiga	1	34	43	50	77

1952.a. teenindasid masina-traktorijaamad peaaegu kõiki kolhoose. Üksikud mitteteenindatavad kolhoosid asusid kas kaugel põhjas või mägirajoonides.

1 См.Сельско-хозяйственная энциклопедия, т.3, стр.192.

2. Tabel on koostatud ERA Põllumajanduse Õkonoomika Kateedri andmetel.

Olemasolevate andmete põhjal masina-traktorijaamad 1952.a. teostasid umbes 417 miljoni ha traktoritöid ümberarvestatud künnile. Tööde maht võrreldes 1940. aastaga suurenes 1,8 korda.

1952.a. masina-traktorijaama traktoritega ja masinatega teostati 3/4 põllutöödest kolhoosides. Mehhaniseeritud oli peaaegu kogu künd ja rohkem kui 80% külvist. Kombainidega koristati 70% kõigist külvatud teraviljakultuuridest¹.

Kogu masina-traktorijaamade tegevus sõjajärgsel perioodil oli suunatud partei ja valitsuse poolt püstitatud ülesande lahendamisele - tunduvalt tõsta kõigi põllumajanduskultuuride viljakust, kiiresti suurendada ühiskarja arvu, tõstes samaaegselt tema produktiivsust.

Masina-traktorijaamade traktoritehnika osutus võimsaks vahendiks võitluses kõrgete saakide eest. Ta lõi reaalse baasi põllumajandusliku tootmise teaduslikele alustele viimisel ning avas kolhoosidele võimalused kõigi teraviljakultuuride viljakuse süstemaatiliseks tõstmiseks. Masina-traktorijaamad aitasid kolhoosidel edukalt läbi viia külvikordade sisseseadmist, pinnase õiget harimist ja rajoneeritud seemne kasutusele võtmist.

Kolhooside maaharimise kultuuri süstemaatiline tõstmine, kolhoosipõldudel kasutatava agrotehnika parandamine, mida saavutati masina-traktorijaamade abil, osutus selleks aluseks, mille põhjal kasvas viljasaak kolhoosides.

1949. ja 1950.a. põllumajanduslike kultuuride viljakus

¹ См. Большая Советская Энциклопедия, т.26, стр.564.

ei olnud mitte ainult taastatud sõjajärgsele tasemele, vaid oli tõusnud 13% võrra 1940.a. võrreldes.

1950.a. teravilja kogusaak oli 8 miljardi puuda. Teraviljaprobleem, mis oli olnud terav ja tõsine, oli seega lahendatud.

Suuri teraviljasaake (rohkem kui 20-25 tsentnerit hektarilt) said 1952.a. mitte ainult üksikud kolhoosid, vaid ka paljud rajoonid, oblastid ja kraid.

Sõjajärgsetel aastatel pööras partei ja valitsus saavutuste kõrval põllunduse alal suurt tähelepanu ka loomakasvatusele, kariloomade arvu suurendamisele kui ka nende produktiivsuse tõstmisele. Seetõttu masina-traktorijaamade ette kerkisid uued ülesanded söödabaasi loomise alal ühisloomakasvatusele, eriti aga loomakasvatuse palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimise alal. 1952.a. masina-traktorijaamad täitsid kolhoosides ligi 42% heinakoristus- ja sileerimistööst¹.

Suurt tähelepanu pöörati melioratsioonitöödele. Ainuüksi 1951. ja 1952.aastal teostati masina-traktorijaama jõududega ligi 430 000 hektarilisel maaalal kuivendustöid ja 416 000 hektari suurune maa-ala puhastati põõsastest.

Sõjajärgseid aastaid iseloomustab masina-traktorijaamade tegevuse laienemine niisugustele tööprotsessidele, mida sõjajärgsel perioodil teostati harilikult käsitsi. Nüüd masina-traktorijaamad teostavad õlgede koristamist ja kuhjapanemist, transporti, terade puhastamist ja kuivatamist, heina niitmist, riisumist ja kuhjapanemist, kartuliistutamist ja -koristamist, palju töid aianduses ja köögivilja kasva-

¹ См. Сельско-хозяйственная энциклопедия, т.3, стр.193.

tuses.

1940. aastal masina-traktorijaamad teostasid umbes 90 liiki töid. 1952. a. nende tööde arv tõusis 170-le. Need arvud kõnelevad meile selget keelt kolhoositootmise kompleksist mehhaniseerimisest.¹

Kolhoosnikute nõudmisel läbi viidud kolhooside tugevdamine nende ühendamise teel lõi veelgi soodsamad võimalused traktorijaamade võimsa tehnika kasutamiseks.

Seoses masina-traktorijaamades uue, keerulise kaasaegse tehnika kasutusele võtmisega, pöörati suurt tähelepanu mehhanisaatoritekaadri ettevalmistamisele. Loodi terve rida mehhaniseerimise koole ja instituute. Ainult 1951/52. aasta talvel valmistati ette rohkem kui 500 000 traktoristi, traktori brigaadi brigaadiri ja spetsialisti põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise alal.

Eesrindlikes masina-traktorijaamades algas uus liikumine - võitlus mitme kutseala omandamise eest.

Põllumajanduse edusammud sõjajärgsetel aastatel löid tingimused veelgi suuremate ülesannete lahendamiseks.

5.-14. oktoobrini 1952. a. toimus Moskva NLKP XIX kongress, kus muu hulgas täie sügavusega arutati ka meie põllumajanduse olukorda ja tema arengu perspektiive.

NLKP XIX kongressi direktiivides NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaiks 1951-1955 öeldakse: „Põllumajanduse alal jääb ka edaspidi peaülesandeks kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmine, ühisloomade arvu edasine suurendamine, tõstes ühtlasi märksa nende produktiivsust, maaviljeluse ja loomakasvatuse kogu-

I См. Сельско-хозяйственная энциклопедия, т.3, стр.193.

ja kaubatoodangu suurendamine kolhooside ühismajapidamise edasise kindlustamise ja arendamise ning põllumajanduses eesrindliku tehnika ja agrokultuuri juurutamise alusel sovhooside ja masina-traktorijaamade töö parandamise teel¹."

Nõukogude võimu olemasolu esimestest päevadest alates, mil kommunistlik partei sai valitsevaks parteiks, on majandusliku ülesehitustöö küsimused seisnud tema sisepoliitika keskpunktis. Viimastel aastatel, seoses põllumajanduse suhtelise mahajäämusega, on eriti rõhutatud põllumajanduse taseme tõstmise vajalikkust. Sellest kõnelevad selget keelt NLKP Keskkomitee septembri-, veebruari-märtsi-, juuni- ja jaanuari-pleenumite ajaloolised otsused ning nendele järgnenud vastavad partei ja valitsuse määrused.

Kui varem masina-traktorijaamad siiski kandsid veel teatud määral laenutuspunkti iseloomu, siis partei septembri-pleenum andis masina-traktorijaamale hoopis teise mõiste ja ülesande. Masina-traktorijaam on tänapäeval muutunud selliseks keskuseks külas, kes juhib kogu kolhoosimajandust, hoolitseb tema majanduslik-organisatsioonilise ja poliitilise kindlustamise eest.

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse abinõudele põllumajanduse edasiseks arendamiseks vastas ja vastab nõukogude rahvas ka edaspidi ennastsalgavate töövõitudega.

1954.a. kevadel tehti kolhoosides traktoritöid (pehmele künnile ümberarvestatult) 18 674 000 hektari võrra rohkem kui 1953.aastal. Seajuures on paranenud traktoritööde kvali-

1 NLKP XIX kongressi resolutsioonid, Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaks 1951-1955, Tallinn 1952, lk.14.

teet ning töö kolhoosidega sõlmitud lepinguliste kohustus-
te täitmisel.

Möödunud põllumajandusaasta läks nõukogude põllumajan-
duse ajalukku uudis- ja jäätmaade kasutuselevõtmise suurte
tööde alustamise aastana. Partei ja valitsuse poolt seatud
uudis- ja jäätmaade ülesharimise ülesanne leidis kolhoosni-
kute, masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajate hulgas
palavat toetust. Partei ja valitsuse kutsel läks üle 140 000
inimese uudis- ja jäätmaade ülesharimisele masina-traktori-
jaamadesse ja sovhoosidesse. Plaanis ettenähtud 2,3 milj.
ha asemel külvati tegelikult uudis- ja jäätmaadel teravil-
jakultuure 3,6 miljonile hektarile.

Uute maade ülesharimise piirkondades organiseeriti
1954.a. kevadel 124 teraviljasovhoosi künnikõlbliku üldpin-
naga 2 532 000 hektarit. Uudis- ja jäätmaid harivad masina-
traktorijaamad ja sovhoosid said 1954.aastal 120 000 trakto-
rit (15-hobujõulises arvestuses) ning palju muid masinaid¹.
Kuivõrd ulatuslikult on viisaastakute jooksul tõusnud trak-
torite tootmine Nõukogude Liidus näitab tabel 2 (lk.30).

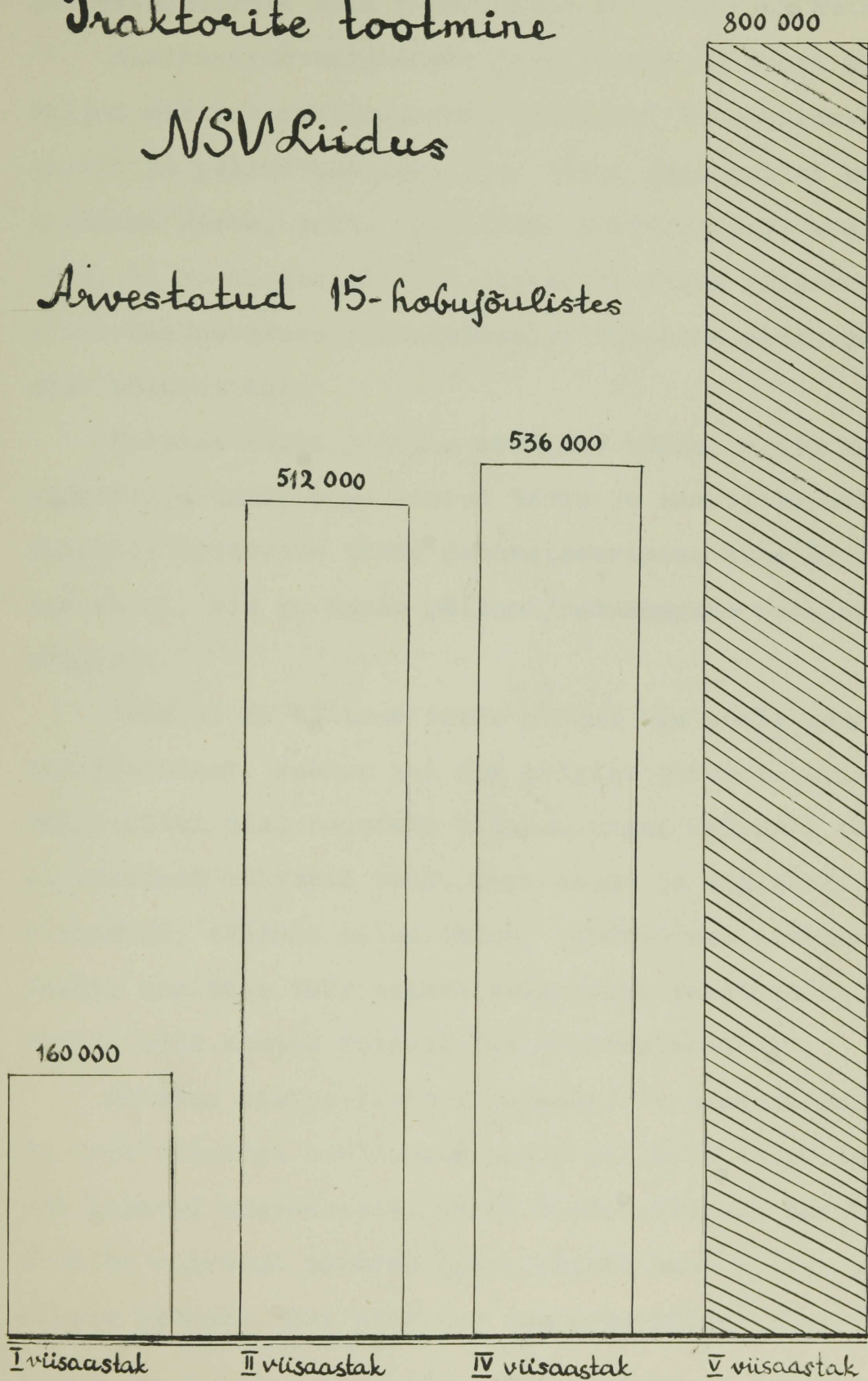
Masina-traktorijaamadel ja sovhoosidel oli 1954.a. saa-
gi koristamiseks üle 350 000 kombaini, ligi 33 000 linakit-
kumismasinat ja linakombaini, 11 000 suhkrupeedikombaini,
üle 24 000 puuvillakoristamismasina, ligi 10 000 kartulivõt-
mise kombaini, suurel hulgal viljapuhastamismasinaid ning
teisi masinaid ja mehhanisme. Masina-traktorijaamades oli
olemas juhtivate töötajate ja spetsialistide kvalifitseeri-
tud kaader ning vilunud mehhanisaatorite kaader.

1 См. Большая Советская Энциклопедия, № 26, стр. 566.

Traktorite tootmine

NSV Liidus

Arvestatud 15-hobujõulistes

Joonis

Kõik eelpooltoodud soodsad tingimused löidki aluse, et suurema osa masina-traktorijaamade poolt viidi õigeaegselt ja eeskujulikult läbi plaanilised koristustööd kolhoosides.

Masina-traktorijaamade töös esineb ka suuri puudusi. Paljud masina-traktorijaamad kasutavad ebarahuldavalt traktoreid ja põllutöomasinaid, ei täida lepingulisi kohustusi kolhoosi vastu, eriti põllutööde tähtaegade ja kvaliteedi osas, ei kindlusta põllumajanduskultuuride viljakuse ja ühisloomakasvatuse produktiivsuse riiklike plaanide täitmist kolhoosides.

Paljude suurt jõukulu nõudvate tööde, eriti kartuli ja köögivilja tootmisega seotud tööde ja samuti loomakasvatusfarmides tehtavate tööde mehhaniseerimise tase on kolhoosides madal, mis on nende põllumajandusharude mahajäämuse üks põhjusi.

1952.a. ei täitnud tööde plaani üle poole masina-traktorijaamadest, rohkem kui 20% kõigist töödest suvi- ja talivilja külvi alal teostati hilinemisega; halvasti tehakse niisuguseid tähtsaid töid, nagu kesa- ja sügiskünd, heina koristamine, söötade sileerimine; tunduva osa traktorite ja teiste masinate töös esineb seisakuid; vahetuse töönorme täitis 1952.aastal kõigest 34% traktoristidest¹.

Mõnedes masina-traktorijaamades on olukord halb masina- ja traktoripargi hooldamise alal, mille tõttu põllutöomasinad kuluvad enneaegselt, tekib tunduv ülekulu masinate remondiks määratud summade osas; esineb suur kütte- ja määrdeainete ülekulu. See kõik aga omakorda põhjustab traktoritöö-

¹ Vt. N. A n i s s i m o v, Põllumajanduse arendamine viienadal viisaastakul, lk. 136.

de omahinna tõusu.

Niisuguse olukorra üheks peamiseks põhjuseks on asjaolu, et masina-traktorijaamad on puudulikult kindlustatud mehhanisaatorite alatise kaadriga ja samuti kvalifitseeritud juhtivate ning insenertehniliste töötajatega.

Masinate-traktorijaamade ebarahuldava töö põhjuseks on samuti nõrgalt arenenud remonditöös ning masina- ja traktoripargi halvasti korraldatud tehniline teenindamine, masina-traktorijaamade ehitustööde ja materiaalse ning tehnilise varustamise mahajäämine nende suurenenud töömahust ja neist uutest nõudmistest, mida esitab masina-traktorijaamadele mitmekülgse kolhoositootmise arenemine.

Samuti paljud meie partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite töötajad ei ole seniajani aru saanud, et mehhaniseerimine on selleks otsustavaks jõuks, milleta ei ole võimalik kindlustada ei meie arengutempot ega tootmise suuri mastaape.

Praegu kogu nõukogude rahvas on lülitatud aktiivselt elluviima NLKP KK jaanuaripleenumi otsust.

Eriti tähtis, hinnatav ja õigeaegne on NLKP KK ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus „Põllumajanduse planeerimise praktika muutmisest“, mis võeti vastu 9.märtsil 1955.a.

Selles väga tähtsas dokumendis on lahendatud üks sotsialistliku põllumajanduse organiseerimise ja tema tootlike jõudude edasiarendamise põhiküsimusi. NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu paljastasid tõsised puudused ja vead põllumajanduse planeerimises ning töötasid välja uue planeerimise korra, mis vastab põllumajanduse järsu tõu-

su saavutamise, meie maal põllumajandussaaduste külluse kiireima loomise huvidele.

Planeerimise uue korra järjekindel elluviimine etendab suurt osa meie rahva võitluses kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse otsuste ja määruste elluviimise eest.

b) Masina-traktorijaamade areng Eesti NSV-s.

Kodanlikus Eestis oli põllumajanduslik tootmine vähe mehhaniseeritud. Traktoreid omas ainult 2% majandeist. Need olid kulaklikud majandid, kes ekspuatsioneerisid oma masinatega töötavaid talupoegi. Põllumajandusmasinaid kasutas samuti kulakute kitsas kildkond, keda toetas laenudega kodanlik võim. Seevastu aga töötav talupoeg, kes oli masinate ostmiseks majanduslikult jõuetu ja kellele selleks ka laenu ei võimaldatud, kasutas tegelikult algelisemaid, tihti puust põllutööriistu või tegi tööd käsitsi. Selliseid hädavajalikke põllutööriistu nagu kultivaatoreid, randaale, külvimasinaid, viljalõikusmasinaid, kartulivõtmismasinaid, triööre j.t. oli kodanlikus Eestis, eriti aga kehvikute talundites, äärmiselt vähe. 1939.aasta kodanliku loenduse andmetel oli 1-5 ha suurustes talundites kultivaatoreid 100 ha põllumaa kohta vaid 0,27; iga 75 talu kohta tuli 1 kultivaator. Järelikult kehvtalupoeg ei olnud võimeline rakendama elementaarsetki agrotehnikat.

Parem polnud olukord ka teiste põllumajandusmasinate osas. Näiteks tuli 100 majandi kohta 1-5 ha suuruste talundite rühmas 0,05 kartulivõtmismasinat ja 0,2 viljalõikus-

masinat, 5-10 ha suuruste talundite rühmas 0,1 kartulivõtmismasinat ja 0,4 viljalõikusmasinat, ning 10-20 ha suuruste talundite rühmas 0,5 kartulivõtmismasinat ja 3 viljalõikusmasinat¹.

Valitsev klikk kodanlikus Eestis kelkis, et ta on saavutanud nn. "iseseisvuse" ajajärgul suuri tulemusi põllumajanduses, et talurahvas elab jõukalt ja kultuurselt, et talupoegade eksploateerimist Eestis ei ole, et Eesti põllumajandus areneb isesugustel teedel ja külas valitsevad rahu ja täielik heaolu.

Kodanluse sedalaadi väited olid aga liig läbipaistvad. Talupoegade tõeline olukord oli hoopis teistsugune. Seda tõestab ka kodanluse enda ametlik statistika².

Selle statistika andmeil 1939.a. Eestis oli ligi 140 000 maapidajat talupoega, kes omasid maad kokku 3 179 000 ha. Tegelikult oli aga talumajapidamisi Eestis märksa rohkem. Kodanlik statistika katsude asjade tõelist olukorda varjata, jättis arvestamata maata talupoegade maapidamised, mida, nagu nüüd on selgunud, oli 25 000 - 26 000, ning seega oli kõikide talumajapidamiste üldarv 165 000, mitte aga 140 000, nagu seda tõendas kodanlik statistika.

64 366 maata või vähese maaga talumajapidamisel ehk 39%-dil kõikidest talumajapidamistest oli maad kõigest ligi 306 000 ha ehk 9,7% maa kogupinnast, s.o. keskmiselt vaid

1 Vt. S.G. K o l e s n o v, Põllumajanduse organiseerimine kolhoosides, lk. 53.

2 Alljärgnevad statistilised andmed on võetud EK(b)P KK aruandest EK(B)P IV kongressile, mis on avaldatud ajalehes "R a h v a H ä ä l", nr.38 (211), 14.veebr.1941.a.

4,7 ha iga üksiku majapidamise kohta. 35 467 kulaklikku majapidamist ehk 25% kõikidest majapidamistest omasid enda valduses 1 477 000 ha maad ehk 46,4% kogu maapinnast, s.o. keskmiselt 41,6 ha iga majapidamise kohta, seega 10 korda rohkem kui oli maad kehviktalupoja majapidamises. Analoogiline pilt valitses ka talupoegade varustatuse, töö- ja kariloomadega ja põllumajandusliku inventariga.

Ülaltoodud andmed näitavad talurahva tõelist olukorda kodanlik-natsionalitlikus Eestis ning kõnelevad sellest, et Eesti põllumajanduses leidis aset kapitalismis tavaline talurahva kihistumise protsess, mille tulemusena ühel poolel kasvas maata ja vähese maaga talupoegade, proletaarlaste ja poolproletaarlaste arv, teisel poolel aga hallparunite-kulakute kätte kuhjusid maa, loomad, põllumajanduslik inventar ja masinad. Eestis valitses töötava talurahva armutult metsik kurnamine, mitte aga rahu ning üldine õitseng, millest pasundasid valitsevad ringid.

Kodanliku korra kukutamine ja Nõukogude võimu kehtimapanek Eestis kindlustasid kurnamise hävitamise. Loodi kõik tingimused põllumajanduse ümberkorraldamiseks uutel sotsiaalistlikel alustel.

Esimene ülesanne seisis maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamises. Loodi riiklik maareservifond maata ja vähese maaga talumajapidamiste maaga varustamiseks 758 358 ha suuruses, mille hulgas liigse maa lõiked kulaklikelt jõukailt majapidamistelt moodustasid 587 000 ha. Nõukogude maareformi teostamisega iga maata talupoeg sai maad keskmiselt 10,55 ha, selle hulgas põllumaad 4,06 ha,

juurdelõikeid sai iga vähese maaga talupoeg keskmiselt 4,6 ha, selle hulgas põllumaad 1,37 hektari.

1940.a. sügisel asutati Eesti NSV-s esimesed 6 kolhoosi - "Krasnaja Niiva", "Krasnaja Komarovka", "Uus Tee" ja teised.

Esimene kolhoos "Krasnaja Niiva" (Narva vallas Viru-maal) ühendas endas 32 majapidamist. Juba sügisel viidi kollektiivselt läbi rukkikülv, künti üles 26 ha uudismaad, asutati piimafarm ning omandati hulk põllutöömasinaid.

Esimene nõukogude kevad töö kaasa Eesti põllumajanduse ulatusliku mehhaniseerimise. 1941.a. varakevadeks oli loodud 15 masina-traktorijaama: Rakvere, Killingi-Nõmme, Pärnu-Jaagupi, Rapla, Viljandi, Keeni, Järva-Jaani, Halahalnja, Jõhvi, Pankjavitsa, Palamuse, Tebla, Tallinna, Võru ja Tartu. Pärast 20.maid lasti veel tööle Pühajärve, Sipa, Paide, Vasalemma, Vändra, Vihula, Alatskivi, Põltsamaa ja Saare masina-traktorijaamad¹.

Noored masina-traktorijaamad saatsid põldudele traktoreid ühes haakeriistadega, nagu viiesahalised põllukünniadrad, uudismaa- (soo)-adrad, kultivaatorid, randaalid, külvimasinad jne. Tehniliste kaadrite ettevalmistamiseks organiseeriti jaanuaris kursused, kus omandasid^(kutse) ligi 800 traktoristi ja 90 brigadiri.

Peale masina-traktorijaamade asutati vabariigis 250 hobu-masinaistade laenutamise punkti, milledest igauks varustati hobuste ja vajalike arvu põllumajanduslike masinate ja tööriistadega. Vennasvabariikidest toodi juurde

1 Vt. "R a h v a H ä ä l", nr. 124 (297), 29.mail 1941.a.

4000 ühe- ja kahehobuse atra, 2500 vedruäket ja kultivaatorit, 3200 sik-sak ja kergelt seemendusäket, 1000 reaskülvi-masinat, 2500 kartulimutti, 1000 rohuniidumasinat, 500 viljalõikajat ja 1250 looreha¹.

Tunduvalt täiendati ka traktoriparki. 1941.a. esimest korda tööd alustanud masina-traktorijaamad näitasid häid töötulemusi. Uued traktoristid töötasid innukalt, ületades pidevalt oma töönorme. Nii näiteks Valgamaa Keeni masina-traktorijaama traktorist E. Peedison kündis 17. mail 11,6 ha. Kuna päevane künninorm oli ainult 3,1 ha, täitis ta oma töönormi 374% võrra². Kogu maal algas laialdane sotsialistlik võistlus esimese nõukogude kevadkülvi eduka läbiviimise eest.

Petserimaa Holohalnja ja Panikovitsi masina-traktorijaamade mees- ja naistraktoristid esitasid kõigile Nõukogude Eesti mees- ja naistraktoristidele sotsialistliku võistluse üleskutse.

Üleskutse avaldajad kohustusid:³

1. Iga päev täitma plaani-graafiku järgi iga töövahe-tuse normi 110-115%-lt.

2. Saavutama kütteeaine kokkuhoidu 10-15% ettenähtud normist.

3. Hoolikalt suhtuma masinaisse, käsitlema neid heapere-mehelikult, hoidma traktor ja tema külge haagitavad põllu-tööriistad eeskujulikult puhtad ja parimas tehnilises korras.

1 Vt. "R a h v a H ä ä l", nr. 78 (251), 2. aprillil 1941.a.

2 Vt. "R a h v a H ä ä l", nr. 119 (292), 23. mail 1941.a.

3 Vt. "R a h v a H ä ä l", nr. 111 (284), 14. mail 1941.a.

4. Sooritama kõik traktoritega tehtavad tööd hästi ja pidama kinni agrotehnilistest nõuetest.

5. Kõvendama töödistsipliini, mitte lubama ühtki töölt põhjuseta puudumist, tööle hilinemist, ühtki tunni traktori seismist tööajal tegevuseta.

6. Laialdaselt arendama sotsialistlikku võistlust brigaadide vahel ja brigaadides traktoristide vahel.

Üleskutse leidis laialdast vastukaja. Hästi edenes töö Lagedi ja Rapla masina-traktorijaamas.

Suur Isamaasõda ja verine saksa fašistlik okupatsioon katkestas ajutiselt sotsialistliku põllumajanduse edasiarendamise Eesti NSV-s. Hitlerlased võtsid talupoegadelt ära 1940/41.aasta maareformiga saadud maa. Okupandid hävitasid sovhoosid ja masina-traktorijaamad. Nad võtsid talupoegadelt ära üle 300 tuhande veise ja hobuse ning suurel hulgal muid koduloomi ja linde.

Ekupantide peremehetsemise ajal vähenes külvipindala Eesti NSV-s 1 120 000 ha-lt 1941.aastal kuni 755 000 ha-ni. Kui 1941.a. põludele veeti 82 000 tonni mineraalväetist ja 7 miljonit tonni orgaanilist väetist, siis kogu okupatsiooni aja kestel ei saanud Eesti põllud grammigi mineraalväetist. Eestis rikkalikult leiduvad väetist - fosforiiti - vedasid okupandid Saksamaale¹.

Pärast Nõukogude Eesti vabastamist 1944.a. oli Nõukogude valitsuse esimeseks sammuks töötava rahva õiguste taastamine maale. Saaremaal käsid alles kibedad võitlused vaenlasega, kui juba algas okupantide poolt äravõetud maade tagasipöördumine.

1 Vt. "Valgamaalane", Nr.71, 21.juulil 1945.

andmine Eesti NSV talupoegadele.

Töötavate talupoegade maaga varustamiseks kujundati riiklik maafond, kuhu arvati saksa kolonistide maad, saksa okupantidega kaasa jooksnud rahvavaenlaste maad, saksa okupante aktiivselt abistanute maade osad, mis ületavad 5-7 ha, peremeheta jäänud maad, mis ületavad 12-18 ha ja maaomani-keihes omandis olevate maade osad, mis ületavad 20-30 ha, kõike kokku 870 599 ha, sellest põllumaad 224 342 ha.

Maafondist jagati: 26 110 maatamehele 325 904 ha, sellest põllumaad 130 974 ha; väikemaapidajatele - 75 175 ha juurelõikeid, millest põllumaad 25 502 ha¹.

Teiseks tähtsamaks ülesandeks oli Nõukogude võimul taastada kõik 1941.aastal olemas olnud masina-traktorijaamad ja hobu-masinlaenutuspunktid. Masina-traktorijaamade ja hobu-masinlaenutuspunktide taastamine algas rööbiti Eesti NSV vabastamisega 1944.aastal. Juba 10.septembril 1944.a. NSVL Rahvakomissaride Nõukogu võttis vastu määruse, mille kohaselt Eesti NSV töötavate talupoegade - eeskätt uusmaasaajate abistamiseks tuli taastada kõik masina-traktorijaamad ja hobu-masinlaenutuspunktid, mis töötasid Eesti NSV-s 1941.aastal. Selle tööga jõuti lõpule 1945.a. kevadeks, ühtlasi asutati veel täiesti uus masina-traktorijaam - Helme masina-traktorijaam.

1945.a. jooksul masina-traktorijaamad ja hobu-masinlaenutuspunktid teostasid töid pehmele künnile ümber arvatuna 77 139 ha, sellest kevadtöid 32 000 ha. Masina-traktorijaamad peksid vilja ligi 30 000 tonni, rakendades tööle 180

¹ Toodud statistilised andmed on võetud ajalehest "Valgemaalane", nr.132, 19.detsembril 1945.a.

viljapeksuagregaati.

Masina-traktorijaamad ja hobulaenuuspunktid abistasid kehvikuid ja keskmikke maaharimisel, külvil ja viljakoristusel. 1945.aastal harisid nad 20 000, 1946.aastal 32 000 ja 1947.aastal 35 000 ha kehv- ja keskmajapidamise maad.

Meie vabariigi põllumajandus sai üha suuremal hulgal inventari, põllutöomasinaid ja mineraalväetisi. Ainuüksi 1944.a. oktoobrist kuni 1948.a. oktoobrini sai Nõukogude Eesti töötav talurahvas riigilt pikaajalist krediiti 167,5 miljoni rubla ulatuses¹.

Partei ja valitsuse igakülgsesele hoolitsusele vastas eesti töötav talurahvas ennastsalgava tööga. Kuid niikaua, kuni külas valitses individuaaltalumajapidamise kord, ei olnud nõukogude võimul Eesti põllumajanduses sotsialistlikku baasi. Väikesed ja laialipillatud talumajandid ei suutnud ära kasutada võimsat tehnikat, mida sotsialistlik tööstus suunas põllumajandusse.

Kollektiivse majapidamise eelistes veendusid üha rohkem mitte ainult kehvikud, vaid ka keskmikud. Algas kolhooside loomine, mis toimus ägeda klassivõitluse tingimustes. Töötav talurahvas nõudis kulakluse vaenuliku tegevuse likvideerimist. 1949.a. kevadel, kui eesti talurahvas asus massiliselt kolhoositeele, toimus meie vabariigis üldise kollektiviseerimise alusel kulakluse kui klassi likvideerimine. Kulaklus likvideeriti, tema tootmisvahandid läksid kolhoosidesse ühinenud talupoegade kätte.

¹ Vt. S. G. K o l e s n e v, Põllunduse organiseerimine kolhoosides, lk. 13.

Eesti NSV kollektiiviseerimisliikumise kasv¹.

Kuupäev	Kolhooside arv	Kolhoosi as- tunud majapi- damiste arv	Kollektiivi- seerimise protsent
1. jaanuar 1948	5	80	0,03
5. juuli 1948	59	570	0,4
5. november 1948	341	5120	3,6
1. jaanuar 1949	455	7770	5,8
15. aprill 1949	2594	74855	58,0
25. mai 1949	2904	91721	71,1
10. detsemb. 1949	3015	puuduvad andmed	puuduvad andmed

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus osutasid igakülgset tähelepanu Eesti NSV põllumajanduse edasiarendamisele ja vastloodud kolhooside tugevdamisele.

Ainüksi neljanda viisaastaku jooksul kasvas masinatraktorijaamade arv Eesti NSV-s 2,3-kordseks, tõustes 1950. aastaks 56-le. Tunduvalt suurenes ka masinapark. Viie aasta (1946-1950) jooksul kasvas külvipindala Eesti NSV-s 116 tuhande hektari võrra.

Kogemused näitasid, et suured artellid on organisatsiooniliselt ja majanduslikult palju tugevamad. Neis on paremad tingimused tehnika täielikuks ärakasutamiseks, teaduse saavutuste ja eesrindlike kogemuste rakendamiseks. Seepärast algas 1950.a. kolhooside liitumine. Liitumise tulemusel oli NSV Liidus 1953.a. 94 tuhat tugevat liitunud kolhoosi 1950.aastal olnud 254 tuhande väikese kolhoosi asemel.²

1 Toodud tabel on koostatud EPA Põllumajanduse Õkonoomika Kateedri andmeil.

2 Vt. S.G. K o l e s n e v, Põllunduse organiseerimine kolhoosides, lk.16.

Eesti NSV-s toimus kolhooside liitumine paralleelselt kollektiviseerimise lõpuleviimisega. Kui 1949.aasta lõpul, millal kolhoosidesse oli astunud $3/4$ talumajandite üldarvust, oli meie vabariigis kolhoose üle kolme tuhande, siis 1952.a. detsembris, millal kollektiviseerimine oli juba lõpule viidud, oli vabariigis põllumajanduslike artellide arv 936.

Kolhooside organisatsioonilis-majandusliku ja poliitilise kindlustamise eesmärgil loodi 1950.a. meie vabariigi masina-traktorijaamades poliitiosakonnad, millede ülesandeks jäi massilise poliitilise selgitustöö organiseerimine ja läbiviimine masina-traktorijaama töötajaskonna ja kolhoosnike keskel. Suure töö tegid poliitiosakonnad võitluses kolhoosikorra vaenlastega.

NLKP XIX kongressil kinnitatud NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani direktiivid 1951-1955.aasta kohta annavad meie noore vabariigi arenguks veelgi laiemad perspektiivid.

1952.a. lõpul töötas meil traktoreid kahekordselt rohkem kui 1950.aastal ja 12,5 korda rohkem, kui 1945.aastal. Kolhoosipõldudel töötas juba 1952.a. üle 300 iseliikuva kombaini. 1953.a. saabus vabariigi traktorijaamadesse järjekordselt uusi traktoreid, nende hulgas hulk uusi universaalseid vaheltharimistraktoreid XT3 - 7. Masina-traktorijaamade masinapark täienes uute kartulipanemis-, vaheltharimis- ja koristusagregaatidega, kolmerealiste suhkrupeedikombainidega, sadade heinakoristusmasinate - niidumasinatega, traktorikülgrehade, lohistite jt. masinatega. 1953.a. töötas vabariigis juba 69 masina-traktorijaama ja 8 meaparandusjaama.

1952.a. oli vabariigi masina-traktorijaamade keskmine väljatöötlus ühe tingtraktori kohta rohkem kui kahekordselt suurem kui 1940.a. Nii töötati ühe tingtraktori kohta välja (arvestatud pehmekünni hektarile):

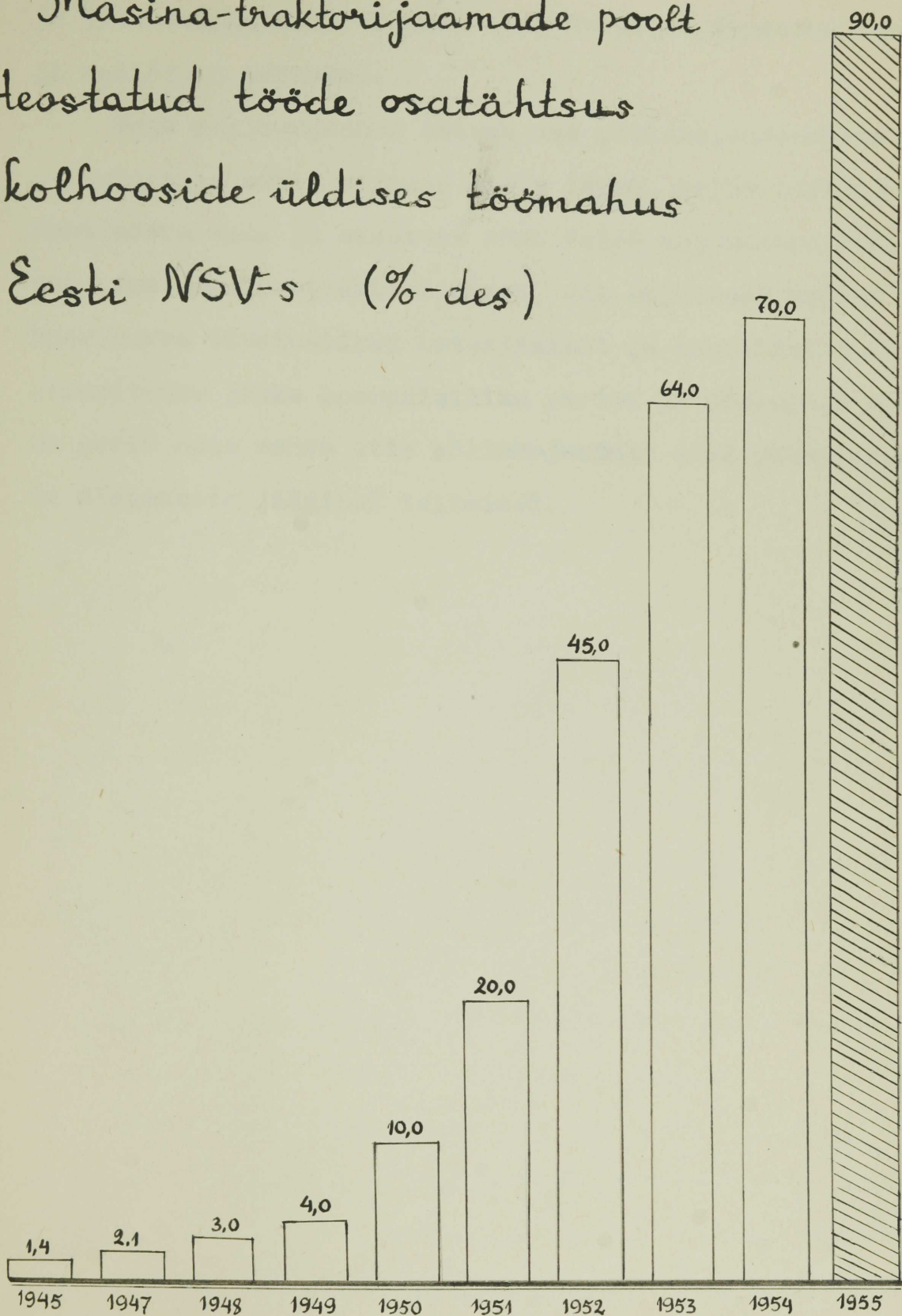
1946 - 164,9; 1947 - 207,0; 1948 - 221,0; 1949 - 300,0;
1950 - 297,0; 1951 - 338,2 jne¹. 1952.a. aga Helme masina-traktorijaama Paul Pehki traktoribrigaad töötas ühe tingtraktori kohta välja 635 pehmekünni hektarit. Sama traktorijaama Ed. Süsta traktoribrigaadis oli väljatöötlus ühe tingtraktori kohta 1951.aastal 702 pehmekünni hektarit. Kui 1951.a. tegid masina-traktorijaamad meie kolhoosides veel 45% kõigist põllutöödest, siis 1952.a. tegid nad juba 64%. 1953.a. aga 70%. 1955.aastal on ettenähtud vähemalt 90% (vt. joon. 3, lk. 44).

Tuleb aga märkida, et puudused masina-traktorijaamade töös, mis on eespool leidnud äramärkimist kogu NSV Liidu ulatuses, olid täiel määral omased ka Eesti NSV-le. Siingi on esinenud masinapargi võimsuse mitteküllaldast kasutamist, traktoritööde halba kvaliteeti, kolhoosidega sõlmitud lepingute mittetäitmist. Loomakasvatuse suurt tööjõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimisel ei ole Eesti NSV masina-traktorijaamad osutanud vajalikku kaasabi. Masinapargi hooldamisse ei ole reas masina-traktorijaamades suhtutud küllalt heaperemehelikult. Kohalikud partei ja nõukogude organid on masina-traktorijaamade tegevuse juhtimisele ja abistamisele osutanud vähe tähelepanu.

Murrangulise tähtsusega vabariigi põllumajanduse taseme

1 Toodud andmed on saadud EPA Põllumajanduse Ökonoomika Kateedrilt.

Masina-traktorijaamade poolt
tesstatud tööde osatähtsus
kolhooside üldises töömahus
Eesti NSV-s (%-des)

Joonis 3

tõstmisel on NLKP KK septembri-, veebruari-märtsi-, juuni- ja jaanuaripleenumi otsused ning nendele järgnenud partei ja valitsuse määrused.

Meie põllumajandus seisab uue põllumajandusaasta lävel, viienda viie aasta viimase aasta lävel. Selle täitmisel on kahtlemata suur ja otsustav sõna öelda masina-traktorijaamad. Just masina-traktorijaamad, mis kujutavad endast kolhoosikorra tööstuslikku materiaalsel ja tehnilisel baasi, on otsustavaks jõuks kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse poolt meie rahva ette põllumajanduse alal püstitatud suurte ülesannete jäägitul täitmisel.

II p e a t ü k k .

HELME MASINA-TRAKTORIJAAMA LOOMINE JA TEMA OSA MASSILISE KOLLEKTIVISEERIMISE ETTEVALMISTAMISEL JA LÄBIVIIMISEL.

Tsaariajal olid Eestis saksa soost mõisnikud kogu maa peremehed. Eesti kapitalistid, hakates välismaiste peremeeste kaasabil siin tegema oma puhverriiki, viskasid üheks söödaks talurahvale just selle, et nad annavad maad. Valgamaal oli üldse 29 mõisa ja 16 karjamõisa, mis tulid jagamisele, viis mõisa ja 15 mõisasüdant jäeti tegelikult aga parunitele kätte, sest neil leiti olevat kõrgeid teeneid eesti kodanluse ees¹.

Kuidas toimus tegelikult maa jagamine aastail 1920-1922? Kõige paremad maad anti muidugi kulakutele, ohvitseridele ja ametimeestele. Moonameestele ja vähese maaga talupidajatele jäid sooääred. Maad anti kõrge maksu eest, sest kapitalistide valitsus ei sõandanud oma endisi peremehi solvata. Maksma maa eest pidi ainult talupoeg -keskmik ja kehvik, sest kulakule kui teenetega inimesele andis valitsus maa tasuta. Nõnda loodi Valgamaal kodanliku maareformiga ligi 330 asunikutalu ja 1200 eluasemekrundi (0,5-3 ha) suurusega popsikohta. Suured taluostuvõlad aga lasusid nagu paina-

1 Vt. "V a l g a m a a l a n e", nr. 124 (588), 10.oktoobril 1948.a.

jad talurahva sellel osal, kes haris oma maalappi vaid enda tööjõuga.

Paljud talupojad ei suutnud maalapi eest tasuda ja see võeti neilt halastamatult ära. Kaotanud maa, asus talupoeg sulasena või rentnikuna tööle võõral maal, mille talle andis kulak ajutiseks kõrge rendi eest. Paljud rentisid maa pooletera peale. See tähendas, et talupoeg pidi poole lõikusest andma natuuras maaomanikule. Kui 1929.a. Eestis oli ligi 7000 rendikohta, siis kümme aastat hiljem oli neid juba 17 474, neist 2 297 pooleterakohta.

Ajavahemikul 1920-1934 olid Eesti talupojad tasunud rendi- ja väljaostumaksudena kokku 39,5 miljoni krooni. Kuid samal ajal oli uusmaasaajail kogunenud 45 miljoni krooni suurune võlg. Kehv- ja kesktalud hakkasid lõivude ja väljaostumaksude koorma all kiratsema ja laostusid. Igal aastal läksid kümned talud oksjoni haamri alla. Ka palju Valgamaa talusid läks oksjoni alla ja nende omanikeks said põliste talupidajate asemel linna ärimehed, kes hakkasid taludega spekuleerima, neid rendile andes. Mõisasüdamed aga jäid parunitele või eesti eksploateerijatest tõusikutele. Näiteks Valgamaal jäi Puka mõisasüda von Samson'ile, Igaste mõisasüda von Schultz'ile, kes mõisasüdamele lisaks ostis veel kaks suurt krunti, kindral Kruus sai Hummuli mõisa paremad maad mõisasüdamega, kindral Jaakson Põkardi, kindral Soots suurtalu Helmes jne.¹

Ainult kulakutaludes elati hästi. Kulakud olid valitsuse erilise soosimise all. Sel ajal, kui talusid müüdi oks-

1 "Valgamaalane", nr. 124 (588), 10.oktoobril 1948.

jonil, läksid hallparunid jõukamaks. Igal aastal koondus kulakute kätte üha rohkem maad, loomi jne. Nemad valitseti ka olemasolevate põllutöö- ja teiste masinate üle. Talusid, kus oli 1929.a. üle 30 hektari maad, oli Valga maakonnas 15,8 protsenti talude üldarvust. Kuid maad oli nende käes üle poole kogu maakonna külvipinnast. 52 protsenti taludest omas maad alla 10 ha ja nende käes oli kogusummas ainult 2200 hektari külvimaad¹.

Vähe sellest, et hallparunid rõhusid kehvikuid, sundides neid endile väga madala tasu eest töötama. Kulakul oli luba temale sobimatut popsi oma maa pealt ka hoopis minema ajada. Popside kohta oli niisugune seadus, mis lubas kulakul või teisel rikkal maaomanikul kehvikult tema maalapi ära võtta ettekäändel, nagu lõhuks see talu terviklust. See seadus lubas kulakul kehvikut oma maalt minema kihutada, kui selle saun ei asetse nud hallparunile meelepärases kohas.

Nõnda jäi küla aasta-aastalt vaesemaks ja tuhanded talupojad siirdusid linna tööd otsima.

Olukorra lahendamine oli võimalik ainult klikivõimu kukutamisega.

1940.aastal täituski eesti rahva südamesoov. Võitis töörahva revolutsiooniline liikumine. Eesti sai sotsialistlikuks vabariigiks. Nõukogude korra kehtestamisega muutus ka Valgamaa talupoegade elu. Töötav rahvas sai nüüd oma maa täeliseks peremeheks.

¹ Vt. "Valgamaa l a n e", nr. 124 (588), 10.oktoobril 1948.a.

Kuid rahva loova töö hoogne tõus pandi seisma ja ta töösaavutused hävitati fašistlike anastajate poolt, kelle ikke all ägas Eesti kolm aastat.

Milline oli olukord Valgamaal pärast fašistlike okupantide väljakihutamist?

Valgamaa moodustas puhtpõllumajandusliku rajooni, mille tõttu fašistlike röövvalutajate hävitustöö paistis siin silma eriti selle majandusharu juures. Fašistlike barbarite poolt hävitati maakonnas täielikult üle 500 talumajapidamise, suuremal või vähemal määral, sai kannatada üle 2 200 talumajapidamise¹. Suuresti vähenes põllumajandusliku inventari hulk. Viljapeksumasinate arv vähenes okupatsiooniajal 106-lt 58-le. Samuti vähenes viljakuivatite ja muu põllumajandusliku inventari arv. Kunstväetise puuduse ja puuduliku maaharimise tõttu langes põllupinna viljakus 30% võrra. Põllutööriistade ja veojõu vähesuse tõttu olid suure põllud jäetud sööti ja külvipind 1941.aastaga võrreldes tunduvalt vähenenud.

Saksa fašistlikud okupandid tekitasid tohutut kahju ka maakonna karjamajandusele. Nii vähenes hobuste arv 35 protsenti, sarvloomade arv 58 protsenti, lammaste ja sigade arv 80-90 protsenti. Loomi, keda okupandid ei suutnud endiga paanikalisel taganemisel kaasa viia, hävitati massiliselt koha peal.

Saksa fašistlike röövvalutajate okupatsiooni ja sõjategevuse tagajärjel sai Valgamaa põllumajandus rohkem kannatada

1 Toodud statistilised andmed on võetud ajalehest "Valgamaalane", nr. 159 (462), 27. detsembril 1947.a.

tada kui ühegi teise vabariigi maakonna, väljaarvatud Tartu-
maa oma.

Eesmärgiga anda saksa okupatsioonile all kõige enam kan-
natada saanud Valga ja Tartu maakondadele kevadkülvide teosta-
misel viivitamatult abi, ning arvesse võttes, et nimetatud
maakondades olenevalt kevadkülvide plaanist on tööloomadele
langev töökoormus tunduvalt suurem võrreldes teiste maakon-
dadega, Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P
Keskkomitee oma määruses nr. 303, 4. aprillist 1945. a. "Valga-
ja Tartumaa abistamise kohta kevadkülvide teostamisel" kohus-
tasid Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaati 25. aprilliks
1945. a. organiseerima Valgamaal Helme masina-traktorijaama¹.

+ + +

Helme masina-traktorijaama keskus asub looduslikult
ilusas maakohas, endise Valgamaa põhjapoolses osas, praegu-
se Tõrva rajooni keskosas. Põhjast piirab teda algav Sakala
kõrgustik, idast ja läänest ümbruskonna avarad põllumassii-
vid ning lõunast ajaloolised Helme ordu lossi varemed ja
rajoonikeskus - Tõrva linn.

Helme masina-traktorijaama keskusest asub rajoonikeskus
6 kilomeetri kaugusel. Masina-traktorijaamale lähimaks lin-
naks laiarööpmelise raudtee ääres on Valga - 36 kilomeetri
kaugusel ja kitsarööpmelise raudtee ääres Viljandi - 53 ki-
lomeetri kaugusel. Mõlema linnaga on regulaarne igapäevane
omnibussi ühendus.

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, toimik "Määrused,
korraldused ja ringkirjad 1945. a."

Helme masina-traktorijaama poolt teenindavatel kolhoosidel on kasutada kokku 32 271 ha maad, millest 25 235 ha, s.o. 78,2% kasutatakse põllumajanduslikus tootmises. Põllumajanduslikult kasutatav maa jaguneb järgmisteks kõlvikuteks: põllumaa 15 675 hektari, s.o. 48,6 protsenti, heinamaa 6 198 hektarit, s.o. 19,2 protsenti, karjamaa 3 362 hektarit, s.o. 10,4 protsenti masina-traktorijaama piirkonna üldpindalast. 4 782 hektarit kolhooside valduses olevast maast on kaetud metsaga. 2 254 hektarit ehk 7 protsenti kogu masina-traktorijaama piirkonna kolhooside maast on tarvitamiskõlbmatu. Kogu põllupinnast on kasutamata 1 552 hektarit ehk 10 protsenti, mis on söödis, võsastunud või jäätmaade all¹.

Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna maastik on küllaltki vahelduvate pinnavormide ja mullastikuga. Tööpiirkonna põhja- ja keskosa on üldiselt tasane, seda lõhestavad vaid üksikud orud. Valitsevaks mullatüübiks on siin nõrgalt ja keskmiselt leetunud saviliiv- ja liivsavimullad. Tugevasti happeseid muldi on umbes 70 protsenti. Mullad on üldiselt teravilja kasvatamiseks sobivad. Kive leidub vähe.

Tööpiirkonna edelaosas on pinnavormid juba ühtlasemad, maapind on madalam, orgudega lõhestatud, künklik. Valitsevaks mullatüübiks on keskmiselt ja tugevasti leetunud kerged saviliiv ja liivsavimullad. Siin asetsevad ka Tõrva rajooni kõige happelisemate muldadega maad. Tugevasti happeste muldade protsents ulatub 98,5-le. Sobivateks kultuurideks on kaer, kartul, rukis. Põllud on tihedalt kividega

1 Vt. EKP Tõrva Rajoonikomitee arhiiv, Rajoonikomitee III pleenumi protokoll nr.3, 27. jaanuarist 1954.a.

kaetud. Ühel hektaril leidub kuni 200 m³ kive, milliste suurus kõigub keskmiselt 2 m³ ümber. Seepärast kividest puhastamata põldudel on võimalik kasutada ainult ratastraktoreid, kuna linttraktoreid saab täie jõudlusega kasutada kividest puhastatud põldudel.

Kaguosa masina-traktorijaama tööpiirkonnast moodustavad looduslikult kaunid metsarikkad Hummuli mäed. Esinevad keskmiselt ja tugevasti leetunud kerged saviliiv- ja liivsavimullad. Tugevasti happeseid muldi on siin ainult 52,5 protsenti ning lubjatarve on märgatavalt väiksem võrreldes ülejäänud tööpiirkonnaga. Kive leidub siin vähe. Edukalt saavad siinses mägises maastikus töötada linttraktorid.

Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna territooriumist on 3 806 hektari ehk 17 protsenti soostunud ja soomuldi, mis nõuavad kuivendustööde läbiviimist, võsa ja peenmetsa kõrvaldamist. Nende maade arvel on võimalik laiendada sööda-baasi-.

Masina-traktorijaama piirkonna kolhooside põllu- ja söödakõlvikud ei moodusta sageli suuri massiive, vaid asuvad üksteisest eraldatud lappidena, suurusega 0,6 - 50 ha, metsade, soode, rabade, kivivarede jne. vahel. See asjaolu raskendab traktorite, kombainide ja teiste masinate otstarbekohast ärakasutamist. Seepärast peab masina-traktorijaama esimeseks ülesandeks olema maaparandustööde läbiviimine piirkonna kolhoosides, et suurendada haritavaid maatükke.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P Keskkomitee määruse nr. 303 7.aprillist 1945.a. „Valga- ja Tartumaa abistamise kohta kevadkülvi teostamisel” alusel komplekteeriti Helme masina-traktorijaam vabariigi masina-traktorijaamade traktoripargi ümberjaotamise arvel. Helme masina-traktorijaamale eraldati 20 traktorit: 8 „Fordsoni”, 5 „Deeringit”, 5 STZ-Nati traktorit gaasigeneraatoriga ja 2 „Lanz Bulldogi”. Üleantud traktorid olid remonditud, vastavate riiklike komisjonide poolt vastu võetud ning koheseks kasutamiseks põllumajanduslikel tööde kõlbalikud¹.

1945.a. kevadkülvi edukaks läbiviimiseks oli Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna igas vallas loodud üks hobulaenutuspunkt. Nii olid hobulaenutuspunktid rajatud Helme vallas Härma talus, Hummuli vallas „Peedu” talus, Vaoküla vallas „Vana-Vaardi” talus ja Põdrala vallas „Leebiku” talus. Koik hobulaenutuspunktid olid varustatud hobuste, põllutööriistade ja -masinatega. Maakondlikus ulatuses olemasoleva 10. hobulaenutuspunkti käsutuses oli 150 hobust, 36 veist, 75 vankrit, 75 rege, 64 heinaniitjat, 52 hobureha, 34 reaskülvimasinat, 11 kartulivõtmismasinat, 21 kultivaatorit, 89 atra, 47 äket, 21 viljasorteerijat ja 3 rehepeksu garnituuri. Kevadtööde kõrgperioodil loodi juurde veel 7 hobulaenutuspunkti. Nüüd oli 17 hobulaenutuspunktis 304 hobust².

1945.a. mai algul tööle asunud Helme masina-traktorijaam jättis aga oma kevadtööde plaani täitmata. Masina-trak-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, toimik „Määrused, korraldused ja ringkirjad 1945.a.”

2 Vt. „V a l g a m a a l a n e”, nr.8, 3.veebruari 1945.a.

torijaam teostas künnitöid ainult 246 hektari ulatuses, täites seega oma aastaplaanist vaid 17%.

Olukord põllumajanduslike tööde teostamisel Valgamaal hakkas paranema pärast hitlerlaste lüüasaamist. Saksemaa tingimusteta kapitulatsioon oli maakonna põlluharijaille suureks rõõmupäevaks, mis andis neile värskendavat jõudu. Alates 10.maist algas hoogne tegevus. Maikuu teisel poolel pöörati erilise tähelepanu hobusteta majapidamiste abistamisele, sest maakonnas oli 395 hobuseta kehviktalupoega, kellede kevadkülviplaan ulatus 1784 hektarini. Aktiivi abiga võeti hobulaenutuspunktide erilise kontrolli alla. Tühista- ti terve rida töölepinguid, millised olid sõlmitud hobuste- ga majapidajate ja saksa käsilastega (eriti Helme vallas) ning sõlmiti uusi lepinguid kehviktalupoegade abistamiseks.

Valgamaa tervikuna asus külvilahingusse suhteliselt raskes olukorras. Ühe hobuse kohta tuli pehmele künnile üm- berarvestatuna 15,4 hektarit kevadtöid (vabariigi keskmine oli 7,5 ha)¹.

Vaatamata sellele raskele olukorrale suutsid Valgamaa talupojad täita 1945.a. kevadkülvipi plaani maakondlikus ula- tuses 5.juuniks 101,2 protsendiliselt. Seemendati 24 000 hek- tari põldu. Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna valda- dest edenes töö kõige paremini Põdrala vallas, kus külvati 2000 ha asemel 2229 hektarit ja Vaoküla vallas, kus 1490 hektari asemel külvati 1582 hektarit².

1945.a. veebruariks olid maareformi tööd maakonnas põhiliselt lõpetatud. Maareformi läbiviimise tulemusena

1 Vt. "Valgamaalane", nr.52, 7.juunil 1945.a.

2 Vt. Sealsanas.

sai 1659 maata talupoega 22 445 hektarit maad ja 868 vähese maaga talupoega said juurdeldõigetena maad 3602 hektarit. Talundite arv Valgamaal võrreldes 1939.aastaga suurenes 682 talundi võrra. Kätte anti 3809 akti (ajutine vorm) tähtajata maa kasutamise kohta ja 3779 talundile näidati kätte maakohade piirid.

Maareform muutis põhjalikult ka talurahva sotsiaalse rühmitumise. Kui 1939.a. 1233 jõukat talupoega - kulakut ehk 30,8 protsenti talunditest maakonnas omasid 62 359 hektari maad, siis pärast 1944-1945.aasta maareformi läbiviimist muutus põhiliseks ja juhtivakstalupeogade grupp keskmise maa suurusega 10-30 hektarit talundi kohta, see rühm omas 3898 talu ehk 72 protsenti kõigist maakonna talundest. Selle grupi valduses oli 74 388 hektari maad.

Uusmaasaajate ja kehviktalupoegade abistamiseks jagati nendele peremehta majapidamistest saksa käsikute varadest ja vähendatavate talude majanduslikust ülejäägist 425 elumaja, 1463 muud majapidamishoonet, 114 vankrit, 116 atra, 5667 tihumeetrit ehitusmaterjali, 360 hobust, 545 sarvlooma, 160 siga, 1058 tonni teravilja, 98,7 tonni kartuleid, 242 tonni heina jne.¹.

Rõõbiti sellega anti 1945.aasta jooksul uusmaasaajatele pikaajalist põllumajanduslikku krediiti; hoonete ehitamiseks ja 214 majapidamise taastamiseks 323 799 rubla, metsamaterjali ostmiseks 18504 rubla, piimakarja soetamiseks 63 majapidamisele 92 865 rubla, hobuste muretsemiseks 149 majapidamisele 318 760 rubla².

1 Vt. „Valgamaalane“, nr.58 (205), 15.mail 1946.a.

2 Vt. „Valgamaalane“, nr.58(205), 15.mail 1946.a.

Hoolimata kulakute ja teiste vaenulike elementide ägedast vastupanust ja isegi üksikute terroristlike aktide toimepanemisest partei- ja nõukogude aktivistide ning uusmaasaajate vastu, ei õnnestunud vaenulikel elementidel maa-reformi läbiviimist nurja ajada.

Küllaltki märkimisväärset osa talupoegade abistamisel etendasid masinaühistud. Juba 1945.a. alguseks oli loodud maakonnas 45 masinaühistut. Masinaühistud tegid eriti suure töö ära viljamasindamisel. Taheva masinaühistu liikmed esitasid üleskutse kõigile maakonna masinistidele ja masinaühistule. Nad kirjutasid¹:

"Meie masinaühistul on 4 viljapeksumasinat, 2 traktorit, 1 aurukatel ja 1 mootor. Meie võtame endile viljamasindamise perioodil järgmised kohustused:

1. Rakendada viljamasindamiseks täiskoormatusega tööle kõik meil olemasolevad viljapeksugarnituurid.

2. Masindada nendega terve valla talupidajate tali- ja suvivili.

3. Tõsta masinate läbilaskevõimet maksimumini, põhjalikult hoolitseda masinate eest ja taotlema nende häireteta tööd.

4. Säasta viljapeksmisel vähemalt 10 protsenti kütte- ja määrdeõlisid.

5. Viljakuivatamiseks ja puhastamiseks rakendada kõik olemasolevad vahendid.

6. Hoolitseda selle eest, et masinaühistu liikmeiks astuksid kõik masinatarvitajad."

¹ "V a l g a m a a l a n e", nr.80, 12.augustil 1945.a.

Sooja poolehoiduga võtsid Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna Vaoküla valla Karjatnurme ja Kähuküla masinaühistud vastu Taheva masinaühistu üleskutse. Lülituti omavahelisse sotsialistlikku võistlusse. Nii masinaühistud kui ka Helme masina-traktorijaama masinistid täitsid eeskujulikult oma ülesande - masindades vilja õigeaegselt ja kadudeta.

1946.aasta kevadel toimus külvikampaania Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna valdades nõukogude oludes juba kolmandat korda, sõjajärgse rahuliku ülesehitustöö tingimustes aga oli ta esmakordne.

1946.aasta kevadkülvi läbiviimise ajajärguks olid sotsiaalsed suhted maal oluliselt muutunud. Tunduvalt oli maa-reformi tagajärjel paranenud seniste maata ja vähese maaga talupoegade seisukord. Teiselt poolt aga riik masina-traktorijaamade näol ei suutnud siiski talupoegi veel täiel-määral tehnikaga rahuldada. Helme masina-traktorijaam oma teenindada olevate Helme, Vaoküla, Põdrala ja Hummuli valdades oli suuteline kevadtöid teostama ainult 2,3 protsenti kogu külvipinnast. Masinaühistutel tuli kevadtöid teostada, arvestades tööpiirkonna üldkülvipinnast 3,5 protsenti, eratraktoritel 1,5 protsenti, hobulaenuuspunktidel 2,8 protsenti ja erasektori hobustel 89,9 protsenti¹.

Seega kevadistel põllutöödel langes peakoormus erasektori hobustele. Neid ei olnud aga tööde teostamiseks kaugeltki küllaldaselt.

Kui vabariigis tuli keskmiselt hobuse peale 7,50 pehmekünni hektarit, siis Helme masina-traktorijaama piirkonnas tuli

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr.84, 22.augustil 1945.a.

ühe hobuse peale 12,11 pehmekünni hektarit¹.

1946.aasta külviplaan oli 24 000 hektarit. Varajane kevad lubas töid alustada juba 26.aprillil. 1.maiks kündsid Helme masina-traktorijaama traktoristid üles 85 ha põllu-
maad. Häid tulemusi saavutas „Fordsonil“ töötav traktorist Evald Helandi, kes kündis viie päeva jooksul 17 ha, täites sellega oma viiepäeva tööülesande 261 protsendi suuruses. Hästi töötas ka traktorist Leo Nurme traktoril „Lanz-Bulldog“, kündes päevas keskmiselt 2,2 hektarit ettenähtud 1,7 hektari asemel.

Halvasti oli aga organiseeritud masina-traktorijaama 10 hobulaenutuspunkti töö, kus oli kevadistele töödele rakendatud 111 hobust. 1.maiks oli nende poolt künatud lepingute järgi ainult 10 hektarit põldu. Lepinguid oli Helme masina-traktorijaama hobulaenutuspunktidega sõlmitud tööpiirkonna 178 talupojaga 573,64 hektari ulatuses².

Kui masina-traktorijaama peaülesandeks oli esmajoones abistada uusmaasaajaid ja teisi põllupidajaid, kellel puudusid põlluharimiseks vajalik inventar ja tööjõud, siis masina-traktorijaama juhtkonna nõrga kontrolli tõttu töötasid tihti traktorid ja hobused kulakute ja selliste talupoegade põldudel, kellel oli omal olemas 1-2 hobust. Nii näiteks tegid masina-traktorijaama traktorid suurema töö ära Vacküla valla kahehobuse omanikkude Jaak ja Johan Pehk'i ja Anna Tartovi nurmedel. Samal ajal jäeti lepingulised ülesanded täitmata hobuseta uusmaasaaja Jaan Kondi nurmedel.

1 Vt. „Valgamaalane“, nr.26 (173), 1.märtsil 1946.

2 Vt. „Valgamaalane“, nr.54 (201), 5.mail 1946.a.

Sellised juhud said tekkida ka valla juhtivate partei- ja nõukogude töötajate printsipiituse tõttu (Vaakülas A. Iversson)¹.

Vaatamata mõningatele raskustele, täitis Helme masina-traktorijaam 20. juuniks oma külviplaani 100 protsendiliselt. Masina-traktorijaama hobulaenuuspunktid täitsid nendele kuuluvast plaanist ainult 58,4 protsenti².

Tänu 1946. aasta headele sügisilmadele, viidi õigeaegselt läbi viljakoristamine, -masindamine ja taliviljade külv.

1947. aasta kevadkülv ettevalmistamine ja läbiviimine toimusid ÜK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi otsuste täitmise tähe all. 1. aprilliks 1947 viidi lõpule traktorite haakeriistade, hoburakmete ja transportvahendite remont. 10. märtsiks 1947. aastal oli masina-traktorijaamal ja hobulaenuuspunktidel lõpule viidud lepingute sõlmimine taludega traktori- ja masina- ning hobutööde teostamiseks kogu põllumajandusaasta jooksul³.

Kõigi nende teostatud ettevalmistustööde tulemusena viidi 1947. aasta kevadkülv Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna talundites läbi tunduvalt paremini kui eelmisel aastal. Külv teostati organiseeritumalt ja tunduvalt lühema aja jooksul. Kui 1946. aastal kevadkülv lõpetati 20. juuniks, siis 1947. aastal viidi külvitööd lõpule juba 5. juuniks. 1947. aasta laiendati tunduvalt ka külvipinda. 1946. aastaga võrreldes suurenes külvipind 24,1 protsendi võrra⁴.

1 Vt. „Valgamaalane“, nr.132 (279), 1. november 1946.a.

2 Vt. „Valgamaalane“, nr.79 (382), 2. juulil 1947.a.

3 Vt. „Valgamaalane“, nr.79 (382), 2. juulil 1947.a.

4 Vt. „Valgamaalane“, nr.17(320), 5. veebruaril 1947.a.

1948.aasta põllumajandusaasta ettevalmistamisele asus Helme masina-traktorijaam juba varakult. Remonditöökoja juhataja sm. Peedisoni juhtimisel organiseeriti kiiresti ja eeskujulikult traktorite ja põllutöömasinate remont. Selle tulemusena masina-traktorijaam võis juba märtsi algpäevil raporteerida täielikust valmisolekust kevadkülvi läbiviimiseks. Helme masina-traktorijaamas oli algavaks põllumajandusaastaks moodustatud 6 traktoribrigaadi 23 töökorras traktoriga¹. Silmaspidades, et masina-traktorijaama ülesandeks on töötava talurahva abistamine, asus Helme masina-traktorijaam aegsasti organiseerima lepingute sõlmimist talupoegadega.

Helme masina-traktorijaama 1948.aasta kevadtööde plaan oli tunduvalt suurem kui mullune, nimelt 1000 hektarit. Lepinguid sõlmiti aga koguni 1300 hektari ulatuses, seega tunduvalt rohkem kui plaan ette nägi. Lepingud suudeti aga täita, sest tööd edenesid 1948.aasta põllumajandusaastal hoopis paremini ja organiseeritumalt kui varematal aastatel. Helme masinatraktorijaam esimeste seas vabariigis raporteeris kevadtööde täitmisest.

See suur töövõit Helme masina-traktorijaama poolt saavutati seetõttu, et tööde teostamisele asuti hästi ettevalmistatult ning need viidi läbi laiaulatusliku sotsialistliku võistluse korras. Seejuures hoogustasid võistlust perioodiliselt ilmunud lahinglehed, milledes kevadtööde teostamise esimestest päevadest peale tutvustati masina-traktorijaama eesrindlike töömeeste saavutusi ja nende töökogemusi ning

¹ Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr.32 (496), 12.märtsil 1948.a.

kritiseeriti teravalt neid, kes oma tööülesannete täitmisel mõnevõrra lõidust avaldasid. Helme masina-traktorijaama traktoristidest ja brigadiridest suudeti peagi luua teadlik ning ühtne kollektiiv, kes kogu oma oskuse ja jõu suunas ühele eesmärgile - kevadtööde plaani ennetähtaegsele täitmisele. Selle eesmärgi Helme masina-traktorijaama kollektiiv saavutas juba 1.maiks.

Kevadtööde plaani täitmise järel võtsid masina-traktorijaama traktoristid ja brigadirid endile uue kohustuse, milles nad lubasid 888 hektari ulatuses töid üle plaani teostada. See ülesanne võrreldes eelmisega oli palju ulatuslikum ja raskem, kuid sotsialistliku võistluse hoos ei olnud Helme masina-traktorijaama töötajale mingi raskus võitmatu. Kuigi maikuu keskpaiku tuli töid teostada sageli halva pinnasega põldudel ning teha kilomeetripikkusi ja pikemaidki tühisõite, ei vähenenud traktoristide töötulemused. Hulk traktoriste isegi suurendas päev-päevalt oma töönäitajaid, teostades sageli öö-päeva jooksul künni-, randaalimis- ja teisi töid kuni 20 tundi. Ilmeka pildi Helme masina-traktorijaama traktoristide töösangarlastest sel perioodil annab kolme eesrindliku traktoristi Pirsil, Sõle ja Nugise omavaheline võistlus¹. 5.maiks oli traktorist Pirsil töid teostatud 81, Sõlel 68 ja Nugisel 70 pehmekünni hektari ulatuses. Seega seisis esikohal traktorist Pirs. Kuid 10.maiks oli vahekord võistlejate töötulemustes juba muutunud. Töö otsustava parandamisega jõudis esikohale traktorist Nugis, kes selleks ajaks oli kevadtöid teostanud juba 101

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr.67 (531), 30.mail 1948.a.

hektari ulatuses, ehk 267 protsenti ettenähtud plaanist. Teisele kohale platseerus traktorist Sõlg, kuna traktorist Pirs, kes 5 päeva eest oli olnud esikohal, langes koguni kolmandale kohale. Kolmanda viispäevaku jooksul, s.o. ajavahemikul 10.-15. maini oli jällegi edukaim Pirs, saavutades viispäevaku lõpuks hinnatava tulemuse - 109 pehmekünni hektarit. Paari hektari võrra väiksema küntud hektarite arvuga järgnesid talle traktoristid Nugis ja Sõlg.

Eriti hoogsaks muutus mainitud traktoristide vahel võistlus 4. viispäevakul, s.o. ajavahemikul 15.-20. maini. Teostades ettenähtud töid sageli koidust ehani, ületasid kõik traktoristid omi päevaseid töönorme 2-3 kordselt. 20. maiks oli traktorist Nugis teostanud töid 144 pehmekünni hektari ulatuses, millise töötulemusega ta tuli sotsialistliku võistluse võitjaks. Temale järgnesid traktoristid Sõlg ja Pirs, kes samaks ajaks olid töid teostanud vastavalt 121 ja 116 pehmekünni hektari ulatuses, samal ajal kui kõikide nende tööplaan nägi ette ainult 38 hektarit tööde tegemist. (minu sõrendus V.J.).

Tähelepanuväärseist töötulemustest raporteerisid päevpäevalt ka traktoristid Käär, Soon, Oja, Taul j.t. Selle tulemusena võis Helme masina-traktorijaama töötajate kollektiiv juba 25. maiks raporteerida ka endale võetud lisakohustuse edukast täitmisest.

Helme masina-traktorijaam täitis 1948. aasta kevadtööde plaani 188 protsendiliselt, teostades töid kehvikute ja hubuseta talupoegade põldudel kogusummas 1888 pehmekünnihek-

tari ulatuses¹.

Helme masina-traktorijaama saavutuste edasine tõus oli aga mõeldav ainult küla asumisel kolhoositeele ja kulakluse kui klassi likvideerimisel.

Nõukogude korra kindlustamine külas ei saanud toimuda rahulikult teel, ilma kulakluse ja teiste klassivaenlaste vastupanuta. Kulakluse klassivaenulik esinemine nõukogude võimu esimesel perioodil kandis teataval määral avalikku laadi, kuna aga hiljem muutus see täiesti varjatuks. Kulakud ja teised klassivaenulikud elemendid püüdsid küla juhtivatele töödele ja ametkohtadele upitada nendele ustavaid ja kuulekaid inimesi või teiselt poolt nõukogude võimule ustavaid inimesi enda poole meelitada või koguni neid kahjatuks teha.

Helme masina-traktorijaama ümbrus oma suurepärase põllupinnaga meelitas kulaklikku kihtkonda tugevasti kohale juurduma. Omaaegne tagurluse kants eestikodanluse võimu päevilt püsis Valgamaal just Helme köstrimaja ümbruses. Pere-kondlike sidemete ja traditsioonidega oli suurpõllumees siin oma majandusliku ülemvõimu abil enese ka poliitiliselt kindlustanud. Maatamehe, sulase, popsi ja palgateenija allasurutus esines erilise ilmekusega just Helmes.

Nõukogude võimu päevil võeti suurnikelt majanduslikud eelised ning nad suruti juhtivalt kohtadelt kõrvale. Palgateenijate ekspluateerimisega end haljale oksale upitanud tegelinskid ei saanud aga tekkinud olukorraga rahulikult leppida. Nad tahtsid kiiresti arenevat nõukogulikku elu ta-

1 Vt. "Valgamaalane", nr.67 (531), 30.maist 1948.a.

gasi kiskuda, seda hävitada.

Helme ümbruse kulaklus ei saanud Helme valla täitevkomitee juhtivatele kohtadele läbi viia omameelseid inimesi, küll aga õnnestus kulakuil Helme valla täitevkomiteed teataval määral mõjutada.

Valla täitevkomitee esimees sm. Niini Loorits oli põhimõtteliselt kaheldamatult nõukogude inimene, kuid raske klassivõitluse ajastu jaoks ilma küllaldase kommunistliku karastuseta. Ta usaldas klassivaenlase libedat käitumist ja määsiti perekondlike sidemetega ning emotsioonidega käsist ja jalust. Oma aktiivsusega haaras ta kogu asjaajamise oma kätte ning kulakute septsuste tõttu rasketesse olukordadesse tõugatuna hakkas järjest poliitilisi vigu tegema. Sattudes kolkapatriotismi, unustas ta sageli kehviktalupoja ning uusmaasaaja ning hakkas toetama endisi suurmaapidajaid. Sellega moonutas ta mitmetel juhtudel nõukogude poliitikat.

Olgu siinkohal toodud üheks näiteks, et Helme vallas tehti saksa käsilase suurtalunik J.Mahlapuu perekond koguni punaarmeele perekonnaks, kes kasutas viimastele antud suuri eesõigusi ja soodustusi. J.Mahlapuu poeg oli agaraid okupatsiooniaegseid partisanide perekondade ja endiste uusmaasaajate kimbutajaid ja areteerijaid. 1944.aastal sattus ta sundmobilisatsiooni tagajärjel Punaarmeesse, pääsedes nii esialgu rahvakohtu otsuse eest. Kaval reetur hakkis kohe tunnistused ja nõudis vallast uusmaakrundi oma isatalust. Valla täitevkomitee jättiski Mahlapuule maa koos inventariga, kuni Helme valla töötav rahvas langetas lõpuks õiglase otsuse oma okupatsiooniaegsele kimbutajale¹.

Samuti oli terve rida juhtumeid, kus Helme masina-trak-

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr.68, 14.juulil 1945.a.

torijaama tööpiirkonna taludes peeti võõrast tööjõudu. Seda tehti enamasti salaja, kohalike nõukogude organite teadmata, kuna siis oli võimalik nuriseda tööjõu vähesuse üle, kõrgemais aastais kulakuil aga nõuda kohuslikest müüginormidest vabastamist. Enamail juhtudel oli taluteenija sunnitud töötama ainult peremeeste rikastamiseks.

Kulaklikud elemendid tungisid ka masina-traktorijaama mitmesugustele töödele. Näiteks Helme Tantsumäe kulaku Sulase poeg läks traktoristiks ja kevadel tuli esimesena, rikudes marsruuti, kündma oma isa põllule. Poja asemel oli aga tallu tööle võetud 16-aastane vaenelaps, kel sõjakeerises jäi isegi algkool lõpetamata¹.

Oli juhtumeid, kus masina-traktorijaama aeglase asjaajamise ja nõrga kontrolli tõttu traktorid sattusid võõrastesse kättesse ja võõrastele põldudele. Seda võib seletada sellega, et poliitmassilisel tööl masina-traktorijaama töötajate keskel oli veel suuri pundusid ning see kandis juhuslikku ilmet. Mõnikord poliitjuhid muutusid lihtsalt majandusmeesteks. Teistest energilisemalt töötas Helme masina-traktorijaama direktori asetäitja poliitilisel alal sm. Peeter Kilk, kes demobiliseerus rindelt ja asus oma uute ülesannete täitmisele täie energiaga. Tema initsiatiivil avastati ja paljastati palju vaenulikke ja kulaklikke elemente masina-traktorijaama tööpiirkonna taludes.

1948.aasta kevadel toimusid põllumajandusühistutes aruande-valimiskoosolekud. Nende koosolekute üheks eesmärgiks

1 Vt. „Valgamaalane“, nr. 62 (365), 23.mail 1947.a.

oli paljastada ja kõrvaldada ühistutest kulaklik element ja teiseks eesmärgiks - liita väiksemad ühistud suurteks elujõulisteks ühistuteks. Neid koosolekuid aitasid läbi viia ka masina-traktorijaama vastutavad töötajad.

Olgu siinjuures toodud kujukas näide kulakute tegevusest põllumajandusühistute juures. Helmes asuva Iltsmu-Möldre ühistu juhatusse kuulusid kulakud G.Sumberg ja J.Ilisson. Esimeheks oli A.Salevi, kes võttis saksa fašistliku armee koosseisus osa võitlusest töötava rahva vastu ning oli kohaliku töötava talurahva arvates üks aktiivsemaid kulakute käealuseid. Iltsmu-Möldre ühistu juhatus võttis kulak Ilissoni ettepanekul vastu otsuse osta temale kuuluv traktor, mida ta oli mitu aastat peitnud põhukuhjade all ja mille väärtuslikumad osad ta oli eemaldanud, 3000 rubla eest, olgugi, et traktor kuulus ühistamisele. Alles siis, kui ei olnud enam võimalik masinat varjata, tegi ta müügitehingu. Ilmekas vaenulik tegevus avaldus ka järgnevas faktis. 1947. a. sügisel viljapeksu perioodil jättis juhatus korras auru- masina põllule ning kandis selle kui „kõlbmatu“ maha¹.

Kui 1948.aastal hakati valitsuse poolt seoses kulakute tegevuse piiramisega neile peale panema eriti kõrgendatud makse, siis kulakud püüdsid oma maad anda ühistutele, et sellega pääseda riiklikest normikohustustest ja maksudest ning oma talus edasi valitseda. Valdade täitevkomiteede, parteiorganisatsioonide ja masina-traktorijaama juhtivate töötajate vahelesegamine neisse kulakute mahhinatsioonidesse tegi lõpu kulaklike talude üleandmisele ühistutele. Helme

¹ Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr. 32 (496), 12.märtsil 1948.a.

valla täitevkomitee lükkas tagasi 7 Koosküla tuntuma kulaku Tuule, Schultsenbergi, Värki, Ummeri jt. avaldused talude üleandmise kohta ühistutele¹.

Suurt abi talupoegadele ja masina-traktorijaamale andsid maakonna täitevkomitee ja parteiorganisatsioon. Ainult tänu maakonna parteiorganisatsiooni pidevale juhtimisele, tõusid Helme masina-traktorijaamas aasta-aastalt töönäitajad, kasvas pidevalt tema abi talurahvale ning ühtlasi talurahva veendumus, et nõukogude võim sirutab talurahvale oma abistava käe.

Kehv- ja kesktalurahvas, kes nägi nõukogude korras ja tema poliitikas kindlat tuge, asus veelgi aktiivsemale kulaku paljastamisele. Eriti aktiivselt võtsid sellest osa kehvikud. 16. ja 17. märtsil 1948.aastal toimus EK(b)P Valgamaa parteiorganisatsiooni II konverents. Konverentsil arutati kindla klassipoliitika teostamist külas, poliitilise kasvatustöö korraldamist sulaste ja kehvikute hulgas ning nende organiseerimist võitlusse kulakute vastu. Otsustati valdades läbi viia sulaste ja kehvikute koosolekud. Nendel koosolekutel paljastati mitmeid kulakuid, kes senini olid suutnud end varjata. Nii Helme valla sulaste ja kehvikute koosolekul talupoeg Ragun rääkis, „Juhan Ennukson „Võndi“ talust on ehtne kulak. Saksa okupatsiooniajal ajas ta mind tema talust saadud uudismaa-kohalt minema, võttes mult kogu külvatud rukkisaagi. Seessama Juhan Ennukson eksploateeris ise alaliselt sõjavange, teenijatüdrukut ning praegugi kasutab pidevalt võõrast tööjõudu. Helme valla täitevkomitee te-

¹ Vt. „Valgamaalane“, nr. 40 (504), 31.märtsil 1948.a.

da senini ei ole esitanud kulakuks tunnistamiseks. Samuti on ilmne kulak ka August Naaris, kes kasutas ja kasutab ka praegu võõrast tööjõudu." Samal koosolekul rääkisid kehvikud, kuidas kulak Gotleb Sumbergi juures peeti okupatsiooni ajal sõjavange, ebainimlikult koheldi ja näljutati. Koosolekul nimetati Gotleb Sumbergi sarnaseks veel Jõgevarest Marie Hooveret, Ida Kirssi, Helme Oskar Maasikut, Hendrik Kallast, Hermann Kalle, Jüri Vesteri, Ella Roopi, Ella Talusaart ja August Sillastet. Ülalnimetatuid otsustati tunnistada kulakuks¹.

Taällised sulaste ja kehvikute koosolekud toimusid ka teistes valdades.

28.märtsil 1948.a. toimus maakondlik sulaste ja kehvikute nõupidamine, millest võtsid osa ka masina-traktorijaamade töötajad. Nõupidamisel esines EK(b)P Maakonnakomitee sekretär sm. K. Vaher. „Ükskõik, kuidas ka klassivaenlane ennast ei peida, ta tuleb avastada, rääkis kõneleja. „Ja siin suudavad sulased ja kehvikud nõukogude- ja parteiorganisatsioonide väga palju aidata, sest keegi ei tunne kulakuid nii hästi kui sulased, kes nende läbi on kõige rohkem kannatada saanud². Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna Hummulis valla esindaja Arnold Viiding kõneles sellest, kuidas kulakud sulaseid püüavad hoida teadmatutes teistest töö- ja elamisvõimalustest. Hummulis oli 49 talusulast. Kui need kutsuti ülevallalisele sulaste ja kehvikute koosolekule, jätsid peaaegu pooled tulemata, sest neid hirmutati kulakute poolt, nagu saadetaks kõik kokkukutsutud kodukohast kaugele tööle

¹ Vt. „Valgamaalane“, nr.38 (502), 26.märtsil 1948.a.

² Vt. „Valgamaalane“, nr.40 (504), 31.märtsil 1948.a.

jne. Nõupidamisel otsustati lõpetada kulakute orjamine ja asuda uude õnnelikku ellu, mida nõukogude kord on andnud kõigile põllumajandusalal töötajaile - kollektiivsete majapidamiste rajamisele.

Nõukogude riigi pidev abi meie talurahvale ja Helme masina-traktorijaama tubli töö rääkisid ise endi eest. Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna talupojad vastasid nõukogude võimu hoolitsusele omapoolse ennastsalgava tööga. Kuid niikaua, kui külas valitses individuaalmajapidamise kord, ei olnud nõukogude võimul küla põllumajanduses sotsialistlikku baasi. Üksikmajanditele rajaneva põllumajanduse ja eriti tema peamise haru - loomakasvatuse arenemise tempo jäi tunduvalt maha hoogsalt areneva sotsialistliku tööstuse tormilisest kasvust.

Väikesed ja laialipillatud talumajandid ei suutnud ära kasutada võimsat tehnikat, mida sotsialistlik tööstus suunas põllumajandusse üha suuremal määral. 1948.aastal oli Helme masina-traktorijaama traktoripargi võimsus 279 HJ, mis 1949.aastaks kasvas juba 380 HJ-le¹.

1947.aastal tuli Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna iga üksiktalundi kohta keskmiselt 8,3 hektari põllumaad, kus keskmiseks põllu suuruseks oli 1-2 hektari. Asjaolu, et põllud olid väga väikesed ning omasid ebakorrapärast kuju, raskendas nendel traktoritega töötamist. Võimalus kasutada komplekssemaid ja suuremaid agregate puudus täielikult. Üksikmajapidamise tingimustes ei olnud võimalik täielikult ellu rakendada mitsurinliku agrobioloogiateaduse saavutusi.

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1946. ja 1947.aasta-aruanded.

Ühismajapidamine takistas talurahva jõukuse kiiret kasvu. Et tõsta põllumajanduse tootlikkust ja suurendada põllumajandussaaduste tootmist meie maal, tuli põllumajandus ümber kujundada, muuta suurpõllumajanduseks, varustada uue tehnikaga ja järsult tõsta tema kaubalisust.

„Selleks,“ õpetas J.V.Stalin, „on olemas kaks teed. On olemas ka p i t a l i s t l i k tee, mis seisab põllumajanduse viimises suurmajapidamise alusele kapitalismi arendamisega põllumajanduses, tee, mis viib talurahva vaesumisele ja kapitalistlike ettevõtete arenemisele põllumajanduses. Selle tee me heidame kõrvale kui tee, mis ei sobi kokku nõukogude majandusega.

On olemas teine tee, s o t s i a l i s t l i k tee, mis seisab kolhooside ja sovhooside arendamises põllumajanduses, tee, mis viib talupoegade väikemajandite ühendamisele kollektiivseteks suurmajanditeks, mis on varustatud tehnika ja teadusega ja millel on võimalus edasi areneda, sest need majandid võivad teostada laiendatud taastootmist¹.”

1947/1948.aastaks oli eesti töötava talurahva ette kerkinud täies suuruses küsimus: kuhu minna edasi, missugune peab olema meie põllumajanduse edasine arengutee?

Sellele küsimusele vastasid eesti töötava talurahva parimad esindajad 1948.a. novembris toimunud Nõukogude Eesti kolhoosnikute esimese kongressi saadikud: „Sotsialistlik tee, kolhooside tee on ainuõige tee...²” Selle seisukohaga ühinesid ka Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna talupojad.

1 J. V. S t a l i n, Teosed, 12 kd., Tallinn 1952, lk. 141-142.

2 Eesti NSV ajalugu, Tallinn 1952, lk. 431.

Suurt poliitilist selgitustööd ja abi osutasid kollektiviseerimise ettevalmistamisel ja läbiviimisel kohalikud parteiorganisatsioonid ja Helme masina-traktorijaama vastutavad töötajad. Talurahvale selgitati sotsialistliku suurpõllumajanduse, kolhooside, suuri paremusi, eeliseid väike-, eratalundusega võrreldes:

1. Kurnamise likvideerimine.
2. On võimalik edukalt ja kõige ulatuslikumalt rakendada kõige paremat kaasaegset masinatehnikat.
3. On võimalik edukalt ja kõige ulatuslikumalt rakendada põllumajandusteadusi.
4. Kõige selle tõttu on töö sotsialistlikes põllumajanduslikes suurkäitistes, kolhoosides, palju viljakam, tulemusrikkam kui väiketaludes.

Esimeste kolhooside rajamisel lähtuti sellest, et ei tohi lubada tõttamist ega tule selles töös üles seada laialdasi plaane, kolhoosid tuleb asutada täielikult vabatahtlikuse alusel. Kolhoosidesse tuleb kaasa tõmmata esmajoones kehvtalupoegi ja rajada kolhoosid moodsa mehhaniseeritud põllumajandustehnika kasutamisele.

Erilist tähelepanu juhiti kogu töös kolhooside alal järgmisele põhiküsimusele: 1) õige klassipoliitika teostamisele kolhooside rajamisel ja nende töö korraldamisel, 2) parteiorganisatsioonide ja kõigi kolhoosmikute valtsuse mobiliseerimisele kulaklik-natsionalistlike olluste vastu, kes kolhooside lõhkumise eesmärgil püüavad tungida kolhoosidesse ja teevad kolhoosivastast tööd väljaspool kolhoose.

Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna valdades algas esimeste initsiatiivgruppide loomine kolhooside rajamiseks

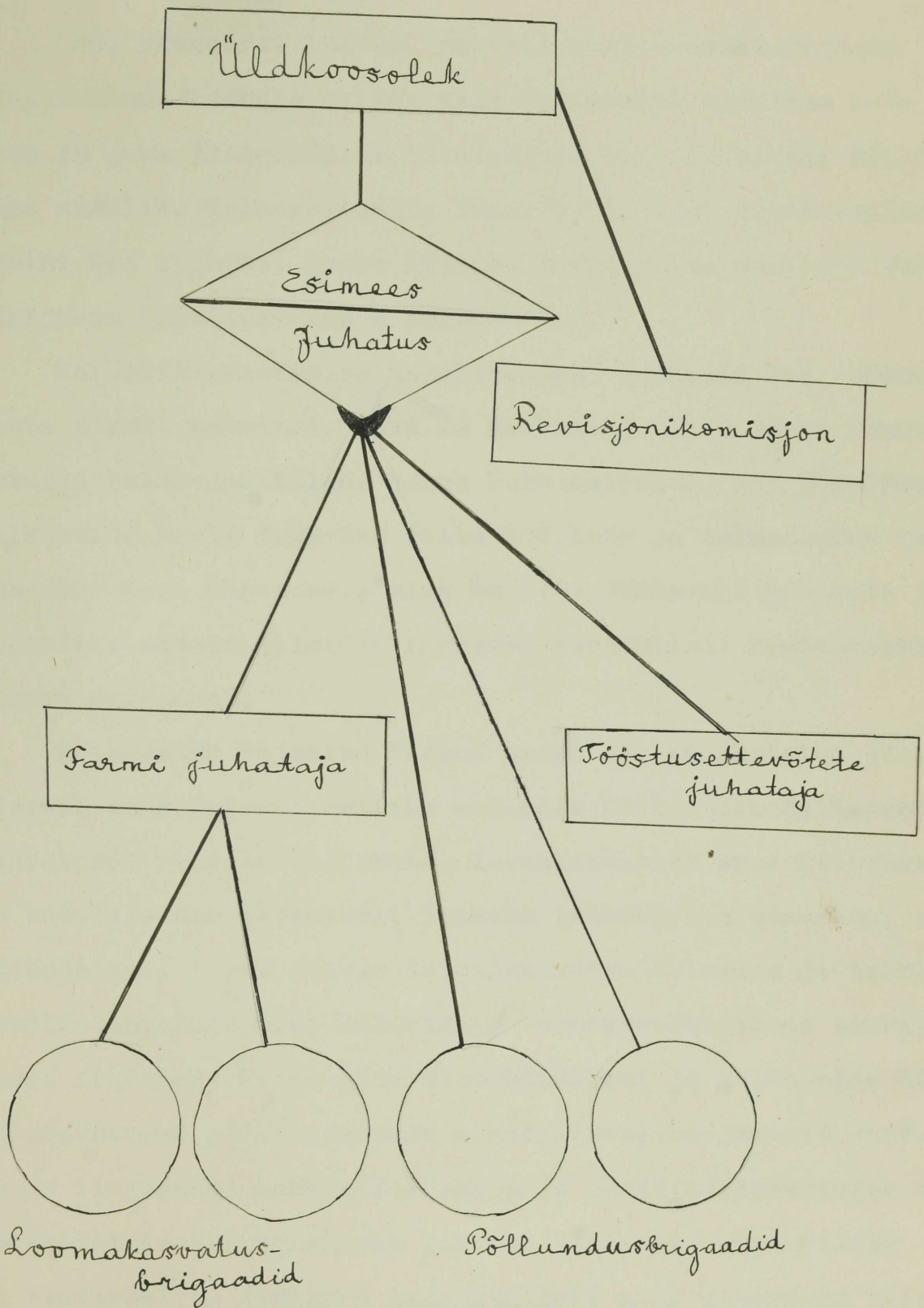
juba 1948.aasta algul.

28.aprillil 1948.aastal toimus Helme masina- traktori- jaama tööpiirkonna Põdrala valla, Leebiku külanõukogu ümbruse talupoegade kolhoosinitsiatiivgrupi liikmete koosolek, milline oli kokkukutsutud põllumajandusliku artelli põhikirja läbiarutamiseks. Koosolek võttis üksmeelselt vastu otsuse asutada Põdrala vallas Leebiku külanõukogu piirides Nõukogude Liidu kangelase Sergei Mirovitš Ljahhovi nimeline kolhoos¹. Kolhoosi rajamisel võeti aluseks põllumajandusliku artelli tüüpõhikiri, mille kohaselt kujunes ka kolhooside- mokraatia põhimõttele vastav juhtimise organisatsioon (vt. skeem 4).

Esimese kevadkülvi viis masina-traktori jaama tööpiirkonna esimene kolhoos läbi õigeaegselt ja kõrgel agrotehnilisel tasemel. Noore kolhoosi kolhoosnikute tööhoog kasvas päev-päevalt. Esimeste kolhooside moodustamisega korraldasid oma töö ümber ka Helme masina-traktori jaam ja tema hõbulaenus- punktid. Kolhooside teenindamine oli masina-traktori jaama esmane ülesanne. Masina-traktori jaam teenindas üksiktalundeid ainult siis, kui masina-traktori jaama tegevusrajooni kolhoosides ei olnud talle küllalt tööd.

Helme masina-traktori jaama tööpiirkonna esimese, Nõukogude Liidu kangelase Sergei Mironovitš Ljahhovi nimelise kolhoosi töö ja saavutused olid musternäidiseks kogu piirkonna talurahvale. Kui S. Ljahhovi nimeline kolhoos pani sügisel salvedesse oma esimese lõikuse ja jagas kolhoosnikutele välja tasu normipäevade eest, oli piirkonna talupoega-

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e,“ nr.52,(516), 25.aprill 1948.a.

S.M. Ljakhovi nimelise kolhoosi
juhtimise skeem

dele täiesti selge, et seda teed tuleb ka neil minna, et see tee on ainuõige tee.

29. oktoobril 1948.a. asutati masina-traktorijaama tööpiirkonna Vaoküla vallas Hans Heidemanni nimeline kolhoos ja juba 30.novembril 1948.aastal Holdres Viktor Kingisepa nimeline kolhoos. Aasta lõpul loodi veel Helme vallas Lenini Tee kolhoos. Seega 1948.a. loodi Helme masina-traktorijaama tööpiirkonnas 4 kolhoosi¹.

Kollektiviseerimise kasulikkuses veendusid üha rohkem mitte ainult kehvikud, vaid ka keskmikud. 1949.aasta algul astusid talupojad külade kaupa kolhoosidesse. See üleminek kolhooside teele tugevdas liitu tööliste ja talupoegade vahel, lähendas neid üksteisele ning hajutas jäädavalt kulakute ja kodanlike natsionalistide lootused kapitalismi restaureerimiseks meie maal.

Kolhooside rajamise hoogne tempo oli põhjustatud järgmistest asjaoludest: esiteks esimeste kolhooside hiilgavad saavutused põldude viljakuse, loomakasvatuse produktiivsuse ja töoviljakuse tõstmisel; teiseks talurahva arusaamine, et kolhoosikord tagab temale täieliku võidu kulakute ja teiste ekspluataatorite üle; kolmandaks vennasvabariikide suurepärased kogemused kolhooside ülesehitamisel ja kolhooside hiilgelsaavutused põllumajanduse arendamises; neljandaks soodsamad tingimused mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise taseme tõstmiseks; viiendaks paremad eeldused kultuurilise ja elutarbelise olukorra parandamiseks ning kuueandaks riigi

1 Vt. "V a l g a m a a l a n e", nr.134 (598), 3.detsembril 1948.a.

suur abi kolhoosidele nende ühismajandite organisatsioonilisel ja majanduslikul kindlustamisel.

Sotsialistlike kollektiivsete suurmajandite eelised üksikmajanditega võrreldes olid niivõrd suured, niivõrd silmaga nähtavad, et kolhoosikorra vastaste äge vastuagitatsioon oli võimetu pidurdama töötava talurahva astumist kolhoosidesse. Seda arvestades muutsid rahvavaenlased oma taktikat, suunates kogu jõu sellele, et pugeda kolhoosidesse ning õhutada neid seestpoolt.

Töötaval talurahval tuli võidelda klassivaenlastega, kes küll otseselt, küll kaudselt püüdsid takistada töötava talurahva liikumist kommunismi poole. Selles võitluses kasvas niihästi kehv- kui ka keskmik-talurahva teadlikkus, avardus töötavate talupoegade silmaring ja suurenesid nende poliitilised kogemused. Paljudel tuli ümberhinnata oma endisi tõekspidamisi, võtta range kriitika alla oma kaasvõitlejad, veel rangema enesekriitika alla ennast.

1949.aastal toimunud murrang põllumajanduses lahendas kolm väga olulist küsimust: likvideeris kulakluse - kõige arvukama ekspluataatorite klassi; viis kõige arvukama klassi - töötava talurahva klassi ühiskondlikule, sotsialistlikule, kolhooside teele; lõi sotsialistlikule tootmisele baasi põllumajanduses. Oma tähtsuselt oli see murrang võrdne 1940.aasta suvel toimunud revolutsioonilisele pöördele meie vabariigi poliitilises elus.

Kolhoosikord avas töötavale talurahvale tee põllumajanduse viimiseks õitsengule, ennenägematule tõusule, võimaldades maksimaalselt ära kasutada neid eeliseid, mida pakub sotsialistlik suurmajapidamine, mida pakub Nõukogude valit-

sus masina-traktorijaamade rikkaliku masinatepargi, mineraalväetiste tohutu hulga, soodsate krediitide ja eesrindliku agrotehnika näol.

Massilise kollektiviseerimise käigus ilmnas eriti selgesti masina-traktorijaamade kui riigi tugipunktide tähtsus põllumajanduses. Helme masina-traktorijaama töötajad osutasid talupoegadele suurt abi kolhooside organiseerimisel. Nad aitasid läbi viia külakoosolekuid, esinesid ettekannete ja sõnavõttudega, selgitades talurahvale kolhoosikorra demust ja tema paremust võrreldes üksikmajapidamisega. Eriti laialdast selgitustööd tegid masina-traktorijaama direktori asetäitja poliitilisel alal Julius Peever¹ ja peaagronoom Edgar Vips.

1949.aasta põllumajandusaastal oli Helme masina-traktorijaama teenindada 40 kolhoosi: „Helme“, „Kiir“, „Valgus“, „Ühistunne“, „Võidu Lipp“, „Ala“, „Võimas“, „Õige Tee“, Heidemanni-nim., „Vanemuine“, „Laine“, Ljahhovi-nim., „Mäeküla“, „Õitseng“, „Püüdja“, „Ühisjõud“, „Uus Kevad“, „Parve“, „Edasi“, „Emajõe“, „Ühisjõud“, „Bolševik“, „Uus Tee“, „Ühtlus“, „Koit“, „Äitsaare“, „Kindel Tee“, „Energia“, „Tulevik“, „Uus Elu“, „Pioneer“, „Võidu Tee“, „Ühisjõud“, „Uus-Asu“, „Lenini Tee“, „Tööraha Võit“, Kingissepa nim., „Jõud“, „Üksmeele“ ja „Ühistahe“. Kolhooside põllupind ületas 12 500 hektarit, millest kündmist vajavat oli 12 193 hektarit. Piirkonna 40 kolhoosil oli olemas 1211 hobust. Kolhoosides hobuste vähesuse tõttu enamik töid tuli teostada masina-traktorijaama abiga. Traktorijaama traktoritööde aastaplaan oli

1 Julius Peever asus Helme MTJ direktori asetäitja poliitilisel ametikohale P.Kilk'i ja E.Ranniku järel 1946.a. ning töötas seal kuni 1948.a., mil edutati sama MTJ direktoriks.

5300 pehmekünni hektarit¹.

Helme masina-traktorijaam kohe pärast 1948.a. sügistööde lõpetamist alustas pingeliselt ette valmistama 1949. aasta põllumajandusaastaks. Asuti täie hooga traktorite ja haakeinventari remontimisele. Hoogsas sotsialistlikus võistluses, mis masina-traktorijaamas haaras iga traktoristi ja remonditöölist, täitis Helme masina-traktorijaama kollektiiv 1948.a. IV kvartali remondiplaani juba 19. detsembriks².

Arutanud läbi Kuibõševi oblasti masina-traktorijaamade ja remondiettevõtete töötajate üleskutse remondi edukaks ja kõrgekvaliteediliseks läbiviimiseks ja samal ajal oma masina-traktorijaama võimalused remonditööde kiireks teostamiseks, kohustusid masina-traktorijaamade töötajad veelgi paremini töötama. Masina-traktorijaama töötajad võitlesid mitte ainult remonditööde arvulise läbiviimise, vaid ka tööde kõrgekvaliteetse teostamise eest.

Helme masinatraktorijaama eesrindlik traktorist Herman Kondike kutsus üles võitlusse tööde kvaliteeti eest kogu Valgamaa traktoriste. Ta kirjutas:

„Järgnedes Krasnoholmski tekstiilitöölise Aleksander Tšutkihi algatusele anda meie rahvamajandusele ja rahvale ainult kõrgekvaliteedilist toodangut ning aru saades selle ürituse suurest tähtsusest meie nõukogude rahva elus, mina Helme masina-traktorijaama traktorist Herman Kondike, teen minu hoole alla antud traktorile remondi kõrgekvaliteedili-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1949.a. aasta-aruanne.

2 Vt. „Valgamaalane“, nr.14 (636), 2.veebruari 1949.a.

selt ja luban, et töötan traktoril ilma avariideta kogu kevadise, suvise ja sügisese tööhooaja vältel. Plaani täidan vähemalt 150 protsendiliselt.

Kutsun üles kõiki traktoriste järgnema Aleksander Tsut-kihi algatusele ja kasutama kevadkülvini jäänud aega trakto-rite remondi teostamiseks ainult kõrgekvaliteediliselt, mis kindlustab traktorite väga hea töö meie maakonna põldudel¹."

Traktorist Herman Kondikese üleskutse leidis laialdast toetamist. Sotsialistlikus võistluses kevadkülviks etteval- mistumisel raporteeris Helme masina-traktorijaama kollektiiv 4.märtsil 1949 traktorite remondiplaani eanetähtaegselt täit- misest. Traktorite remontimisel töötasid hästi mitmed remondi- töökoja töölised. Erilist esiletõstmist väärivad lukksepad Porkonen ja Sildoja. Olles omavahelises sotsialistlikus võist- luses, täitsid nad tööülesandeid kuni 250 protsendiliselt. Kaks normi päevas traktorite remontimiseks tarvisminevate mit- mesuguste üksikosade valmistamisel andis ka remonditöökoja sepp Raal. Hästi töötasid veel tréialid Reitsberg ja Nirk, kellele päevaseks töötulemuseks oli pidevalt 170-180 protsen- ti.

Märkimist väärib ka asjaolu, et põllutööriistade ja ma- sinate remont viidi õigeaegselt lõpule ka kõigis Helme masina- traktorijaama hobulaenutuspunktides. Nii seati töökorra 78 hobuatra, 23 külvimasinat, 20 kultivaatorit, 18 heinaniidu- ja 23 viljakoristusmasinat, 8 kartulivõtjat jne².

15.aprillil 1949.aastal alustati kevadtöödega. Enne seda toimus masina-traktorijaama nõukogu koosolek, kus võeti vastu

1 Vt. "V a l g a m a a l a n e", nr. 24 (646), 25.veebruari-
1949.a.

2 Vt. "V a l g a m a a l a n e", nr. 28 (650), 6.märtsil 1949
a.

rida kohustusid. Nii kohustuti kolhoosides kevadtööd lõpetama 3 päeva enne ettenähtud tähtaega, täitma plaan kevadtööde osas 139,5 protsendiliselt ja hoidma kokku 5,7 protsendi ulatuses kütteainet. Samuti võtsid traktoristid kohustuseks alandada traktoritööde omahinda 18,3 protsendi võrra.

Järgnedes Aleksander Tšutkihi algatusele kohustusid Helme masina-traktorijaama traktoristid viima kevadised maaharimistöid kolhoosides läbi kõrgekvaliteediliselt. Nad kohustusid hoidma heas töökorras oma traktorid, teostades masinate tehnilist järelevalvet vastavalt tehnilistes määrustes ettenähtud graafikule. Lubades maaharimistöid läbi viia kõrgekvaliteediliselt ja uusimate agrotehniliste nõuete kohaselt traktoristid kohustusid tõstma nende poolt haritava te kolhoosipõldude viljasaaki vähemalt 15 protsendi võrra.

Suurendatud sotsialistlikud kohustused võtsid endale ka Helme masina-traktorijaama kommunistlikud noored. Nad kohustusid täitma neile antud kevadtööde plaani 150 protsendi ulatuses ja samuti 3 päeva varem ettenähtud tähtajast. Masina-traktorijaama kommunistlikud noored brigadir Kalju Kailasega eesotsas kohustusid kokku hoidma vähemalt 7 protsendi ulatuses kütteainet, pidama täpselt kinni maršruudist ja tehnilisest kontrollist traktorite üle ning saavutama kõrgekvaliteedilise tööga kommunistlike noorte poolt teenindavates kolhoosides 25 protsendi võrra kõrgem viljasaak kui see oli tootmisplaanis ette nähtud¹.

Helme masina-traktorijaam oli vabariigis esimeste hulgas, kes täitis ja ületas traktoritööde aastaplaani. Helme

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e”, nr.47 (669), 20.aprillil 1949.a.

masina-traktorijaama traktoritööde aastaplaan oli 5300 pehme-
künni hektarit, kuid tegelikult teostati töid 8271,8 pehme-
künni hektari ulatuses, s.o. 152 protsendiliselt. Sügiskün-
ni osas aga täideti plaan veelgi enam, nimelt 215 protsendi-
liselt. Sealjuures hoiti kütet kokku 2597 kg ulatuses¹.

Kõik need saavutused said võimalikuks ainult selle töt-
tu, et masina-traktorijaama partei-algorganisatsioon (seka
retär Leonhard Arak) ja masina-traktorijaama juhtkond eesot-
sas direktor Siimensoni ja direktori asetäitja poliitilisel
alal Julius Peeveriga viisid läbi suure selgitustöö trakto-
ristide, töökoja töötajate, brigadiride, mehaanikute ja agro-
noomide seas, mobiliseerides neid eelseisvate ülesannete jää-
gitule täitmisele. Masina-traktorijaamas oli loodud 15-liik-
meline agitaatorite kollektiiv, kuhu kuulusid ka 6 kommunisti
ja 3 kommunistlikku noort. Partei-algorganisatsiooni pi-
deva juhtimise ja abi tagajärjel töötasid agitaatorid edu-
kalt. Regulaarselt viidi agitaatoritega läbi instrueeri-
miskoosolekuid ja seminare. Tööde vaheajal teostasid agi-
taatorid vestlusi parteipoliitilistel, majanduslikel ja
rahvusvahelistel teemadel. Eesrindlike traktoristide ja ma-
sinistide saavutusi populariseeriti seinaj- ja välglehtedes
ning samuti agitaatorite kaudu².

Põllutööde alguseks viisid masina-traktorijaama jaos-
konna agronoomid A. Oim, A. Treial ja M. Loovik läbi põl-
dude massiivistamise, mis andis traktoritele täie võimaluse
edukaks tööks kolhoosipõldudel. Kolhoosides koostati masina-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-trak-
torijaama 1949.a. aasta-aruanne.

2 Vt. „V a l g a m a a l a n e”, nr. 114 (736), 25. septemb-
ril 1949.a.

traktorijaamade abiga plaanid põllutööde läbiviimiseks, sest suurmajandit ei olnud võimalik juhtida ilma kindla plaanita. Kolhoosides hakati kasutama head sordiseemet, laialdast kasutamist leidis ka mineraalväetis. Kevadkülv viidi läbi kaks nädalat varem kui omal ajal üksiktalupidamistes. Masinate abiga haritud kolhoosipõlududel sügisel kogutud teravilja-saak oli keskmiselt 15-17 ts. hektarilt, kuna üksikmajandites kõikus see 11-13 hektari piirides.

1949.aasta lõpuks oli Helme masina-traktorijaama tööjõudlus tõusnud üle 11 korra, võrreldes 1945.aastaga. 1949.aastal teostati iga 15 HJ traktori kohta 396,4 pehmekünni hektarit, samal ajal kui plaaniliselt oli ette nähtud 254,1 hektarit¹. Kuid vaatamata neile saavutustele oli Helme masina-traktorijaama abi noortele kolhoosidele siiski veel liiga vähene. Helme masina-traktorijaama peaaülesandeks kujunes nüüd ulatuslik kaasabi noorte kolhooside majanduslikul ja poliitilisel kindlustamisel.

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1949.a. aasta-aruanne.

III p e a t ü k k.

HELME MASINA-TRAKTORIJAAM VÕITLUSES KOLHOOSI-
KORRA KINDLUSTAMISE EEST (1950 - 1953).

Nagu esimene, nii toimus ka teine kolhoosikevad te-
rava klassivõitluse olukorras. Kulakluse kui klass oli lik-
videeritud, kuid kulakluse jäänused ja tema sabarakud aval-
dasid kolhoosikorra kindlustamisele veel raevukat vastupa-
nu. Pind nende jalge all põles, sest oli kadumas nende tu-
gi ja toitev keskus - üksiktalumajand. Kolhoosikord tähen-
das nende hukkumist. Kuid ajalugu ei tunne juhtumit, kus
hukuvad klassid oleksid vabatahtlikult ajalooareenilt lah-
kunud ja andnud ilma võitluseta oma koha uuele tõusvale ja
kasvavale klassile. Nii avaldasid ka kulakluse jäänused met-
sikut vastupanu kolhoosikorra kõvenemisele ning kolhoosi-
talurahva liitumisele .

Pärast kolhoosikorra võitu lasusid masina-traktori-
jaamadel senisest veelgi vastutusrikkamad ülesanded. Nad
pidid tähelepanu pöörama kolhooside poliitilisele kindlus-
tamisele kui ka kolhooside tootmistegevuse kõigile harude-
le. Ka Helme-masinatraktorijaam oli selleks ajaks muutunud
kõikehaaravaks ettevõtteks kolhooside poliitilisel ja or-
ganisatsioonilis-majanduslikul kindlustamisel, nõukogude
agronoomiateaduse süsteemikindlalt, plaanipärasel ja laia-
ulatuslikul rakendamisel, kõigi sotsialistliku põlluma-

ajanduse harude mehhaniseerimisel, looduse ümberkujundamisel, heinaväljasüsteemi tarvitusele võtmisel, viljasaagi ja kolhoosi karjakasvatuse produktiivsuse edasisel tõstmisel. Helme masina-traktorijaam tuli üldiselt temale pandud ülesannetega toime.

1949.aasta põllumajandusaasta lõpetas Helme masina-traktorijaam edukalt, täites plaanilised ülesanded 174-protsendiliselt. Kolhoosides hariti üles hulga sööte ja uudismaid, mis senini seisis kasutamata. Kolhoosidega sõlmitud lepingud täideti õigeaegselt.

Nende heade tulemuste kõrval esines Helme masina-traktorijaama töös ka terve rida olulisi puudusi. Nii näiteks oli künni kvaliteet „Kiire“ ja „Üksmeele“ kolhoosis halb, „Ühistahte“ ja „Lenini tee“ kolhoosis seisis traktorid viljapeksul mootoririkete tõttu jne. Samal ajal suhtusid ka mitmed kolhoosid hoolimatult omapoolsete kohustuste täitmisse. Nii esines Helme valla „Edasi“ ja Põdrala valla S.Ljahovi nimelises kolhoosis tööseisakuid viljapeksul seetõttu, et nimetatud kolhooside juhatused ei suunanud sellele tööle küllaldaselt tööjõudu¹. Neid puudusi masina-traktorijaam arvestas uueks tööde hooajaks ettevalmistumisel.

1950.a. põllumajandusaastal masina-traktorijaama traktoripark täienes 16 mitmesuguse traktori võrra. Kui 1949.a. traktoripargi koguvõimsus oli 380 HJ, siis 1950.aastalõpuks tõusis see 601 HJ-ni².

Nõukogude valitsuse hoolitsev tähelepanu andis masina-

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr. 34 (810), 18.märtsil 1950.a.

2 Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1949 ja 1950.a. aasta-aruanded.

traktoriijaama kollektiivile tõuke omalt poolt näidata veelgi paremaid töötulemusi kui varematel aastatel.

1950.aasta kevadtööde eel esitas Helme masina-traktoriijaama kollektiiv üleskutse kõigile Eesti NSV masina-traktoriijaamade traktoristidele, traktoribrigaadide brigadiridele, agronoomidele, mehaanikutele, töölistele ja teenistujatele¹. Üleskutse esitajad kohustusid pidevalt abistama kolhoose tööde organiseerimisel ja tootmise planeerimisel, parandama kolhooside agronoomilist teenindamist ning osutama erilist abi mahajäävatele kolhoosidele, et viia nad eesrindlike kolhooside tasemele. Edasi kohustuti täpselt täitma kolhoosidega sõlmitud lepinguid kõigi põllumajanduslike tööde alal: teostama kevadkülvi kiiresti, parima agrotehnilise tähtaja jooksul, viima kõik sügisel ülesküntud põldude külvieelse kultiveerimise tööd läbi 7 tööpäeva jooksul ja suvivilja reaskülv 10 tööpäeva jooksul.

Üleskutses kohustuti aitama kolhoosidel koristada talivilvi 5 päeva jooksul ning peksta see 8 päeva jooksul, koristama ja peksma suvivili 15.oktoobriks ning looma sellega eelused riikliku viljavarusplaani täitmiseks kolhooside poolt hiljemalt 22.septembriks, lõpetama tehniliste kultuuride ja kartuli koristamine hiljemalt 10.oktoobriks.

Helme masina-traktoriijaama eesrindlik traktoribrigaad Ed.Süsta juhtimisel lubas kevadiste põllutööde esimestest päevadest alates üle minna tunnigraafikule ning kohustus kindlustama töö graafiku alusel kogu hooaja jooksul.

Erilist tähelepanu pühendati üleskutses ühisloomakas-

1 Vt. „V a l g a m a a l a n e“, nr. 49 (825), 22.aprillil 1950.a.

vatuse ja maaparandustööde läbiviimise küsimustele, samuti lepingute täitmise, põllumajandusliku artelli põhikirjast kinnipidamise ja kolhoosikorrale vaenulike elementide paljastamise küsimustele.

Helme masina-traktorijaama kollektiivi üleskutse leidis vastukaja kogu vabariigi masina-traktorijaamade töötajate keskel. Vabariigi ajakirjanduse veergudel võis tihti lugeda kirjutusi, kus ühineti helmelastega ja võeti vastu lisaks veel omapoolseid kohustusi.

Erilise pinge ja töövaimustusega asus Helme masina-traktorijaama kollektiiv oma kohustuste realiseerimisele. 1950. aasta kevadel saatis masina-traktorijaam kolhoosidesse tööle 7 traktoribrigaadi suure hulga traktoritega ja haakeinventariga¹. Tööplaane aitasid koostada kolm masina-traktorijaama jaoskonna-agronoomi: A.Õim, A. Treial ja M. Soovik. Enne kevadtööde algust asus kogu masina-traktorijaama kollektiiv laialdasse sotsialistlikku võistlusse tööde kiireks läbiviimiseks ja tööplaanide ületamiseks. Koik traktoribrigaadide brigadirid ja agronomid olid ühtlasi ka agitaatorid; nad aitasid kolhoosidel sõlmida nii kolhooside, brigaadide kui ka üksikkolhoosnike vahel sotsialistliku võistluse lepinguid põllutööde läbiviimiseks ennetähtaegselt ja kõrgekvaliteediliselt.

III traktoribrigaad brigadir Eduard Süsta juhtimisel alustas tööd tunnigraafiku alusel, et sel teel kiirendada tööde läbiviimist ja tõsta tööviljakust. Sel tööl oli suur edu, sest Ed. Süsta juhtimisel oleva brigaadi poolt teenin-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1950a. aasta-aruanne.

datavad kolhoosid lõpetasid kevadkülvi 1950.aastal 10 päeva võrra varem kui esimesel kolhoosiaastal - 1949.aastal.

„Tuleviku“ kolhoosis töötasid traktorijaama traktoristid Arno Pirs ja Johannes Allikas. Nad abistasid „Tuleviku“ kolhoosi põllundusbrigaadi kevadtööde läbiviimisel järgmiselt kevadküündi tehti 43,6 hektarit, kultiveerimist 107 hektarit, kevadkülvi 78,2 hektarit, kartulipanekut 7,5 hektarit, äestamist 188 hektarit ja linakülvi 10 hektarit¹.

Helme masina-traktorijaama sefluse all oleva „Valguse“ kolhoosi põllundusbrigaadis tehti kevadküündi 50,7 hektarit, randaalimist 35,6hektarit, äestamist agregaadis 48,4 hektarit, teravilja- ja linakülvi 41,2 hektarit ja kartulipanekut 12,5 hektarit².

1950.a. kevadtööde perioodil tegi Helme masina-traktorijaam kõigis kolhoosides kokku kevadküündi 1203 hektarit, kultiveerimist 1403 hektarit, randaalimist 3247 hektarit, teravilja- ja linakülvi 473 hektarit, kartulipanekut 71 hektarit ja äestamist agregaadis 2605 hektarit. Suveperioodil abistas Helme masina-traktorijaam kolhoose esmaskordselt silerimistöodel, purustades mehhaniseeritud jõul 1569 tonni silomassi, et kindlustada karjale talveperioodil mahla- kaid söötasid³.

Teravilja koristamisel abistati kolhooside põllundusbrigaade iseliikuva kombainiga S-4, koristades vilja 227 ha. Lina kitkumisel abistati linakitkumismasinaga, millega koristati kolhoosipõldudel 51 ha, ja linakombainiga, millega ko-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Masina-traktorijaama ja kolhooside vahelised lepingud 1950.a.

2 Sealsamas.

3 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1950.a. aasta-aruanne.

ristati 66 ha ulatuses lina. Kokku oli Helme masina-traktorijaama poolt tehtud tööde üldmaht kolhoosides ümberarvestatuna pehmekünnile 12530 ha. Kuna võimalik oli töötada suurtel kolhoosipõldudel, täideti masina-traktorijaama aastaplaan 150,9 protsendiliselt ja hoiti ühtlasi kokku 18 000 kg väärtuslikku kütteainet, mille arvel tegi masina-traktorijaam kolhoosides lisaks veel 720 ha sügiskünni¹.

Teravilja koristamisel oli kolhooside põllundusbrigaadidel puudus hobu-viljaniitjatest. Masina-traktorijaam andis kolhooside kasutada 31 hobu-viljaniitjat ja vili peksti kõigis kolhoosides masina-traktorijaama viljapeksu masinatega. Varumisperioodil kasutasid kolhoosid Helme masina-traktorijaama viljakiirkuivatit, mille töttu viidi varumistöö läbi palju kiiremini kui varemattel aastatel.

Et kolhooside põllundusbrigaadid said masina-traktorijaamalt pidevalt ja rohkesti abi põllutööde läbiviimisel, tõusid ka saagid. Nii sai „Tööraha Võidu“ kolhoos 13 ha-lt linapõllult keskmiselt 4,5 ts kiudu ja 4,5 ts seemet hektarilt. 1949. aasta sügisel kündis I brigaadi traktorist F. Koik NATI-traktoriga üles kaheksa kuni üheksa aastat seisnud vana söödi. Kuna künn tehti kõigi agrotehniliste nõuete järgi ja kevadel külvati õigeaegselt, siis oli ka linasaak hea. Linale anti mineraalväetist, ka koristus linakombainiga toimus õigeaegselt, samuti leotati õigeaegselt. Selle tulemusena kolhoos ületas linasaagi äraandmiseks sõlmitud lepingu kahekordselt nii linaseemne kui ka kiu osas.

Kõrgeid rukkisaake said „Energia“, „Helme“, „Uue Elu“

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1950. a. aasta-aruanne.

ja „Vanemuise“ kolhoos, häid talinisu saake „Kiire“, „Mäeküla“ ja „Lenini Tee“ kolhoos .

Ümbruskonna kolhooside varustamiseks väärtusliku sordiseemnega oli vaja välja valida üks paremaid kolhoose seemnekasvatuskolhoosiks. Selle vastutusrikka ülesande võtsid 1950. aasta kevadel endile „Uue Elu“ kolhoosnikud. Juba varakult enne kevadtööde algust yeeti kohale eliitseemned ja ettenähtud koguses mineraalväetist. Helme masina-traktorijaama I traktoribrigaad brigadir Paul Pehki juhtimisel asus „Uue Elu“ kolhoosi abistama. Külvil kasutati traktori-külvimasinaid ja sellest tingitult lõpetas „Uue Elu“ kolhoos kevadkülvil masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhooside seast kõige esimesena. Varajase külvil tõttu andsid seemnepõllud ka lootuse heaks saagiks. Orastele anti karvuperioodil kaks korda täiskogus lämmastikväetist. Enne koristustööde algust võisid kõik kolhoosnikud rahuldustundega vaadata seemnepõllude, sest nii head vilja polnud need põllud varem kasvatanud. Koristustöödel abistas kolhoos Helme masina-traktorijaam oma iseliikuva kombainiga. Pärast viljapeksu tehti kokkuvõtted keskmise hektarisaagi kohta, ja need ei olnud halvad, vaid head, osadel põldudel isegi väga head. Kuivatustööde lõppedes viidi läbi ka vilja puhastus. Seemne kvaliteedi Inspeksiooni andmeil arvati kogu vilja I sorti.

Helme masina-traktori jaama töö edukus oli tingitud sellest, et masina-traktori jaama traktoribrigaadi brigadirid ja jaoskonna-agronoomid töötasid käsikäes kolhooside põllundusbrigaadide brigadiridega. Igal nädalal regulaarselt toimuvatest kolhooside juhatuste koosolekutest võtsid osa ka masina-traktori jaama traktoribrigaadide brigadirid ja jaos-

konna-agronoomid. Koosolekuil arutati läbi nädala töötulemused, kusjuures jaoskonna-agronoomid tegid ettepanekuid, missugustele põldudele suunata tööle traktorid, missugustele hobused.

Et põllutöödel olid kõik eeltööd korralikult tehtud, siis oli ka masina-traktorijaama tööviljakus suur. Nii täitis III traktoribrigaad brigadiri Eduard Süsta juhtimisel aastaplaani 147,3 protsendiliselt ja hoidis kokku 5418 kg kütteainet. Sama brigaadi traktorist Arno Pirs täitis aastaplaani 225 protsendiliselt ja hoidis kokku 1605 kg kütteainet; traktorist Joh.Allikas täitis aastaplaani 200-protsendiliselt, hoides kokku 2430 kg kütteainet¹.

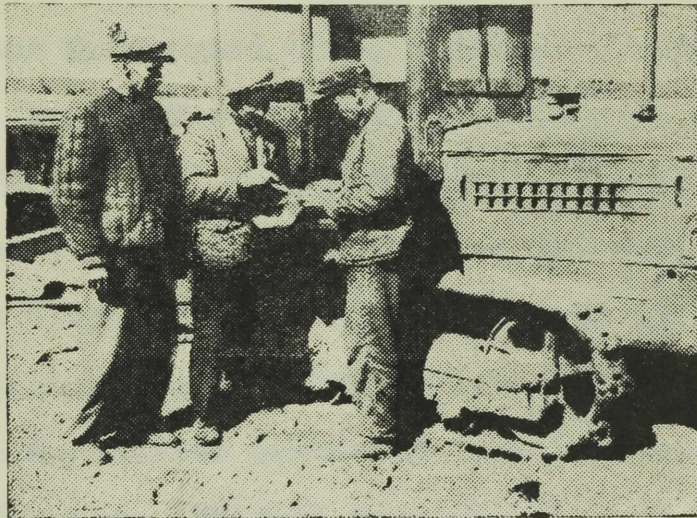
Eesti NSV 10.aastapäevaks said Helme masina-traktorijaama traktoribrigaadid kõrge tunnustuse; nii autasustati III traktoribrigaadi brigadiri Eduard Süstat Lenini ordeniga ja I brigaadi brigadiri Paul Pehki ordeniga „Austusmärk“, masina-traktorijaama direktorit Julius Peeverit autasustati Töö Punalipu ordeniga. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 33.aastapäevaks sai 39 masina-traktorijaama töötajat au- ja kiitusekirju².

1950.a. põllumajandusaasta lõppedes Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee läbi vaadates masina-traktorijaamade, -maaparandusjaamade, sovhooside, kolhooside ja külanõukogude sotsialistliku võistluse tulemusi 1950.a. kohta, tunnistasid võitjaks vabariigi masina-traktorijaamade vahelises sotsialistlikus võistluses Tõrva rajooni Helme

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1950.a. sotsialistliku võistluse kokkuvõtteid.

2 Vt. A. Soogle, Traktorijaamade osast vabariigi kolhooside organisatsioonilisel ja majanduslikul kindlustamisel, „Eesti Bolševik“, nr. 22, 1950, lk. 46.

masina-traktorijaama, kes oli välja töötanud iga 15 hobujõulise traktori kohta 419 pehmekünni kehtarit, täitnud traktoritööde aastaplaani 139 protsendiliselt ja hoidnud kokku kütet 8,4 tonni. ENSV Ministrite Nõukogu ja EK(b) Keskkomitee otsustasid anda Helme masina-traktorijaama kollektiivile ENSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee rändpunalipp ning rahaline preemia 6000 rubla suuruses¹.

Lenini ordeniga autasustatud traktorigaadi brigadir Eduard Süsta (keskel) nõupidamisel traktoristi Allikase (vasakul) ja „Tuleviku“ kolhoosi põllundusbrigaadi brigadiri Juhansoniga (paremal).

Helme masina-traktorijaama edukas töö avaldus positiivselt ka tema teenindada olevatele kolhoosidele. Kolhooside saavutused oleksid aga olnud veelgi suuremad, kui nende hulgas ei oleks olnud ülekaalus väga väikesed ühismajapidamised.

¹ Helme masina-traktorijaama arhiiv, toimik Sissetulnud kirjad 1951.a., ENSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määrus nr.3 12.veebruari 1951 „Sotsialistliku võistluse tulemuste kohta põllumajanduses 1950.a.“

Seepärast oli kolhoosikorra edasiarendamine ja kindlustamine tihedalt seotud kolhooside suurendamisega, s.o. väikeste pisikolhooside liitmisega. Suured kolhoosid said palju paremini näidata kolhoosikorra võrratuid eeliseid üksikmajapidamiste ees.

Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhooside ühendamine algas 1950.aasta II poolel. Kolhooside ühendamise tagajärjel jäi masina-traktorijaama tööpiirkonda 15 tugevat ja elujõulist kolhoosi endise 40 kolhoosi asemel - „Töötakte“, „Hans Heidemanni nim.“, „Kalevi“, „Viktor Kingissepa nim.“, „Lenini Tee“, „Koidu“, „Ühtluse“, „Sõpruse“, „Helge Tee“, „Vanemuise“, Sergei Ljahhovi nimeline, „Uue-Elu“ ja „Helge Tee“, „Tuleviku“ ja „Võidu“ kolhoos.

Kolhooside ühendamistöö juhtimist viisid läbi kohalikud partei- ja nõukogude organid ning masina-traktorijaama juhtivad töötajad. Kolhooside ühendamine oli kompleksne probleem. Siia kuulus rida tähtsaid majanduslikke ja poliitilisi küsimusi, mis samuti tuli lahendada. Kõigil juhtudel tuli silmaspidada kolhoosidemokraatia küsimust. Enne kolhooside tegelikku ühinemist tuli lahendada uue loodava kolhoosi esimehe küsimus. Esimeheks tuli valida isik, kes oleks suuteline juhtima suurt kolhoosi ja keda toetaksid kõigi ühinevate kolhooside liikmed.

Just selle küsimuse lahendamisel tehti suuri vägu. Mõnede ühinenud kolhooside esimeeste kohtadele („Töötaktes“ Ed.Mumm ja V.Kingissepa nim. J.Pool) valiti inimesi, kes ei omanud vastavat eriharidust, poliitilist ettevalmistust ega olnud ka oma tööülesannetega eelneval tööl kuigi hästi toime

tulnud. Selle tulemusena mõne aasta pärast oli märgata nende kolhooside paigaltammumist ja allaminekut.

Kolhooside edasisele kindlustamisele oli suunatud kogu vabariigi valitsuse ja parteiorganisatsiooni tähelepanu. 1950.a. 1.oktoobril avaldati Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus „Maarajoonide moodustamise kohta Eesti NSV-s“, millega kehtestati Nõukogude Eestis uus, rajooniline administratiiv-territoriaalne jaotus ja kaotati senine iganevad jaotus valdade ja maakondade järgi.

Sellel seadusel oli ülisuur majanduslik ja poliitiline tähtsus. Meie vabariigi administratiiv-territoriaalne jaotus ühtsustati kogu Nõukogude Liidus kehtiva jaotusega. Rajoonides partei- ja nõukogude organite loomisega lähendati veelgi nõukogude võimu töötavale rahvale ja loodi eeldused rahvalaiade hulkade poliitilise aktiivsuse edasiseks tõusuks.

Maakonna täitevkomiteel kui ka parteikomiteel ei olnud võimalik konkreetselt juhtida kolhoose. Nii näiteks Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhoosid asusid keskest kuni 60-70 km kaugusel, mille tõttu ei olnud võimalik üksikasjaliselt tundma õppida olukorda igas kolhoosis ning neid siis abistada. Rajoonis aga muutus olukord põhjalikult. Kolhooside kindlustamise alal tegid tõhusat tööd EKP rajoonikomitee sekretärid Aleksander Mette ja Eduard Melder.

Võitlust kolhooside kindlustamise eest jätkas ka Helme masina-traktorijaam. Pärast 1950.a. sügistööde lõpetamist algas masina-traktorijaama töökojas hoogne traktorite ja haakeriistade remont. Masina-traktorijaama kollektiiv võttis endale kohustuse lõpetada traktorite remont Eesti NSV

Ülemnõukogu valimisteks, 25- veebruariks 1951.a. ja haakeriistade remont 5. veebruariks 1951.a. Masina-traktorijaama kollektiiv täitis oma lubaduse. Traktorite remondiks moodustati masina-traktorijaamas 3-liikmelised remondibrigaadid. Mootorite remontimisel töötasid hästi Taul, Mihailski ja Lepik, lukkseppadena Jaakson ja Sildoja, treialitena Saar ja Dorch¹.

1951.a. aprilli alguseks olid ettevalmistused kevadtöödeks lõpetatud. Traktoribrigaadid komplekteeriti eesrindlikest traktoristidest ning nende vahel sõlmiti sotsialistliku võistluse lepingud. Kogu masina-traktorijaama kollektiiv läks üle tunni-graafikule. Esmakordselt võeti kasutusele osaline brigaadidevaheline raadioühendus. Samuti kinnitati jaoskondade mehaanikute ja agronoomide teenindamispiirkonnad².

Ajal, mil Helme masinatraktorijaam asus 1951.a. põllumajandusaasta tööde ettevalmistamisele ja läbiviimisele, loodi masina-traktorijaama juurde poliitosakond. Poliitosakonnana tähtsaimaks ülesandeks oli piirkonna kolhooside organisatsioonilis-majanduslik ja poliitiline kindlustamine. Nende ülesannete täitmisele asusid Helme masina-traktorijaama poliitosakonna töötajad just sellel momendil, kui masina-traktorijaama masinatepargis toimus ulatuslik remont, ettevalmistus eelseisvateks töödeks 1951.a. Paralleelselt tuli lahendada kaks tähtsat küsimust: heakvaliteediliselt remontida masinad ning ette valmistada kaader nendel

1 Vt. E. V i p s, Helme masina-traktorijaam kolhoose abistamas, „Sotsialistlik Põllumajandus“, nr.2 1951, lk.152.

2 Vt. „U u s E l u“, nr. 26, 3.aprillil 1951.a.

töötamiseks, et kindlustada lepinguliste kohustuste õigeaegset ja kvaliteetset täitmist. Koos masina-traktorijaama direktoriga ja vanemate spetsialistidega töötas poliitosaakond välja praktiliste võtete konkreetse kava, mille alusel tuli asuda töötama mehhaniseerijate kollektiiviga. Koosolekutel, vestlustel ja tootmisnõupidamistel anti igale töötajale konkreetse ülesanded. Propageeriti Eesti NSV ja vennasvabariikide masina-traktorijaamade eesrindlaste kogemusi. Tähelepanelikult kuulati ja kasutati tööliste ettepanekuid, ergutades igati nende initsiatiivi.

Masina-traktorijaama poliitosaakond saavutas varsti autoriteedi ka lugupidamise masina-traktorijaama kollektiivi kui ka tööpiirkonna kolhoosnikute keskel.

Et edukalt täita vastutusrikkaid ülesandeid, ^{anti} poliitosaakonna käsutusse võimas propaganda-agitatsiooni ja organiseerimisvahend - kommunistlik ajakirjandus. Helme masina-traktorijaama poliitosaakonna ajalehe "Helme Traktorist" esimene number ilmus 28. mail 1951.aastal¹. Ajalehetoimetaja Endel Panksepa tulbi töö tulemusena seisis ajaleht kogu ilmumise ajal kommunistlikule ajakirjandusele omasel kõrgusel, olles ühtlasi vahedaks relvaks poliitosaakonna ja masina-traktorijaama direktsiooni käes võitluses kõige vana ja halva vastu ning uue ja hea eest.

Helme masina-traktorijaama III traktoribrigaad (brigadir Ed.Süsta), kes 1950.a. täitis aastaplaani 147,3 protsendiliselt ja hoidis kokku kütteainet 5418 kg, avaldas vabariigi ajalehe veergudel üleskutse kõigile Eesti NSV

¹ Vt. "Helme Traktorist", nr. 1, 28.mail 1951.a.

traktoristidele. Mainitud üleskutse kiitis Eestimaa KP Keskkomitee heaks.

Üleskutses kirjutati, et „... vastuseks Krasnodari krai Molorossiiskaja traktorijaama brigadiri sotsialistliku töö kangelase Ivan Bunejevi üleskutsele võtame endale uued kõrgendatud sotsialistlikud kohustused: saavutada meie traktoribrigaadi teenindada olevais kolhoosides kogu külvi-pinnalt talivilja mitte vähem kui 19 tsentnerit, suvivilja 18 tsentnerit, kartuleid 195 tsentnerit, lina 5,5 tsentnerit hektarilt.

Et kindlustada suurte saakide saamist, kohustume traktoritöid teostama eeskujuliku kvaliteediga ja kõrgel agrotehnilisel tasemel¹.”

Üleskutses kohustuti kesaharimistööd viima lõpule 1. juuniks, kõrrekoorimine läbi viia kohe pärast viljakoristamist ning viljapeks ja sügiskünd lõpetada 20.oktoobriks. Kohustuti töötama igal traktoril kahes vahetuses, iga viieteistkümne päeva töötama kokkuhoitud küttega, iga 15-hobujõulise traktori kohta harima 475 hektarit, arvestatult pehmes künnis.

Üleskutse leidis suurt poolehoidu kõigis masina-traktorijaama traktoribrigaadides. Selle täitmiseks algas laialdane sotsialistlik võistlus.

Rakendades vennasvabariikide eesrindlike mehhanisatorite töökogemusi ja arendades sotsialistlikku võistlust, täitis Helme masina-traktorijaam 1951.a. aastaplaani 126,2 protsendiliselt. Iga tingtraktori kohta töötati välja

1 Vt. „U u s E l u”, nr. 20, 20. märtsil 1951.a.

476,2 pehmekünni hektarit. Kütteenet hoiti kokku 205,9 tsentnerit. Iga pehmekünni hektari omahind alanes 4 rubla 80 kopika võrra. Nende näitajatega tuli Helme masina-traktorijaam vabariigis teisele kohale¹.

Masina-traktorijaama parim traktoribrigaad, kes töötas Lenini ordeni kandja Eduard Süsta juhtimisel, täitis traktoritööde aastaplaani 187,5 protsendiliselt, tulles seega vabariigi traktoribrigaadide vahelises sotsialistlikus võistluses esikohale. Eduard Süsta traktoribrigaadis töötati välja iga tingtraktori kohta 702 pehmekünni hektarit, hoiti kokku 4777 kg kütteenet ja alandati iga pehmekünni hektari omahinda 8 rubla 43 kopika võrra ehk plaaniga võrreldes 20 protsenti. Selle tulemusena anti III traktoribrigaadile Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eestimaa K(b)P Keskkomitee rändpunalipp ja 3000-rublane rahaline preemia².

Millega võib seletada sellist tööviljakuse tõusu III traktoribrigaadis? Kõige olulisem oli brigaadis valitsev hea töödistsipliin; kõik traktoristid said aru nende ees seisvatest ülesannetest ning asusid kohe kahes vahetuses tööle. Traktorid töötasid pidevalt 20 tundi ööpäevas³.

Väga tõhusat abi andis traktoristidele Lenini ordeniga autasustatud brigadir Eduard Süsta. Ta viibis pidevalt traktoristide juures, olles neile igal sammul tõeliseks abimeheks. Igal õhtul toimus kolhoosi esimehe ja põllundus-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1951.a. aasta-aruanne

2 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t”, nr. 38 (100), 10.mail 1952.a.

3 Eduard Süstalt saadud andmed.

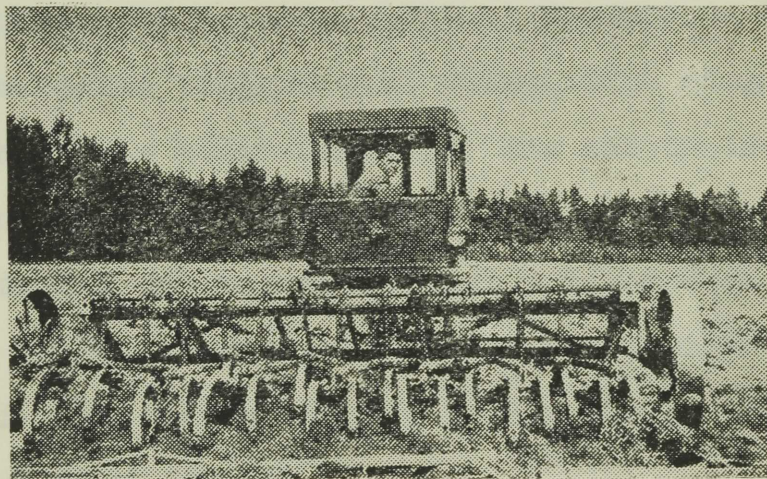
brigaadide brigadiride osavotul tootmisnõupidamine, kus arutati läbi päevased töötulemused ja järgmise päeva tööülesanded põllundusbrigaadides. Sellistest nõupidamistest võttis osa brigadir Ed. Süsta, et iga päev kooskõlastada traktoristide tööd põllundusbrigaadidega. Traktoribrigaadi brigadir Ed. Süsta oli muidugi eelkõige huvitatud sellest, et traktorid töötaksid täie koormatusega, kuid ta abistas kolhoose alati ka teistes küsimustes. Tõhusaks abiks tööviljakuse tõstmisel oli brigaadi liikmete poolt väljatöötatud ratsionaliseerimisettepanekute ära kasutamine ja ellurakendamine.

Iga-aastaseks suureks puuduseks oli see, et NATI-traktoritel ei ole peale adra teisi haakeriistu, millega saaks traktori võimsust täielikult ära kasutada. Pidevalt saabus küll traktorijaamale uusi haakeriistu, need olid aga kõik liiga väikesed võimsale traktorile. Samal ajal kolhoosipõldude viljakuse tõstmiseks oli vaja energiliselt võidelda umbrohtude vastu. See nõuab aga kultivaatoreid. Ed. Süsta traktoribrigaadi liikmed hakkasid mõtlema sellele, kuidas saada NATI-traktoritele kohast kultivaatorit.

Masina-traktorijaamas oli uusi 3 m töölaiusega KP-3 tüüpi kultivaatoreid. Neist KP-3 kultivaatoreist valmistati NATI traktoritele kultivaator-agregaat. Valmistati eeliku mille järele haagiti kaks KP-3 kultivaatorit. Kuna KP-3 kultivaatorid on ratastel, siis kahe kultivaatori vahele jääb rataste kohale osa maad kultiveerimata. Selle vältimiseks pandi kahe KP-3 kultivaatori vahemiste rataste jäle liikuma veel üks meetrilaiune hobukultivaator, et see harraks üles ka KP-3 kultivaatorite vahelise maa-ala. Nii saadi kahe KP-3 ja ühe hobukultivaatori rakendamisega eeliku

taha kokku 7 meetri laiune kultivaator-agregaat.

Eeliku valmistamiseks kasutati puurkaevu toru, mille läbimõõt oli 18 sm; eeliku ratasteks kasutati vana heina- niidumasina rattaid. Selle kombineeritud kultivaatoriga töötamine andis häid tulemusi; kultiveerimisel ületati pae- vanorme kahekordselt, saades seejuures tunduvalt kütte kok- kuhoidu.

Eduard Süsta traktoribrigaadi eesrind- lik traktorist Leonhard Lipp „Tuleviku“ kolhoosi põldudel agregaadis töötamisel.

Edusammude saavutamise üheks vahendiks oli tunnigraafik. Eduard Süsta jutustab esimesest tunnigraafikust ja tunnigraafiku abil töötamisest järgmist:

„Enne tunnigraafiku väljatöötamist käisime jaoskonna- agronoomi Artur Treialiga läbi meie brigaadi poolt teenin- datava „Tuleviku“ kolhoosi põllud. Märkisime kohe põldudel üles nende suurused, kuju ja iseloomu (tasane, kallak, ki- vine jne.), mis oli tähtis traktori liikumise kiiruse väl-

jaarvestamiseks. Põllud valmistasime põllundusbrigaadi abiga künniks hästi ette. Kõrvaldasime kivid ja üleskiindmisele kuuluvatelt piirimaadelt võsa.

Esimese tunnigraafiku koostasime koos masina-traktori-jaama vanem-agronoomi E. Vipsi ja vanem-mehaaniku E. Tederiga. Enne tunnigraafiku alusel tööle asumist viisid traktoristid läbi tehnilise hoolde ja valmistasid ette vastavad haakeriistad. NATI-le eraldasime künniks tunnigraafiku alusel enam-vähem täisnurkseteks osadeks jaotuvad põllud, kuna U-2 jaoks jäid ebamäärasemate kujudega põllud. Kündmiseks eraldatud pindalad jaotasime tähiste abil võimalikult sirgete piirjoontega osadeks - põllulõikudeks, kus kasutasime kündmisel kindlat agregaaadi liikumise korda.

Arvestasime välja andmed: palju kulub aega ühe ringi tegemiseks põllul traktori normaalse töötamiskiiruse juures, ühe ringiga tehtav tööhulk ja agregaaadi tootlikkus ühe tunni ja vahetuse jooksul.

Nende andmete alusel koostasime traktoristidele vahetuse ülesanded, kus olid järgmised andmed: agregaaadi ringide hulk, iga ringiga ülesküntud ha hulk (kasvavas kokkuvõttes), iga ringi lõpetamise aeg, samuti tehniliste hoolete aeg tundides ja minutites.

Tunnigraafiku koostamisel omab suurt tähtsust täpsus. On ju tunnigraafiku rakendamine võitlus minutite eest. Samuti on eelduseks tunnigraafiku rakendamisel traktorite ja haakeinventari täielik korrasolek. Vastasel korral on tunnigraafiku kasutamine võimatu.

Tunnigraafiku järgi töötamisel on ilmtingimata vajalik

et traktoristid tööülesande täitmisel end pidevalt kontrolliks. Meie kasutame ringide arvestamiseks kõige lihtsamat arvutajat, mille valmistas^{iga} traktorist ise endale. See on valmistatud lauajupikesest ja traadiotstest. Lauajupikesele puurisime kahelt realt avad, mõlemas reas 11 ava. Avad numberdasime ära, kusjuures mõlemas reas on tähistatud esimene ava nulliga. Esimeses reas järgnevad numbrid: 1, 2, 3 jne. kuni kümneni ja alumises reas 10, 20, 30 jne. kuni sajani. Traadijupikestest valmistasime koonusekujulised võtmekesed. Töö alustamisel on mõlemad võtmed avas nr.0. Pärast esimese ringi lõpetamist võetakse ülemises reas võti ja pannakse avasse nr.1 jne. Pärast kümnenda ringi lõpetamist pannakse ülemises reas võti tagasi avasse nr.0 ja alumises reas võti järgmisse avasse.

Kui traktoristil on käepärast kell ja tunnigraafik, siis on tal sellise arvestamise juures alati teada, kas ta on graafikust ette jõudnud või maha jäänud."

Kogu Helme masina-traktorijaama suurepäraseid töötulemused avaldasid mõju ka kolhoosipõldude viljakuse tõusule. Aasta-aastalt tõusid põldude viljakus. 1952.aastal saadi „Kalevi“ kolhoosis traktoritega haritud ja seemendatud ning kombainiga koristatud põldudelt nisu keskmiselt 30 tsentnerit hektarilt, rukki keskmine hektarisaak oli 32 hektari suuruselt põllumassiivilt 22,5 tsentnerit¹. Sergei Ljahhovi nimelise kolhoosi I põllundusbrigaadi liikmed said hektarilt 28 tsentnerit nisu ja 25 tsentnerit rukist². „Võidu“

1 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t“, nr.103 (165), 27.detsembril 1952.a.

2 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t“, nr. 91 (153), 6. novembril 1952.a.

kolhoosis ulatus rukki hektarisaak 22,17 tsentnerini¹. Edusamme tehti ka loomakasvatuse alal. Enamikes kolhoosis tõusis pidevalt lehmade produktiivsus. „Võidu” kolhoosis saadi 1952.a.aastalehmalt 2074,1 liitrit, „Koidu” kolhoosis 1746,5 liitrit piima².

Kolhoosikorra võrdlematult avaramates tingimustes mitte ükski meie põllud ei hakanud andma suuri viljasaake ja kari kõrget toodangut, vaid hoopis teiseks muutus ka inimene külas. Endistest oma maalapikestel kiratsevatest kehvikutest ja keskmikest said uued inimesed, jõukad ja kultuursed kolhoosnikud.

Uue inimese tekkimisest külas räägivad selget keelt arvud ja faktid ühest lihtsast kolhoosiperekonnast - Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna „Võidu” kolhoosi kolhoosniku Hendrik Eerma perekonnast.

Kes olid Eermad kodanliku korra tingimustes? Seda mäletavad praegused „Võidu” kolhoosi kolhoosnikud. Ja kui me jätame nime ütlemata, siis teavad sellest rääkida kõik endised kehvikud ja keskmikud, kes rassisid kodanlikus Eestis tööd teha päev päeva ja sageli ka öö öö kõrval argipäeva ja pühapäeva vahel vahet tegemata. Kuid elu ei läinud edasi, vähe sellest, elu tegi vähikäike. Piiripeenardega aheldatud põlluribad ei jõudnud elatada harijat ja ta perekonda. Niisugune oli ka Hendrik Eerma elu kodanlikus Eestis. Tal oli maad, üsna väheviljakat pinnast 20 hektarit³. Viljade all olevate põllulapikeste suurus kokku

1 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t”, nr. 73 (135), 10. septembril 1952.a.

2 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t”, nr. 99 (161), 13.detsembril 1952.a.

3 Hendrik Eermalt saadud andmed.

kõikus 6 ha ümber. Sellelt sai ta vilja kokku 4-5 tonni ringis. Kui sellest hulgast maha arvata seeme, loomasõöt ja mitmesugused muud väljaminekad, siis jäi perekonnale toiduks vilja isegi vähem kui üks tonn.

Uus elu algas Eermade perekonnas 1949.a. aprillis, ajal, mil Jeti ja Asu küla rahvas keeras otsustavalt üksik-talupoja kiratsevale elule selja ja asus ainuõigele teele, kolhoositeele. Nüüd on Eermade perekonna elu hoopis teine, hoopis õnnelikum ja rõõmurikkam. Nende elu on täis seda siirast töö rõõmu, mida saab ainult olla inimesel Nõukogude maal.

Hendrik Eerma kuulub „Võidu“ kolhoosi II põllundus-brigaadi. Ei ole ühtegi tööd brigaadis, mida ta suure innu ja armastusega ei teeks. Naine Olga ja tutar Aino hooldavad kolhoosi sigu. 1950.a. said Olga ja Aino igalt emiselt keskmiselt 14,5 põrsast. Tublid seatalitajad õpivad kolhoosi zootehnilises õpperingis.

Tublit tööd kolhoosipõldudel ja karjalautades kroonib omakorda rikkalik tasu, mis tagab jõuka ja kultuurse elu. Vaatleme lähemalt, kui palju normipäevi töötasid Eermad 1951.a. välja ja missuguseks osutus perekonna sissetulek normipäevade eest.

Hendrik Eerma perekonna sissetulek väljatöötatud normipäevade arvel:

Hendrik Eerma	542,73	normipäeva
Olga Eerma (naine)	721,60	"
Aino Eerma (tütar)	505,80	"
Heinola Eerma (tütar)	69,97	"
Kalev Eerma (poeg)	38,70	"
Kokku	1878,80	normipäeva.

"Võidu" kolhoosi kolhoosnikud said iga normipäeva eest 2,5 kg teravilja, 0,7 kg kartuleid, 1,95 rbl. raha ja 1 kg põhku.

Eermade perekond sai väljatöötatud normipäevade eest vilja: $2,5 \times 1878,80 = 4697$ kg, sellest rukist 1127 kg, nisu 1691 kg, otra 752 kg ja segavilja 1127 kg, ...

raha: $1,95 \times 1878,80 = 3663,66$ rubla ...

kartuleid: $0,70 \times 1878,80 = 1315,16$ kg ja põhku 1878,80 kg.

Neile sissetulekutele lisanduvad tulud isiklikust abimajapidamisest.

Külas tekkinud uuteks inimesteks on ka põllumajanduse mehhanisaatorid, keda austusega nimetatakse kolhoosipõldude insenerideks. Lihtsad külanõured on omandanud nõukogude korra viljastavates tingimustes tehnika valitsemise oskuse ning nad võitlevad nüüd tõelise andumusega kolhoosipõldude viljakuse tõstmise eest. Helme masina-traktorijaama kollektiivist on esile kerkinud kümneid ratsionaliseerijaid ja novaatoreid.

Tunnistades täiel määral Nõukogude riigi tohutu suurt abi meie sotsialistlikule põllumajandusele, töötavad Helme masina-traktorijaama töötajad üha pingelisemalt. "Põllumajanduse" mehhanisaatori edu töös ei määra mitte tema füüsilise jõud, vaid tema loov mõte. Mehhanisaatorite loovas mõttes peitubki meie edu allikas," rääkis 1951.a. suvel III traktoribrigaadi brigadir Ed. Süsta, kui tema brigaadile, kui vabariigi parimale traktoribrigaadile, anti üle Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee rändpunalipp.

Sotsialistliku võistluse innustusel otsivad Ed. Süsta

ja samuti ka teiste masina-traktorijaama traktoribrigaadi-
de mehhanisaatorid teid võimsa põllumajandustehnika maksimaalseks kasutamiseks kolhoosipõldudel. Selle kohta võib tuua palju tähelepanuväärseid fakte.

Eduard Süsta traktoribrigaadi traktorist Johannes Allikas on tuntud kogu vabariigis tubli külvajana ja seda tänu agregaadis töötamisele. Juba enne 1950.a. kevadkülvi valmistati masina-traktorijaama töökojas lehtpuu palgist eelik kahe traktorikülvimasina T-8-2 haakimiseks J.Allikase käsutuses oleva traktori KD-35 järele. Traktori võimsuse paremaks kasutamiseks haagiti selle 7,20 meetri töölaieuga külviagregaadi taha veel äkked.

Juba 1951.a. hakkas J.Allikas organiseerima külvikasti täitmist otse käigu peal, millega võidetud aja jooksul ta sai vahetuses täiendavalt seemendada 1 ha põldu. Enne uut põldu seemendamata asumist arvutas ta välja selle seemnevajaduse ja vastavalt seemnevajadusele vedasid kolhoosnikud seemne põllule kindlaksmääratud kohtadele valmis. Üks kolhoosnik oli rakendatud hobuveekiga seemne vedamisele traktori juurde. Kui traktorist aeglustas käiku, tõsõtetati seemnekoti veekilt külvimasinale, kus masinaid teevindavad kolhoosnikud need tühjendasid külvisekastidesse.

Traktoristide sotsialistliku võistluse eesrindlaste hulka kuuluvad maaparandusgrupi traktoristid Eduard Leesment ja Jakob Jaakson, kes töötasid diiseltraktoril S-80. Juba 1951.a. meisterdasid nad kivide väljatõmbamiseks ja äravedamiseks agregadi, mis võimaldas neil täita vahetuse-
ülesandeid enam kui 150%. Selleks aitas tunduvalt kaasa ka 1 Eduard Leesmentilt saadud andmed.

tankimise mehhaniseerimine. Nad kasutavad tankimiseks kummi-voolikut, mille üks ots kinnitatakse tankimise ajaks õhu-kindlalt traktori paaki, teine aga kütteaine vaati. Käivitusmootor, mis pannakse tankimise ajaks käima, imeb bensiini õhutühja ruumi tekitamise teel paaki. Selliselt läheb tankimine peaaegu 10 korda kiiremini kui tavaliselt ja täielikult on likvideeritud kütte kaod tankimisel.

Üle vabariigi on tuntud ka kombainer Eduard Säks, kes esimesena hakkas vabariigis kombainiga vilja koristama ka öösel. Öösel töötamiseks varustas ta kombaini lisaks juhiistme kõrval olevale elektrilaternalle veel kahe suure elektrilaternalga - mõlemale poole heederit ja ühe väiksema elektrilaternalga heederi ja masina vahel¹. Kahel pool heederit asetsevad elektrilaternad valgustavad tööeed, väike latern heidab valgust otse alla kõrrele, et kombaineril oleks võimalik jälgida selle kõrgust.

Öösel juhtis Eduard Säks kombaini püsti seistes, et näha paremini ee paremat poolt, kuna kombaineri abi jälgis ee vasemat poolt. Nii ei jää ükski kivi ega põllu iseärasus kombaineritel nägemata. Suurt tähelepanu pööras Ed. Säks töö kvaliteedile ja masina hoidmisele. Heederi taga istus üks kombaini teenindavatest kolhoosnikutest ja aitas keppiga heederi tigudelt vilja ühtlaselt transportööridele viia. Selliselt välditakse vilja ebaühtlast masinasse minekut, mis võiks põhjustada masinarikke. Eriti tähtis on vilja ühtlane vool umbrohtunud viljade koristamisel.

Kombainer A. Ilisson arvestas välja, et kui vältida

1 Eduard Säksilt saadud andmed.

põllunurkadel manööverdämist, saab öö-päevas täiendavalt koristada vilja vähemalt 1 hektarilt ja hoida kokku kütet¹. Leidlik kombainer otsustas, et põllunurkadel manööverdämise vältimiseks on tarvis vilja koristada kõigepealt nurkadelt ja alles siis külgedelt. Minnes uut põldu koristama, lõi ta esmalt vilja selle diagonaalidelt. Nii likvideeriti teravad nurgad ja sellega ühtlasi manööverdämise nurkadel.

Viimastel aastatel olid sügisesed ilmad väga vihmased, mistõttu paljudel põldudel maapind muutus pehmeks ja takistas masinatel vabalt töötamist. Ent töötada oli tarvis. Seda nõudsid mehhanisaatorite sotsialistlikud kohustused. Leitigi varsti abinõu. Linakitkumismasinale seati alla terasplaadist valmistatud 1 m pikune ja 30 sm laiune „suusk“. Tublid sepad A.Lepik ja J.Kallas tegid „suusa“ mõlemad otsad kumeraks, et need ei tungiks maasse. Esiotsast aga 40 sm kaugusele tehti liigend, et „suusk“ võiks üle kivide libiseda. Selline „suusk“ kinnitati linakitkumismasina väiksema ratta kõrvale (väljapoole) 4 sm kõrgusele maast, kusjuures kõrgus on reguleeritav. Et masin pehmel pinnasel viljtu ei veaks, selleks pandi masina tiisli ja „suusa“ esiotsa vahele raudvarras. „Suusa“ esiotsa peal on vedru, mis hoiab seda üleval.

Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhoosidel aitavad vilja kuivatada traktorijaama kiirkuivatid. Kiirkuivati masinisti L. Valtmäe initsiatiivil rakendati „Kalevi“ kolhoosis ühise jõuallika (aurukatla) järele tööle kiir-

1 A.Illissonilt saadud andmed.

kuivati ja puhastusmasin VIM. Selleks pikendati kiirkuivati transmissioonivõlli, millelt tõmmati rihtm puhastusmasinale, mis oli asetatud kohe kiirkuivati taha. Kuiva vilja kotid tühjendati samas puhastusmasinasse. Sellega säästeti mitme inimese tööjõud.

Need ja mitmed teised uuendused näitavad, et Helme masina-traktorijaama eesrindlikud mehhanisaatorid kasutavad põllumajandustehnikat loovalt. Kõike uut ja progressiivset propageerisid ka masina-traktorijaama poliitosakond, parteiorganisatsioon ja direktsioon. Põllumajanduslike tööde perioodil viidi poliitosakonna ja direktsiooni poolt iga viie päeva järel läbi tootmisnõupidamised. Nendest nõupidamistest võtsid osa kõik traktoribrigaadide brigadirid, agronoomid ja mehaanikud. Viisipäevaku tootmisnõupidamistelt viidi brigaadidesse kaasa poliitosakonna poolt koostatud lahinglehed, mis sisaldasid kõige värskemaid andmeid selle kohta, kuidas areneb brigaadide ja traktoristide vaheline sotsialistlik võistlus. Eesrindlike mehhanisaatorite saavutusi ja kogemusi tõi igal nädalal kaks korda brigaadidesse ka poliitosakonna häälekandja „Helme Traktorist“, mis oli Endel Panksepa poolt toimetatuna muutunud tõeliseks mehhanisaatorite häälekandjaks.

Edukalt töötas masina-traktorijaama agitaatorite kollektiiv, kuhu kuulusid kommunistid, kommunistlikud noored ja teised poliitiliselt teadlikumad töötajad. Agitaatorid viisid läbi traktoribrigaadides ja kolhoosides laialdast poliitilist agitatsioonitööd. Tähtsamate kampaaniate ajal korraldasid masina-traktorijaama agitaatorid töö juu-

res ajalehtede ühislugemisi ja viisid läbi vestlusi, seda eriti kevadkülvi ja koristustööde perioodil.

Masina-traktorijaama kommunistid ja kommunistlikud noored töötasid kõige raskemates tööloikudes, innustades oma tööülesannete eduka täitmisega kõiki mehhanisaatoreid uutele saavutustele nende töös. Nad olid sotsialistliku võistluse organiseerijateks ja süvendajateks traktoribri- gaadides.

Suurt tööd tegi poliitosakond masina-traktorijaamas võitluses eeskujuliku töödistsipliini eest mehhanisaatori- te keskel, samuti võitles ta kolhoosides põllumajandusliku artelli põhikirja täitmise eest. Poliitosakond avastas mitmeid kuritegelikke ja seadusevastaseid akte.

1951.a. kevadiste põllutööde perioodil saatis Helme masina-traktorijaam traktoristi Helmuth Varese Riidaja külanõukogu „Üksmeele“ kolhoosi ja usaldas temale uue lint- traktori DT-54. Kuid Varese ei täitnud oma päevanorme ning asus koguni otseselt kahjustama kevadkülvi teostamist kolhoosis. Isikliku kasusaamise sihil kündis ta üles indi- viduaalalamsaad kümnele perekonnale, kasutades selleks töö- aega ja masina-traktorijaama õlisid¹.

Poliitosakond avastas selle ja nõudis masina-traktori- jaamale tekitatud kahju tasumist ja traktorist Varese ka- ristamist.

1952.a. põllutööde plaani Helme masina-traktorijaam tervikuna ei täitnud. Masina-traktorijaama tööde plaan nägi ette 29 000 pehmekünnihektari tööde teostamist. Te- gelikult töid teostati 28 345,6 pehmekünni hektari ehk

1 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t“, nr.5, 13.juunil 1951.a.

97,7 protsenti plaanist. Iga 15 HJ tingtraktori kohta töötati välja 454,7 pehmekünni hektarit¹.

Samal ajal aga Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitees tunnistati masina-traktorijaamade traktoribrigaadide vahelise sotsialistliku võistluse võitjaks 1952.aastal Helme masina-traktorijaama Paul Pehki traktoribrigaad, kes täitis aastaplaani 131-protsendiliselt ning töötas ühe 15-hobujõulise traktori kohta välja 635 pehmekünni hektarit, hoides seejuures kokku kütteõli ja remondi vahendeid.

Ülevabariigilise traktorijaamade traktoribrigaadide vahelise sotsialistliku võistluse võitjale - Helme masina-traktorijaama Paul Pehki traktoribrigaadile anti Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja EKP Keskkomitee rändpunalipp ning 3000 rubla suurune rahaline preemia. Ühtlasi märgiti ära ka Helme masina-traktorijaama brigadiri Eduard Süsta traktoribrigaadi head tööd².

VII, VIII ja V traktoribrigaad) brigadirid E.Saaremets, V. Lutt, ja E.Kolju) ei täitnud oma plaanilisi ülesandeid, kiskudes seega kogu masina-traktorijaama saavutusi tagasi.

Millega seletada VII traktoribrigaadi (brigadir E.Saaremets) mahajäämust? Vastus oleks siin üks - puudub töödistsipliin. Sellest räägivad faktid. Traktorist J.Johanson lahkus omavoliliselt brigaadist kibedal tööajal 1952.a. suvel terveks nädalaks. Samuti rikkusid töödistsipliini ka traktoristid A.Vaiksoo ja A.Kangur. Suurem osa brigaadi traktoristidest ei täitnud vahetusülesandeid. Samal ajal, kui eesrindlikud traktoristid, nagu Ed.Süsta, brigaadi liige Johan-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1952.a. aasta-aruanne.

2 Vt. „U u s E l u“, nr. 46 (341), 18.aprillil 1953.a.

nes Allikas, külvasid agregaatide kasutades päevas 30 ha ja rohkem, külvati E. Saaremetsa brigaadi poolt „Bolševiku” kolhoosis terve nädala jooksul vaevalt 100 ha¹. Samal ajal oli seal ka traktoritööde kvaliteet halb. Mitmel juhul tuli põllumajandusbrigaadi brigadiridel ja kolhoosi juhatusel nõuda töö ümbertegemist.

Põllumajanduse arendamise huvides tuli edaspidi niisuguseid puudusi kindlasti vältida. Pealegi sidsid 1953.a. põllumajandusaastal Helme masina-traktorijaama mehhanisaatorite ees veelgi suuremad ülesanded tööpiirkonna kolhooside kindlustamisel ja kolhoosnikute jõukuse tõstmisel, kui seda oli eelmisel ja varematel aastatel. Masina-traktorijaama ja kolhooside vahel sõlmitud lepingute kohaselt tuli 1953.a. mehhaniseeritult teostada 80 protsenti kevadkülvist, 40 protsenti teravilja koristada kombainidega, 80 protsenti lina koristada linakombainidega ja linakitkumismasinatega jne.².

Tänu vennasvabariikide suurele ja omakasupüüdmatule abile, sai Helme masina-traktorijaam 1953.aastaks hulgaliselt uut tehnikat. Kevadperioodil rakendati tööle esmakordselt 3 uut traktorit, viis 24-realist traktori-külvimasinat, 8 kultivaatorit, 2 kartulipanemismasinat ja hulgaliselt teisi haakeriistu. Traktorite võimsuse maksimaalseks ärakasutamiseks hakati 1953.a. agregaadis töötama rohkem kui varematel aastatel. Selleks saadi juurde 4 uut eelikut 4-st traktorikülvimasinast külviagregaatide koostamiseks.

1 Vt. „U u s E l u”, nr. 59 (197), 15. mail 1952.a.

2 Vt. „H e l m e T r a k t o r i s t”, nr. 26 (192), 20. märtsil 1953.a.

Samuti saabus vennasvabariikidest põllumajanduslikke masinaid ja inventari ka teisteks põllutööde hooaegadeks. Selle tulemusena söötade varumise perioodil rakendati tööle 8 uut traktori-heinaniidumasinat. Esmakordselt hakati 1953. a. sügisel kartuleid koristama kartulivõtmise kombainidega.

Kartulikombain (välja lastud tehases „Rjazelmas“) kaevab masina ette kinnitatud kahe adra hõlmaga välja mugulad kahest külgnevast reast. Terve peenar koos mullaga, mugulatega ja pealistega roomab adrahõlmadelt masinasse ja satub kaldvarbelevaatorile. Elevaator raputab vahetpidamatult, mugulate külge kleepunud muld tuleb nende küljest lahti ja pudeneb läbi varraste. Järgnevalt kannab elevaator mugulad, pealsed ja pinnase kõvad kahmakad kahele pneumaatilisele kummisilindrile, mis sattudes valtsidele, sõtkuvad elevaatorilt tuleva massi pehmeks. Sellejuures litsutakse mullakamakad puruks ja sõelutakse välja - mugulad aga koos pealsetega liiguvad edasi järgmistele transportööridele. Vahepeal s u r u b võimas õhuvool pealsed väikese kaldtransportööri varraste külge, mida s u r u b veel üks ülal asuv transportöör. Pealsed tõmmatakse nende transportööride vahele, kistakse mugulatest lahti ja nad satuvad masina alla. Mugulad aga veerevad viimasele transportöörile - sorteerijale. Sinna satuvad ka veel järelejäänud mullakamakad, kivid jne.

Sorteerija külgedel seisab kaks kuni neli töölisi, kes korjavad lisandid üles ja viskavad masina alla. Puhastatud kartul läheb punkrisse. Punkri põhi avatakse perioodiliselt ning kartulid puistatakse põhja all asuvasse 35 kg mahutavusega korvi. Siis suletakse punker ja täidetud korv lastak-

se maha. Punkri alla riputatakse järgmine tühi korv ja tegevus kordub. Kombain töötab traktori külge haagituna, mille väntvõlli võimsusega pannakse liikuma ka kõik selle mehhanismid. Tunni aja jooksul koristab selline kombain 0,5 hektarit põldu.

Sellise eesrindliku tehnika olemasolul võis masina-traktorijaam asuda ama suurendatud ülesannete täitmisele. 1953.a. oli traktoritööde üldplaan 31 000 pehmekünni hektarit¹.

Alustades uut põllumajandusaastat, võttis Helme masina-traktorijaama kollektiiv vastu järgmised kohustused²:

1. Täita 1953.a. traktoritööde plaan 110 protsendiliselt Töötada Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 36.aastapäevaks välja iga tingtraktori kohta 475 pehmekünni hektarit, sellest kevadtööde perioodil vähemalt 200 pehmekünni hektarit. Töötada aasta lõpuks välja iga traktori S-80 kohta 2500, iga DT-54 kohta 1200, iga NATI kohta 900, iga KD-35 kohta 800 pehmekünni hektarit. Iga iseliikuva teraviljakombainiga S-4 koristada vähemalt 240 ha ja iga linakombainiga 80 ha.

2. Hoida kokku vähemalt 5 protsenti kütteaineid. Alanada iga pehmekünni hektari omahinda 4 rubla võrra.

3. Külvipinna laiendamiseks teostada 500 ha ulatuses uudismaa kündi. Vösast puhastada 50 ha ja kivid koristada 200 ha-lt.

4. Anda kolhoosidele abi seemnete puhastamisel, perioodiliste tööplaanide koostamisel granuleeritud väetiste valmis-

1 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1953.a. aasta-aruanne.

2 „H e l m e T r a k t o r i s t”, nr.29 (195), 8.aprillil 1953.a.

tamisel ja mineraal- ning orgaaniliste väetiste varumisel ja väljaveol kevadkülvi ja teiste hooajaliste tööde õigeaegseks ja agrotehniliste nõuete kohaseks läbiviimiseks. Parandada traktoribrigaadide tööde organiseerimist ja töödistsipliini.

5. Organiseerida traktoripargi töö kahes vahetuses, kindlustada vahetusülesannete pidev täitmine iga traktoristi poolt.

6. Täita masina-traktorijaama ja kolhooside vahel sõlmitud lepingud kõigi tööliikide osas ettenähtud tähtaegadeks ning hindele "hea" ja "Väga hea". Ühtlasi mehhaniseerida palju jõukulunõudvaid töid loomakasvatustesfarmides.

7. Haarata kõik mehhanisaatorid sotsialistlikku võistlusesse.

Sotsialistliku võistluse kohustused innustasid kogu masina-traktorijaama kollektiivi. Maitmatult töötasid Paul Pehki ja Eduard Süsta traktoribrigaadid. Paul Pehki traktoribrigaadis traktoristid A. Puna traktoril SHTZ, H. Anier traktoril U-2, A. Lemberg traktoril KD-35 ja J. Liigant traktoril H-2 täitsid oma päevaseid ülesandeid poolteise ja kahekordselt. Eesrindliku traktoribrigaadi mehhanisaatorid võitlesid edukalt nende teenindada olevate „Uue Elu“ ja „Kalevi“ kolhoosi kõrgemale järjele tõstmise eest. 1952. a. tegid nad „Uue Elu“ ja „Kalevi“ kolhoosi põldudel 72 protsenti kõigist töödest. 1953. a. aga tuli juba teha 85 protsenti mehhaniseeritult.

Tõsta kolhoosipõldude viljakust - see oli mehhanisaatorite töö peaesmärk. 1953. a. seemendasid Paul Pehki trak-

toribrigaadi mehhanisaatorid põlde esmakordselt risti- ja kitsarealise külvimeetodil. Tehnika võimsuse paremaks ärakasutamiseks töötasid eesrindliku brigaadi mehhanisaatorid agregaatidega. Kõigil külvieelsetel maaharimistöodel olid põhihaakevahendite järele haagitud äkked.

Tööde oskusliku ja püüdliku läbiviimise tagajärjel Paul Pehki ja Eduard Süsta traktoribrigaadid täitsid I poolaasta plaani juba 20.maiks.

1952.a. ülevabariigilise masina-traktori- jaamade traktoribrigaadide vahelises sotsialistlikus võistluses esikohale tulnud Paul Pehki traktoribrigaadi eesrindlik traktorist Artur Puna traktoriga „Kalevi“ kolhoosi põldudel töötamas.

Kuid mitte kõik Helme masina-traktori- jaama traktoribrigaadid ei täitnud korralikult oma ülesandeid ega võidelnud oma teenindada olevate kolhooside jõukuse tõusu eest. IV traktoribrigaadil (brigadir Erik Vahtre) puudus igasugune koostöö põllundusbrigaadidega. Brigadir viibis

vähe traktoristide juures ega andnud neile vajalikke õpetusi.

Olev Kurvits töötas 1953.a. traktoribrigaadi brigadirina esimest aastat. 1952.a. oli ta üheks eesrindlikumaks traktoristiks Helme masina-traktorijaamas. Traktorijaama direktsioon ja poliitosaakond tegi õigesti, et edutas noore tubli mehhanisaatori juhtivale tööle. Õigeks ei saanud aga seda lugeda, et noor brigadir jäeti kohe omapead. Juhtimiskuse puudumise tõttu jäi brigaad viimaste hulka ega täitnud oma lepingulisi kohustusi¹.

Raskusi Helme masina-traktorijaama töös põhjustas 1953.a. mehhanisaatorite kaadri küsimus. Traktoristide vähesuse tõttu töötas juba 1952.a. kümnekond traktorit ühes vahetuses. Oli vaja leida rakendajaid aga ka vahepeal traktorijaama saabunud uuele tehnikale.

Masinate asjata seismise vältimiseks oli kaks teed:

1) uute mehhanisaatorite ettevalmistamine ja 2) mitme kutseala omandamine iga mehhanisaatori poolt. Neist teise tee, mis ei oma sugugi väiksemat tähtsust kui esimene, näitasid 1952.a. kätte Stavropoli krai Nadeždinski masina-traktorijaama kommunistlikud noored. Järgides nende, arenes kogu Nõukogudemaal Nadeždinski masina-traktorijaama kommunistlike noorte eeskujul laialdane liikumine mitme kutseala omandamiseks iga mehhanisaatori poolt.

Ka Helme masina-traktorijaamas võttis hoogu liikumine mitme kutseala omandamise eest. Kogu masina-traktorijaam tunneb nüüd mitme kutsealaga mehhanisaatorit Albert Mihailskit. Tal on traktoristi, kombaineri, mehaaniku, lukk-

1 Vt. „U u s E l u“, nr.65 (360), 4.juunil 1953.a.

sepa ka autojuhi kutse. Koristusperioodil töötab ta kombainerinena, muul ajal aga jaoskonna mehaanikuna.

„Mihailski saab kõigega hakkama,“ räägitakse traktorijaamas. Seda tõendavad ka arvukad faktid. Konstrueeris ju Mihailski kombainile kerge rippuva põhukoguja, millest kirjutati isegi Moskvast ilmuvas ajakirjas „Molodoi Kolhoznik“ ja mille vastu tuntakse huvi ka vennasvabariikides.

Helme masina-traktorijaam sai 1953.a. remondihooajaks traktorite kepsu- ja raamlaagrite treimiseks spetsiaalse treipingi URB-VP. Raamlaagri treimine läks kiiresti, sest treipingiga oli kaasas vastav pesa, millesse raamlaager treimiseks sisse kinnitatakse. Keerulisem oli aga kepsu põhilaagri treimine: keps tuli kinnitada treipingi külge, reguleerida ning alles siis sai asuda treima. Kepsu kohaleseadmine ja reguleerimine võttis mitu korda rohkem aega kui treimine ise.

Siin tuli remonditöölistele appi Albert Mihailski. Ta konstrueeris lihtsa abinõu, mille kasutuselevõtmine muutis kepsu põlvlaagrite treimise hulga lihtsamaks ja võttis asjata ajakulu. A.Mihailski poolt konstrueeritud abinõu on oma ehituselt lihtne. Ta valmistab ja asetab treipingiga kaasas oleva raamlaagri treimise pesasse vahemuhvi, millesse asetatakse treimiseks kepsu põlvlaagri liuad. Raamlaagri treimise peasse asetatav puks on valmistatud järgmiselt: ühe külje poolt on muhv lõigatud lõhki, lõhe kõrvale on viilitud väljalõiked, mille sisse käivad laagri liudade hoidenukid. Puks on parema täpsuse saavutamiseks treitud seestpoolt üle.

A. Mihailski konstrueeris samuti kepsu silmlaagri treimiseks täiendava abinõu. Ta treis tavalisel trepingil kepsu alumise laagri pesasse alumiiniumist rattakujulise vormi. Et ratas oleks tihedalt kepsu alumise laagri pesas, selleks võttis ta ratta välimise diameetri natuke suurema vastava mootori väntvõlli diameetrist, nii et kepsulaagri alumise ja ülemise poole poltidega kinnipingutamisel ratas oleks tihedalt kepsu alumise laagri pesas. Siis pingutas ta rattale ekstsentriliselt vastava kolvi sõrme. Seejärel oligi kõneallosolev kepsu silmlaagri treimise abinõu valmis ning kepsu oli võimalik silmlaagri treimiseks paigutada laagrite treimise pingile. Kolvi sõrm, mis on asetatud ekstreentriliselt kepsu alumisse laagrisse, tuleb paigutada trepingi kolvisõrme paralleel tahkudele, kusjuures kepsu silmlaager jääb treitera ette.

„Kõik elukutsed kuluvad töö juures marjaks ära,“ räägib A. Mihailski¹. „Mehaanikuna töötades on hädasti vaja traktoristi ja kombaineri, autojuhi ja lukksepa teadmisi, samuti pole ükski neist kutsealadest üleaarne kombainerile.“

Helme masina-traktorijaamas on teisigi eesrindlikke mehhanisaatoreid, mitme kutseala omanikke. Näiteks võib tuua Eduard Säksi. Ühed tunnevad teda kui mehaanikut, teisel on ta töötanud traktoristina. Sügisperioodil on ta pärimaks kombaineriks.

Mehaanikul Maks Vändrel on peamise kutseala kõrval autojuhi, treialli ja nii ratas- kui ka diiseltraktori juhi kutse. Ivan Pavlenkol on kolm kutseala. Kevadel alustab ta kolhoosipõldudel tööd traktoristina, augustis saab temast aga linakombainer ja pärast linakoristustöid - linamurdmis-

1 Albert Mihailskilt saadud andmed.

masina masinist.

Mitme kutse omanikud on veel V.Sepp, A.Illisson, R.Visor, E.Uprus, A.Tamm jt.

Helme masina-traktorijaam püüdis oma tööga kaasa aidata põllumajanduse igakülgsele arengule. Teraviljatootmise suurendamisel ja loomakasvatuse edasisel arendamisel on suure tähtsusega uudismaade ülesharimine. 1951.a. teostati Helme masina-traktorijaama poolt tööpiirkonna kolhoosides uudis- ja söödimaade kündi 296,85 ha ulatuses¹. Hans Heidemanni nim. kolhoosis künti üles 30,82 ha, „Tuleviku“ kolhoosis 30,37, V.Kingissepa nim. kolhoosis 65,12 ha, „Helge Tee“ kolhoosis 33,37 ha, „Lenini Tee“ kolhoosis 28,44 ha uudis- ja söödimaid. 1952.a. uudis- ja söödimaade ülesharimine hoogustus veelgi. Kolhoosidega sõlmitud lepingulised ülesanded täideti 154 protsendiliselt, põldude kividest puhastamise osas koguni 300 protsendiliselt². 1953.a. eelpoolmainitud tööd suurenesid veel 30-60 protsendi võrra.

Helme masina-traktorijaama töös oli aga ka veel suuri puudujääke. Masina-traktorijaama iga-aastased saavutused tööpiirkonna kolhooside varustamisel tehnikaga ei suutnud veel kolhooside majanduslikku olukorda tõsta vajalikule kõrgusele. Esines juhtumeid, kus masina-traktorijaama üksikud traktoristid või brigaadid soodustasid oma halva tööga ühe või teise hooajalise töö nurjaajamist kolhoosis.

Suuri puudusi esines ka tööpiirkonna kolhoosides endis.

1 Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1951.a. aasta-aruanne.

2 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1952. ja 1953.a. aasta-aruanded.

Suuri vigu tehti rajooni partei- ja nõukogude organite poolt kolhoosikaadri valikul. Inimeste halva tundmise tagajärjel sattusid mõnede kolhooside etteotsa mitteustavad või tööga mittetoimetulevad inimesed. Taagepera külanõukogu „Töötahte” kolhoosi esimeheks valiti Ed. Mumm. Rajooni partei- ja täitevkomitee kõigiti soosisid Ed. Mummi. Hiljem aga selgus, et Ed. Mumm oli teeninud vabatahtlikult saksa armees, võidelnud relvaga nõukogude võimu vastu ning napp, olles vastutaval tööpostil, laskis ta minna töö isevoolu teed mööda ning laostas kolhoosi. Elades kolhoosis amoraalset elu, hävitas Mumm kolhoosi esimehe autoriteedi kolhoosnikute keskel. Alles siis, kui kohtu- ja ^eprkuratuuriorganid segasid Ed. Mummi kahjulikule tegevusele vahele, vabastati ta kolhoosiesimehe töökohalt ning rahvakohus mõistis talle õiglase karistuse.

Tõsiseks lüngaks oli kahtlemata ka asjaolu, et kuni 1954.aastani ei töötanud Helme masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhoosides ühtegi agronoomilise haridusega kolhoosi esimeest. Peab mainima, et mitteüllaldane oli masina-traktorijaama poliitiosakonna töö. Kui poliitiosakond tegi hinnatavat tööd mehhanisaatorite seas masina-traktorijaamas, siis pinnapealseks jäi töö kolhoosidega. Poliitiosakonna töö peegliks kolhoosides on kas või see, et parteiorganisatsioonid moodustati ainult 4 kolhoosis („Kalevis”, „Sõpruses”, „Koidus” ja „Ühtluses”). Vähe korraldasid poliitiosakonna töötajad kolhoositalurahvale loneguid, vestlusi, ühiseid ajalehelugemisi jne. Nõrgalt organiseeriti ka sotsialistlikku võistlust. Kuna enamikus kolhoosidest puudusid partei-

algorganisatsioonid, siis ei olnud poliitosakonna töötajatel ka pidevat kontakti kolhoosides toimuvate sündmustega ja seal valitseva olukorraga. Poliitosakonna töötajad (Ušakov, Verro ja Reinla) armastasid rohkem istuda kabinetis, kui käia kolhoosides.

Kui 1950. ja 1951.a. Ljahhovi nim., „Ühtluse“, „Kalevi“, „Uue Elu“, „Võidu“ jt. kolhoosides hektarisaagid kõikusid 17-27 tsentneri vahel, siis 1952. ja 1953.a. võis koguni märgata saakide langust. Kevadkülvi tööd kolhoosides viidi läbi üldjoontes õigeaegselt. Samuti külvijärgne põldude hooldamine teostati korrapäraselt. Suuri puudusi esines aga vilja koristamisel ja masindamisel.

Milles seisis need puudused? Teatud osa etendasid kahtlemata halvad ilmastikuolud. Kuid see ei olnud peamine. Peamine seisis üheltpoolt selles, et osa kolhoosi esimehi ja brigadire võitles vilja kombainidega koristamise vastu, väites alusetult, et kombainiga koristamisel on suured kaod. Seetõttu ei leidnud kombainide tööjõudlus täielikku ärakasutamist. Teiselt poolt kolhoosid pidasid kinni sellistest iganenud viisidest, et vilja masindati otse põllult. Sügisesed suured vihmad leotasid äga rõugud kuni 1/3 ulatuses läbi. See osa viljast hakkas muidugi kasvama. Hiljen külmus märg ja läbikasvanud vili pankadesse. Masindamisel tuli rõukusid lõhkuda kangiga. Tihti matsid lumesajud ja tuisud ka rõukude alumise osa kinni. Siis tuli abiks võtta veel labidad.

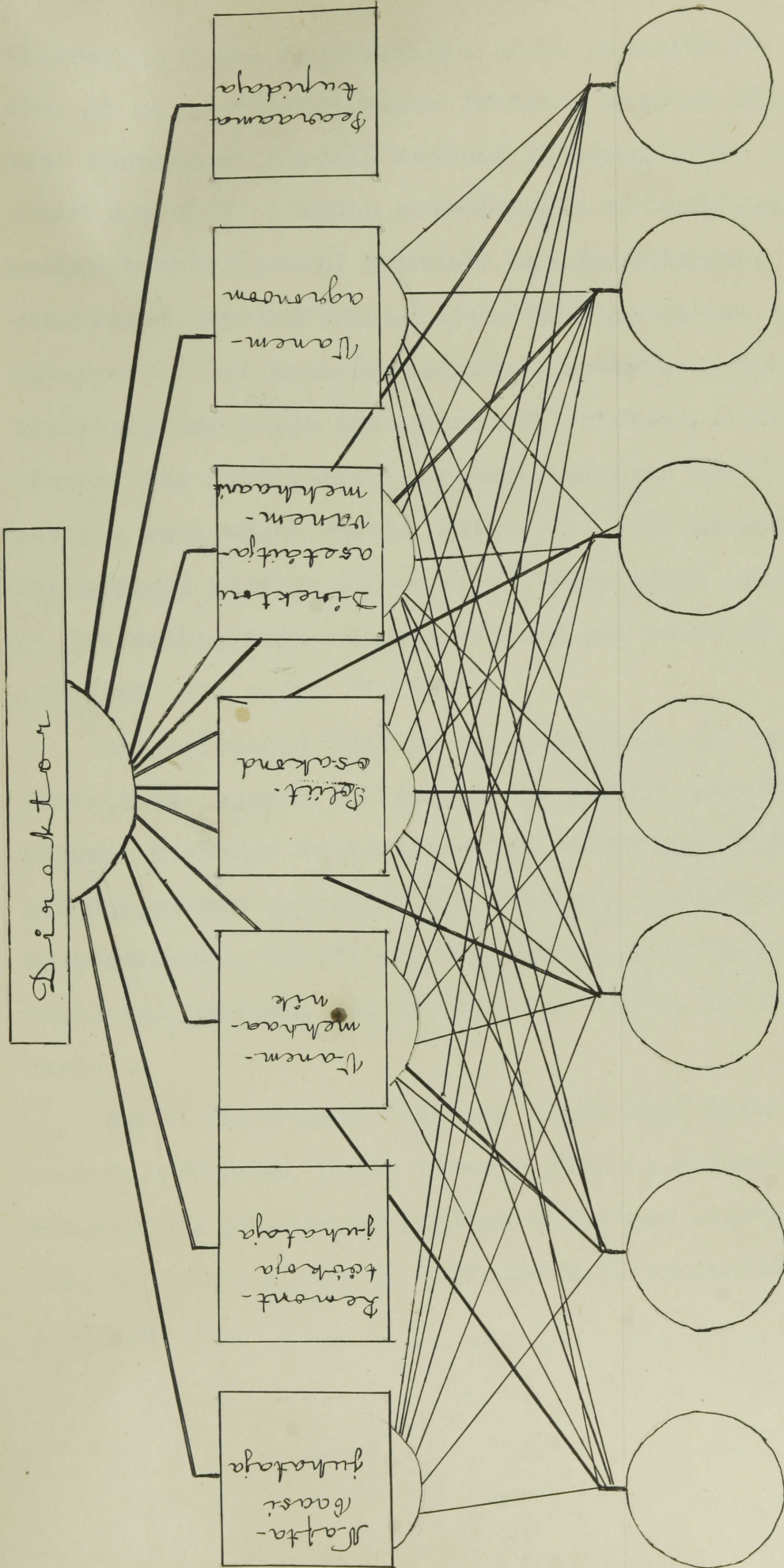
See kõik aga omakorda nõudis palju tööjõudu. Täiendavalt tuli iga peksumasina juurde rakendada 8-10 inimest.

Peksumasinate tööjõudlus langes kuni 75 protsenti. Niisuguses ebanormaalses olukorras toimunud viljamasindamine tekitas kolhoosidele suurt kahju. Viljasaagist läks kaduma kuni pool. Selle kõigi tulemusena „Helge Tee“, „Sõpruse“, „Lenini Tee“, „Tuleviku“, „Töötähte“ jt. kolhoosid said hiljem pekstud suviteravilja hektarisaagiks ainult 5-6 tsentnerit(!) Ühe hektari kohta tekkis sellisel asjaajamisel kahju ligi tuhande rubla piirides. Sellest 730 rubla terade vähemsaagi, 180 rubla põhuvähemsaagi ja 70 rubla masindamise ülekulu arvel.

Sellist kahju oleks saanud hoopis lihtsalt vältida ja nimelt vilja kokkuvedamise teel suurtesse kuhilatesse ja varjualustesse. Peale muu oleks sellega hoitud kokku ka tööjõudu.

Selgema pildi saamiseks olgu siinjuures toodud järgmine lihtne arvestus:

Otse põllult peksmise puhul läheb päevas 15 tonni masindamise juures tarvis keskmiselt 32-35 inimest. 150 ha vilja masindamiseks kuluks 25 päeva. Kui aga rakendame sama hulga inimesi viljakokkuveole (neist 22 inimest vedama, 7 inimest koormaid tegema ja 3-5 inimest kuhila otsa) ja kui iga vedaja veab päevas 12 koormat, siis saab vili 150 hektarilt kokku veetud peaaegu nelja päevaga. Masindamiseks kulub maksimaalselt 12,5 päeva. Seega saavutame 8 päeva kokkuhoidu. Peale selle vabaneb kuhilatest peksmise puhul 12 koormavedajat. Ei ole kahtlust, et sellise töö organiseerimise juures on viljakaod hoopis väiksemad. Paljud kolhoosid seda ei arvestanud.

Traktori brigadid

Masina-traktorijaama juhtimise skeem

Kolhooside kiire majandusliku tõusu piduriks oli ka asjaolu, et meie põllumajanduse juhtivad organid olid tegelikult tootmisest kaugel. Rajooni põllumajanduse osakond ei olnud suuteline pakkuma kolhoosidele mitmekülgselt abi. Masina-traktorijaamal puudusid aga laialdasemad tegevusvõimalused. Masina-traktorijaam kujutas endast rohkem laenuuspunkti kui kolhoositootmise juhtimise keskust. Masina-traktorijaama nelja agronoomi abi piirkonna kolhoosidele oli vähene. Kui masina-traktorijaama töötajad põllunduse küsimustega veel mõnel määral tegelesid, siis loomakasvatuse küsimustega peaaegu üldse mitte. Seda püüti vabandada sellega, et masina-traktorijaama koosseisus puuduvad vastavad töötajad (vt. skeem lk. 119).

Eelpooltoodud lünkade parandamiseks oli vajalik ümber korraldada rajooni põllumajanduse juhtiv aparaat ja saata rajooni keskuses kabinetides ja telefonide taga istuvad põllumajanduse spetsialistid tegeliku praktilise töö juurde, kolhoosidesse. Samuti oli vaja ümber korraldada masina-traktorijaama aparaat, mis ei vastanud uutele kasvavatele nõudmistele.

Nende ülesannete täitmine algas NLKP Keskkomitee septembripleenumiga, mille otsuste järgitu ellurakendamine on edu aluseks põllunduse ja loomakasvatuse kiirel tõusul ning meie kolhooside ja kolhoosnikute muutmisel jõukaiks ja kultuurseiks.

IV p e a t ü k k.

HELME MASINA - TRAKTORIJAAM
VÕITLUSES PÕLLUMAJANDUSE
EDASISE TÕUSU EEST.

1953. septembris võttis NLKP Keskkomitee pleenum vastu otsuse "NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest". Selles otsuses on antud NSV Liidu põllumajanduse olukorra sügav analüüs ja näidatud teed selle edasiseks arendamiseks.

NLKP KK septembripleenum konstateeris, et üheks peapõhjuseks üksikute elulise tähtsusega põllumajanduse tootmisharude mahajäämises on selle võimsa tehnika mitterahuldav kasutamine, millega sotsialistlik riik on meie põllumajandust varustanud. Masina-traktorijaamade tootmishooned ja remonditöökojad jätavad palju soovida, olemasolev keerukas tehnika, mis nõuab hästi ettevalmistatud kaadrit, on usaldatud hooajatöötajatele, keda kolhoosid saadavad masina-traktorijaama masinatega töötama ainult suviseks põllutööde ajaks.

Pleenum märkis, et rea põllumajanduse tootmisharude mahajäämise tähtsaimaks põhjuseks on kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside ebarahuldav juhtimine, eelkõige vead kaadri valiku ja paigutamise osas.

Tunnistanud reas põllumajandusharudes olukorra ebara-

huldavaks, pidas pleenum vajalikuks ja edasilükkamatuks tarvitusele võtta abinõud, mis aitaksid mahajäänud põllumajandusharusid, kolhoose, sovhoose ja rajoone tõsta eesrindlike tasemele, et kindlustada kogu sotsialistliku põllumajanduse võimas tõus. Ülesanne seisab selles, et rahuldada 2-3 aasta jooksul külluslikult meie maa elanikkonna järjest kasvavaid vajadusi toiduainete alal ning varustada toorainega kerge- ja toiduainetetööstus.

Selle ülesande lahendamine, nagu märgib septembripleenumi otsus, nõuab loomade arvu kiiret tõstmist, söödabaasi kindlustamist, loomade varustamist vastavate ruumidega, söötade tootmise alal ja loomakasvatusfarmides ettetulevate palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimist ja loomakasvatuse juhtimise parandamist. Kiiresti on vaja suurendada kartuli ja köögivilja tootmist, esmajärjekorras nende kultuuride saakide tõstmise ja tootmise mehhaniseerimise teel. NLKP KK septembripleenum püstitas ülesande ka teravilja kasvatamist igakülgselt arendada, eriti tähtsamate toiduteraviljakultuuride - tali- ja suvinisu osas.

Kõige nende ülesannete lahendamisel on otsustav osa täita masina-traktorijaamadel. NLKP KK septembripleenumi otsuses konstateeritakse, et „masina-traktorijaamade peaaegu ülesandeks on kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse igakülgne tõstmine kolhoosides, ühisloomade arvu suurendamise samaaegne tõstmine, põllumajanduse ja loomakasvatuse kogu- ja kaubatoodangu suurendamine teenindatavates kolhoosides. Masina-traktorijaamad peavad lõpule viima tööde mehhaniseerimise põllunduses, laialdaselt arendama palju

jõukulu nõudvate protsesside mehhaniseerimist loomakasvatuses, kartuli ja kõõgivilja tootmises, juurutama kolhooside tootmistegevusse teaduse ja eesrindliku praktika saavutusi, kindlustama kolhooside edasist organisatsioonilist ja majanduslikku tugevdamist ning sellel alusel kolhoosnike materiaalse heaolu tõstmist¹."

Masina-traktorijaamadel on kõik võimalused olemas nende ülesannete täitmiseks.

Kohe pärast septembripleenumit hakkas ka Helme masina-traktorijaam oma tööd ümber korraldama. Võimalused selleks olid soodsamad kui kunagi varem. 1953.a. töötas masina-traktorijaamas ligi 5 korda rohkem traktoreid (arvestatuna 15 hobujõulisteks) kui 1949.a. Tunduvalt oli paranenud masina-traktorijaama traktoripargi kvaliteet. Peamisteks masinateks olid diisel-roomiktraktorite uusimad tüübid „KD-35” ja „DT-54”. Tunduvalt oli suurenenud vaheltharimise ratastraktorite „Universaal-2” ja „HTZ-7” arv, juurde oli rohkesti saadud atru, koorimisatru, täieliku vaheltharimise teostamiseks kultivaatoreid, kombineeritud teravilja-reaskülvajaid, traktori-heinaniidumasinaid jne. 1950.aastal masina-traktorijaamas olnud kahe iseliikuga teraviljakombaini „S=4” asemel töötas 1953.a. sügisel kolhoosipõldudel 15 kombaini.

Masina-traktorijaama masinapark täienes ka keerulise viljapuhastuse masina ja kõrge tööviljakusega viljakuivatiga².

1 NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest, NLKP Keskkomitee pleenumi otsus, mis võeti vastu 7.septembril 1953.a. sm. N.S.Hruštšovi ettekande põhjal, Tallinn 1953, lk.39-40.

2 Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1953.a. aasta-aruanne.

Selle tagajärjel viidi põllutööde mehhaniseerimise aste 1953.a. 70 protsendini 10 protsendi vastu 1949.a. 1953.a. olid künnitööd mehhaniseeritud ligi 80 protsenti, suviviljade külv 47 protsenti, taliviljade külv 52 protsenti. Viljakoristamine teostati kombainidega 29 protsendi ulatuses. Ometi, kui oleks olnud kindlustatud kõigi masina-traktorijaamas olevate mehhanismide täielik kasutamine, oleksid võinud põllumajanduslikud tööd piirkonna kolhoosides olla märksa enam mehhaniseeritud.

Kaadri suur voolavus Helme masina-traktorijaamas oli kahtlemata tunduval määral selle tagajärjeks, et masina-traktorijaamal ei olnud alatist mehhanisaatorite kaadrit. Ühtlasi peab märkima, et töö kaadriga, hoolitsus tema kultuuriliste ja elutarbeliste vajaduste eest oli Helme masina-traktorijaamas madalal tasemel. Vähe tähelepanu pöörati naistele, Masina-traktorijaamas ei olnud 1953.a. ühtegi naistraktoristi.

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP KK määrusele „Traktorijaamade töö edasise parandamise abinõudest“ moodustati masina-traktorijaamas alatine mehhanisaatorite kaader. Alalise mehhanisaatorite kaadri loomine masina-traktorijaamas võimaldab täielikumalt kasutada põllumajandustehnikat, õigeaegselt ja kõrgekvaliteediliselt läbi viia traktorite, kombainide ja teiste masinate remonti, tõstab traktoribrigaadi iga traktoristi vastutust tööde teostamise kvaliteedi ja tähtaegade eest.

Masina-traktorijaamale pandi samuti kolhooside agroomiline ja zootehniline teenindamine. NLKP KK septembri-

pleenum pidas kolhoosidele antava agronoomilise ja zootehnilise abi suurendamise eesmärgil vajalikuks, et jaoskonna-agronoomide ja -zootehnikute asemel oleksid masina-traktorijaamades agronoomid ja zootehnikud alatiseks tööks kolhoosides selliselt, et iga kolhoosi teenindaks 1-2 põllumajanduse spetsialisti, kes on masina-traktorijaamade koosseisus.

Kolhoosides toimuva agronoomilise ja zootehnilise töö juhtimiseks nähti masina-traktorijaama koosseisu ette pea-agronoomi, peazootehniku ja vanem-veterinaararsti ametikoht. Peaagronoomi kohale määrati endine vanem-agronoom E.Vips, peazootehnikuks L.Veske ja vanem-veterinaararstiks H.Saarmann.

Masina-traktorijaama agronoomid ja zootehnikud tehti vastutavaks masina-traktorijaama ja kolhoosi vahelises lepingus ettenähtud agronoomiliste ja zootehniliste abinõude teostamise eest. Kolhoosis töötav spetsialist peab olema põllumajanduskultuuride saagikuse ja loomakasvatuse produktiivsuse plaanide täitmise organiseerijaks, aktiivseks võitlejaks töö õige organiseerimise ning eesrindliku teaduse ja praktika saavutuste kolhoositootmisse juurutamise eest.

EKP rajoonikomitee juurde moodustati instruktorete grupp, keda juhib üks EKP rajoonikomitee sekretär.

Suureks puuduseks Helme masina-traktorijaama töös oli see, et väga vähe tegeldi kolhooside tegevuse juhtimisega. Unustati mitmekordselt kontrollitud tõde, et efektiivne masina-traktorijaama masina- ja traktoripargi kasutamine on võimalik vaid neis kolhoosides, kus töö on organiseeri-

tud korralikult, kus on loodud kõrge töödistsipliin ja korra-
päraselt juhitakse kolhooside tootmistegevust ning sisemist
elu.

Helme masina-traktorijaama peamine ülesanne pärast sep-
tembripleenumi otsuseid seisis selles, et teha vastav järele-
lus partei ja valitsuse direktiividest masina-traktorijaama-
de osatähtsuse tõstmise kohta kolhooside juhtimise paranda-
misel ja toodangu suurendamisel. Peamine oli töötada välja
ja rakendada ellu abinõud, mis kindlustaksid masina-trakto-
rijaama ja kolhoosi vahel sõlmitud lepingu täpset ja täht-
ajalist täitmist, mis on vajalik kolhooside tootmistegevu-
se laiendamiseks ja toodangu tõstmiseks.

1953. a. lõpuks Helme masina-traktorijaam neid ülesandeid
tervikuna ei täitnud. Sellest räägivad selget keelt faktid.
1953. a. traktoritööde üldplaan oli masina- traktorijaamal
31 000 pehmekünni hektarit. Töötati välja aga 31116,8 pehme-
künni hektarit¹. Tundub, et kõik oli korras. Lähem vaatlus
näitab aga, et lepingutes ettenähtud tähtaegadeks teostati
töid ainult 24 987 pehmekünni hektari ulatuses. See tähendab,
et 6 129,8 pehmekünni hektarit traktoritöid teostati selli-
selt, et nad ei olnud kooskõlas agrotehniliste reeglite ja
nõuetega. Vastavalt sellele langesid ka terves reas teenin-
dada olevates kolhoosides viljasaagid, nagu „Töötahte”,
Heidemanni nim., Kingissepa nim. ja „Helge Tee” kolhoosis.

Masina-traktorijaama ja kolhooside vahel sõlmitud le-
pingute edukat täitmist ja põhiliste tööprotsesside mehha-

1 Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-trakto-
rijaama 1953. a. aasta-aruanne.

niseerimist pidurdas asjaolu, et mõnede traktoribrigaadide poolt alahinnati haakeinventari kasutamist agregaadis. Eriti ebarahuldavalt kasutati traktoreid ja põllutöomasinaid „Kalevi“, „Uue Elu“ ja Ljahhovi nim. kolhoosi teenindavate traktoribrigaadide poolt.

Parem pole olukord ka ühisloomakasvatuse arendamisega. Kolhooside rahaline tulu loomakasvatusest moodustas 1953.a. ainult 51,3 protsenti kõigist rahalistest sissetulekutest. See aga tähendab, et piirkonna mõnedes kolhoosides veel alahinnatakse loomakasvatuse osatähtsust kui kolhooside rahalise sissetuleku peamist allikat. Vähe pöörati tähelepanu tööulise ja kõrge toodanguga piimakarja soetamisele. Ainult kolmes kolhoosis oli 1953.a. loodud tõufarmid. Septembripleenumi otsuse kohaselt peab igas kolhoosis 100 ha põllumaa kohta olema vähemalt 20 veist, kuid Helme masina-traktorijaama teenindada olevais kolhoosides oli selle põllumaa hulga peale vaid 16,3 veist. Halb oli olukord „Lenini Tee“ kolhoosis, kus 100 ha põllumaa kohta tuli keskmiselt 11,3 veist.

Helme masina-traktorijaama piirkonna kolhoosides oli loomakasvatuse arvuline plaan 1. jaanuari 1954.a. seisuga täidetud järgmiselt¹:

Liik	Plaan	Täitmine	Täitmise protsent
Veiseid	4675	3168	67,8
Lehmi	1905	1367	71,7
lambaid	2780	1210	43,5
kodulinde	7650	6378	83,3
hobuseid	1730	1685	97,4

1 Vt. EKP Tõrva Rajoonikomitee arhiiv, Rajonikomitee III pleenumi protokoll nr.3, 27. jaanuarist 1954.a.

Alustanud uut põllumajandusaastat, oli Helme masina-traktorijaama kollektiivil vaja tõsiselt analüüsida möödunud põllumajandusaastal esinenud vigu ning nendest teha vastavad järeldused. Eelkõige oli tarvis lõpetada masina-traktorijaama reorganiseerimine ja tema komplekteerimine vasta-va spetsialistide kaadriga. Masina-traktorijaamale osutas suurt abi EKP Tõrva Rajoonikomitee ja rajooni täitevkomitee. Kaadriga varustamisel andsid suurt abi ka vennasvabariigid. Leningradist suunati Helme masina-traktorijaama peainsene-ri töökohale kõrgema haridusega spetsialist Borbolin ja re-monditöökoja juhatajaks kõrgema haridusega spetsialist Tsiž.

Helme-masina-traktorijaamal olid 1953/54. aasta talvel traktorite, masinate ja haakeriistade remontimiseks palju paremad tingimused kui eelmisel remondiperioodil. Masina-traktorijaamas võeti kasutusele uus remonditöökoda ja hulgaliselt ajakohaseid seadmeid. Suurenes ka eriharidusega spetsialistide kaader. Selle tulemusena remonditööd edene-sid rahuldavalt. Hästi töötasid remonditöödel traktoristid Susi, Puna ja Solom.

Kuid Helme masina-traktorijaama juhtkond, eesotsas di- rektor Julius Beeveriga, tegeles ainult kitsa töölõiguga - traktorite ja haakeinventari remontimisega. Sama tööga te-geles ka peaagronoom Edgar Vips. Agronoom-ökonomist, kelle ülesandeks oli analüüsida kolhooside ökonomikat, oli liht- salt arvude kogujaks ja kokkulööjaks. Oma otsestest töö- ülesannetest täitmisest olid kaugel ka insener-melioraatorid. Dispetšer oli Helme masina-traktorijaamas vaid sõidulehtede kirjutajaks.

See näitas, et masina-traktorijaama juhtkond ei suutnud veel ümber orienteeruda ning takerdus endise juhtimise ja asjaajamise süsteemi juures.

1954.a. kevadel tuli 50 protsenti kartuleid maha panna ruutpesiti ja osa köögivilja istutada ruutasetuses. Õppused nende uute meetodite tundmaõppimiseks ägenesid lubamatult aeglaselt. Täiesti alahinnati happelise reaktsiooniga muldade lupjamist. 2200 hektarit lupjamisele kuuluvast põllumaast viidi lupjamine läbi ainult väikesel mürdosal.

1954.a. kevadtöödeks ettevalmistamist ja läbiviimist abistas pidevalt EKP rajoonikomitee (I sekretär Eduard Melder) ja rajooni täitevkomitee (esimees Jüri Suurhans). EKP rajoonikomitee III pleenum 27. jaanuaril 1954.a. kuulas masina-traktorijaama direktori J. Peeveri aruannet septembripleenumi otsuse ellurakendamise käigust. Täie kommunistliku printsiipaalsuse ja teravusega analüüsiti masina-traktorijaama olukorda ja näidati kätte edasiliikumise suund. Kommunistid Rudolf Erman ja Samuel Vari kritiseerisid masina-traktorijaama juhtkonda, kes ei olnud veel lahti saanud vanadest töövormidest. „Masina-traktorijaam peab olema kolhoositootmise organiseerijaks, mitte aga traktorite ja masinate laenutuspunktiks. Uutes tingimustes ei saa juhtida vana moodi¹,“ rääkis EKP rajoonikomitee sekretär R. Erman. Veebruari lõpus kuulas Helme masina-traktorijaama aruannet kevadtöödeks valmisolekust Tõrva rajooni TSN VIII istungjärk ja aprilli algul arutati massilisteks kevadpõllutöödeks valmisolekut Helme masina-traktorijaama nõukogu koosolekul.

1 EKP Tõrva Rajoonikomitee arhiiv, Rajoonikomitee III pleenumi protokoll nr.3, 27.jaanuarist 1954.a.

1954.a. aprilli II poolel alustas masina-traktorijaam juba massiliste põllutöödega. 1954.a. oli masinapark veelgi tunduvalt kasvanud vennasvabariikidest saabunud eesrindliku tehnika arvel. Seoses sellega oli kasvanud ka masinapargi võimsus. Kui 1949.a. oli traktoripargi koguvõimsus 380 hobujõudu, siis 1954.a. oli 1115 hobujõudu.

Helme masina-traktorijaama traktoripargi kasvu kohta annab selge ülevaate alljärgnev tabel¹:

	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Traktoripargi koguvõimsus HJ-des	279	380	601	881	999	988	1115
Traktoripargi võimsuse kasv protsentides	100	136	215	318	358	354	399
Aasta keskmine tingtraktorite arv	18,6	20,7	28,0	59,1	60,1	63,6	71,1
Aasta keskmine tingtraktorite arvu kasv protsentides	100	111	150	318	323	342	382
Ratastraktorite koguvõimsus HJ-des	215	180	365	314	300	217	384
Ratastraktorite koguvõimsuse kasv protsentides	100	84	170	146	139	100,8	178
Linttraktorite koguvõimsus HJ-des	64	200	236	572	699	771	731
Linttraktorite koguvõimsuse kasv protsentides	100	312	369	894	1092	1204	1142
Linttraktorite protsent ratastraktoritest	30	111	65	182	233	355	190
Füüsiliste traktorite arv	23	25	41	47	50	44	53

1 Käesolev tabel on koostatud Helme masina-traktorijaama arhiivis leiduvate aasta-aruanete põhjal.

1954.a. põllumajandusaastal võttis töödest osa 24 lint-traktorit võimsusega 731 HJ ja 29 ratastraktorit võimusega 384 HJ. Üldse oli 1954.a. traktoreid liikide järgi: 1 „S-80”, 10 „DT-54”, 13 „KD-35”, 5 „NATI”, 6 „SHTZ”, 13 „U-2”, 5 „HTZ-7”, 18 iseliikuvat teraviljakombaini „S-4” ja terve hulk teisi masinaid ja kombaine¹. Samal ajal traktoripargi kasvuga kasvas ka kolhoosidel nõudmine suurema hulga tööde mehhaniseerimiseks.

Endine masina-traktorijaama direktor J. Peever, omamata vastavat ettevalmistust ja haridust, ei suutnud toime tulla masina-traktorijaama poolt piirkonna kolhoosides teostatavate tööde juhtimisega uutes tingimustes. Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium suunas 1954.a. kevadtööde eel kõrgema haridusega spetsialisti A. Susi uueks Helme masina-traktorijaama direktoriks. Šm. A. Susi asus energiliselt võitlema kevadtööde eeskujuliku teostamise eest ning omandas kiiresti masina-traktorijaama juhtimise kogemused.

Suurt tähelepanu pühendati masina-traktorijaama ja kolhooside vaheliste lepingute sõlmimisele. Kui varem seda tehti formaalselt, siis nüüd suhtuti sellesse täie tõsidusega. Masina-traktorijaama ja kolhoosi vahelise lepingu tähtsust tõstis esile ka NLKP KK septembripleenum. Masina-traktorijaama ja kolhoosi vaheline leping - see on leping kahe poole vahel, kes on vastutavad kolhoosi majandusliku tegevuse tulemuste, põllumajanduskultuuride saagikuse suurenemise, ühisloomakasvatuse tõusu ja tema produktiivsuse kasvu eest. Koos kolhoosidega on ka masina-traktorijaam hu-

¹ EKP Tõrva Rajoonikomitee arhiiv, Rajoonikomitee III pleenumi protokoll nr. 3, 27. jaanuarist 1954.a.

vitatud kolhoositootmise õigest korraldamisest eesrindliku teaduse ja praktika alusel. Lepingus nähakse ette põllumajanduskultuuride saagid, piimatoodang ühe aastalehma kohta, villatoodang ühe lamba kohta ja teised näitajad, mida masina-traktorijaam ja kolhoos on kohustatud sel aastal saavutama.

Põllumajanduskultuuride suurte ja püsivate saakide saamiseks omab erakordselt suurt tähtsust tööde teostamine kehtestatud agrotehnilistel tähtaegadel, kusjuures töid tuleb alustada hilinemiseta. Masina-traktorijaam on kohustatud andma kolhoosile tehnilist abi masinate ja energeetiliste seadmete monteerimisel loomakasvatusfarmides, andma kolhoosile abi riiklike plaanide täitmisel söödavarumise alal, teostama kolhoosi agronoomilist teenindamist, osutama kolhoosile praktilist abi tööde organiseerimise parandamisel, tööviljakuse tõstmisel, töö tasustamise korrastamiseks suunatud abi-nõude rakendamisel, kolhoosi kaadri ettevalmistamisel ja arvepidamise korraldamisel.

Masina-traktorijaam varustab omal kulul traktorid, kombainid ja teised masinad kütte- ja määrdeainetega, remondib traktorid ja põllumajanduslikud masinad, peab oma koosseisus tehnilist ja agronoomilist personali, teostab traktoristide, haakijate ja masinistide ettevalmistamist, maksab traktoribrigaadi töötajatele välja garanteeritud rahalise miinimumi. Lepingu alusel on kolhoos kohustatud masina-traktorijaama poolt kolhoosile tehtud põllutööde eest õigeaegselt ja täies ulatuses tasu maksma. Ühtlasi kohustub kolhoos tegema kindlaksmääratud hulga põllutöid

temale kuuluva veojõu ja masinatega ning rakendama agrotehnilisi abinõusid, mis tagavad põllumajanduskultuuride saagikuse tõusu ja ühisloomakasvatuse söödabaasi tugevdamise.

Lepingus on ette nähtud erilised abinõud võitluseks tööde teostamise tähtaegade rikkumise vastu. See lepinguline pool, kes ei teosta töid lepingus ettenähtud tähtaegadel, kannab materiaalist vastutust teise poole kasuks. Masina-traktorijaam saab hiline misega tehtud tööde eest naturaaltasu vähendatud normide järgi. Halvakvaliteedilised tööd on masina-traktorijaam kohustatud ümber tegema. Kui tööde teostamise aeg hilineb kolhoosi süü tõttu, tasub kolhoos nende tööde eest samal määral, kui tähtajaks tehtud tööde eest.

Traktoribrigaadi töötajate huvi tõstmiseks põllumajanduskultuuride suurte saakide saamise vastu kolhoosides, kehtestati traktoribrigaadi töötajate töö tasustamise selline süsteem, mille kohaselt nende töötasu sõltub saagikuse plaani ülesannete täitmisest ja ületamisest.

Traktoribrigaadi töötasu ümberkorraldamisega tõuseb traktoristide huvi töö vastu. 1. juuniks oli näiteks III traktoribrigaadis iga 15-hobujõulise traktori kohta välja töötatud 266 pehmekünni hektarit¹. Selle brigaadi brigadir Eduard Süsta sai maikuu rahaliseks tasuks 2301 rubla. Peale nimetatud summa rahas arvestati talle naturaaltasu garantiiminimumina 657 kg toiduteravilja. Eesrindliku traktoristi Leonhard Lipu maikuu töötasuks oli 1414 rubla rahas ja 416 kg vilja. Enam kui 1000 rubla rahas ja vastava hulga

1 Vt. „Uus Elu“, nr. 74 (522), 15.mail 1954.a.

toiduteravilja teenisid maikuul kõik brigaadi roomiktraktori traktoristid. Siinjuures olgu märgitud, et III traktoribrigaadi töötasu ei olnud masinatraktorijaamas maikuul kõige suurem, vaid oli keskmine. Paljud mehhanisaatorid teenisid hulga rohkem. IV traktoribrigaadi brigadiri Erik Vahtre maikuu töötasuks oli 2607 rubla rahas ja 742 kg vilja.

Traktoribrigaadides töötasu suurus sõltus suuresti sellest, kui võrd maksimaalselt ära kasutati tehnikat.

Tehnika jõudluse maksimaalsel ära kasutamisel saavutasid 1954.a. häid tulemusi II ja III traktoribrigaad brigadiride Arno Pirsi ja Eduard Süsta juhtimisel. III traktoribrigaadi traktoristid L.Lipp ja L.Adamson töötasid välja traktoril „DT-54” 1711 pehmekünni hektarit, traktoristid J. Allikas ja K. Orav traktoril „KD-35” 1118 pehmekünni hektarit. Hästi töötasid ka traktoristid A. Vister ja H. Viira¹.

Brigaadi traktoristid hoidsid kokku 6058 kg kütteainet. Sellest 3307 kg kütet hoidsid kokku L.Lipp ja L.Adamson, 2196 kg kütet J.Allikas ja K.Orav ning 555 kg A.Vister ja H.Viira.

Traktoribrigaad teenindas „Tuleviku” kolhoosi. Täites hästi lepingulisi kohustusi, andsid mehhanisaatorid kolhoosnikutele kõigil põllutöödel suurt abi. Nii näiteks täitis brigaad lepingu kevadkünni osas 1931 protsendiliselt, kevadkülvi osas 107,7 protsendiliselt jne. 30 hektarile pandi kartuleid maha ruutpesiti meetodil, vaheltharimine toimus

1 Eduard Süstalt saadud andmed.

traktori jõul kolm korda. Kesa kündsid traktoristid 156 ha lepingus ettenähtud 80 ha ssemel. Pideva pealtharimisega välditi kesapõldude umbrohtumine. Kesa kordusküнд lõpetati õigeaegselt. Taliviljade külviks valmistati ette 171 ha põllumaad. 35 ha ulatuses teostati kõrrekoorimist ja 24,7 ha ulatuses sügisküнди. Õigeaegselt alustati viljamasindamist. Hästi töötasid kaks brigaadile kuuluvat iseliikuvat teravilja-kombaini.

Tehes kokkuvõtteid sotsialistliku võistluse tulemustest põllumajanduses 1954.a. Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja EKP KK märkisid, et Vabariigis parimaks traktoribrigaadiks oli Helme masina-traktorijaama brigaadiri Eduard Süsta traktoribrigaad¹.

III traktoribrigaadile oli väärrikaks võistlejaks II traktoribrigaad, kes töötas III brigaadi endise traktoristi Arno Pirsu juhtimisel. Brigaad teenindas „Lenini Tee” ja Kingissepa-nim. kolhoosi, kus töötingimused olid tunduvalt raskemad kui enamikul teistel brigaadidel, sealhulgas ka III brigaadil. Brigaad alustas kevadel tööd viie traktoriga (kaks traktorit „KD-35”, üks uus „KDP-35” ja kaks traktorit „U-2”). Aasta keskel täiendati brigaadi traktoriga „Beloruss”.

Masinapargi heale kasutamisele 1954.a. põllumajandusaastal pani brigaad aluse juba sügis-talvisel remondiperioodil. Tuues traktori töökotta remontimisele, andis iga traktorist teada defektid. Traktoristid võtsid ka ise trak-

1 Sotsialistliku võistluse tulemustest põllumajanduses 1954.aastal, „Rahva Hääel”, nr. 102 (3761), 30. aprillil 1955.a.

torite ja haakeinventari remontimisest osa. Kogu kevad-
tööde perioodil töötasid kõik traktorid kahes vahetuses.
Traktoristid H.Mumm ja V.Truu töötasid välja traktoriga
„KDP-35” 1482 pehmekünni hektarit.

II traktoribrigaadi mehhanisaatorid tegid suurt tööd
ka maaparanduse alal. Traktoristid H.Mumm ja V.Truu künd-
sid üles „Lenini Tee” kolhoosis 18 ha uudismaad, 40 ha
puhastasid nad kividest, puudest ja põõsastest. Traktoris-
tid A.Junkur ja K.Akkalainen kündsid üles Kingissepa-nim.
kolhoosis 14 ha uudismaad ning vedasid kivid 15 ha-lt.
Hea ja ladusa töö kindlustas asjaolu, et traktoribrigaadi
brigadir Arno Pirs lõi hea koostöö kolhoosiesimeeste ja
põllundubrigaadide brigadiridega, mille tagajärjel ta ise
ja traktoristid teadsid juba mitu päeva ette, millist tööd
neil tuleb teha.

II ja III traktoribrigaadi mehhanisaatorid viies
teadlikult ellu NLKP KK septembripleenumi, veebruari-märt-
sipleenumi ja juunipleenumi otsuseid, tõstsid tunduvalt
traktoritööde kvaliteeti ja pidasid kinni agrotehnilistest
nõuetest mullaharimisel. Selle tulemuseks oli ka põllukul-
tuuride saagikuse tõus teenindatavates kolhoosides.

Saavutatud edu põhjuseks oli ka asjaolu, et masina-
traktorijaama parteiorganisatsioon (sekretär Peeter Kilk)
viis laialdaselt läbi poliitkasvatuslikku tööd mehhanisaa-
torite keskel. Lahtistel partei koosolekutel arutati üksik-
asjaliselt NLKP KK pleenumite otsuseid ning partei ja valit-
suse vastavaid määrusi, mis olid välja töötatud põllumajan-
duse olukorra parandamiseks¹. Peale selle viisid partei-

¹ Peeter Kilk'ilt saadud andmed.

organisatsiooni liikmed töötajatega regulaarselt läbi individuaalvestlusi, esinesid loengute ja ettekannetega. Parteiorganisatsiooni liikmed võtsid aktiivselt osa dekaadinõupidamiste ja masina-traktorijaama nõukogu koosolekute ettevalmistamisest ja läbiviimisest ning süvenesid üha enam masina-traktorijaama kogu töösse.

Helme masina-traktorijaama partei-
algorganisatsiooni sekretär PEE-
TER KILK.

Poliitmassilise töö tulemused olid silmanähtavad. Sotsialistlik võistlus antud ülesannete täitmiseks oli muutunud kogu kollektiivi eluliseks ürituseks. Mehhanisaatorite kollektiivi keskel kasvas eesrindlaste arv. Kogu masina-traktorijaamas tunti tublisid mehhanisaatoreid H.Muhammi, V.Truud, K.Sula, A.Kangurit, L.Lippu, L.Adamsoni, A.Kadaid, E.Viibergi, J.Allikast, E.Pauli, H.Anieri jt. ning kombainereid A.Mihailskit ja H.Vilmsi,

kes kuuluvad vabariigi parimate hulka.

Parteiorganisatsiooni liikmed olid ühtlasi ka oma tööala eesrindlased. Piirkonna kolhooside ülesmeelse tunnustuse võitis loomakasvatuses suurt jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimise vanem-mehaanik kommunist E.Helmdorf. Tema juhtimisel seati „Võidu“ kolhoosis üles tuuleturbiin ja varustati karjalaut automaatjootjatega, rippraudteega ja söödaaurutajaga. „Koidu“ kolhoosis monteeriti kohale rippraudtee ja seati üles söödaaurutaja. Suuri töid viis E.Helmdorf läbi ka „Kalevi“ kolhoosi veiselaudas.

Kommunistid tegelesid samuti pidevalt organisatsioonilise ja poliitilise tööga piirkonna kolhoosides. Sageli võtsid nad osa kolhooside juhatustest ja üldkoosolekutest, esinesid kolhoosnikute ees loengute ja vestlustega jne.

Suurt abi Helme masina-traktorijaamale osutas masina-traktorijaama šeff Tallinna Trammi-Trolleibussi Trust. 1953/54.a. remondiperioodil viibisid trusti töötajad sageli kohapeal ning andsid masina-traktorijaama direktsioonile kui ka mehhanisaatoritele praktilist abi ja jagasid nendega töökogemusi. Trusti keevitaja ja treial abistasid remontiföödel, normeeriija, ametiühingukomitee esimees ja parteiorganisator poliitmassilise töö läbiviimisel, sotsialistliku võistluse organiseerimisel ja mobiliseeriva näitliku agitatsioonini korraldamisel. Suur oli šeffide abi sellega, et nad andsid masina-traktorijaamale hulgaliselt raskestisaadavaid masinate tagavaraosaid.

Olgugi, et masina-traktorijaamal olid 1954.a. põllumajandusaasta eeskujulikuks lõpetamiseks soodsamad tingimused kui kunagi varematal aastale, ei täitnud masina-trakto-

rijaam tervikuliselt oma plaanilisi ülesandeid¹.

Põhjusteks olid mitteküllaldaselt oskuslik tehnika ära kasutamine ning äärmiselt halvad ilmastikuolud.

Helme masina-traktorijaamal riiklik plaan 1954.a. oli 42 000 pehmekünni hektarit, millest täideti aasta lõpuks 36 375 pehmekünni hektarit ehk 86,6 protsenti².

Plaan täideti ja ületati kultiveerimise, äestamise, kesa korduskünni ja talivilja külvi osas. Puudulikult aga täideti plaanilised ülesanded sügiskünni, kõrrekoorimise ja kombainidega koristamise osas, mida põhjustas äärmiselt halb ja vihmane sügis. Madalad põlluosad olid kaetud veega. Künni oli võimalik teostada ainult valikuliselt. Analoogiline oli olukord heinaniitmisel. Plaani kohaselt tuli heina niita 1700 ha-lt. Tegelikult niitmistöid teostati ainult 923 ha-lt, mis oli jällegi tingitud ebasoodsaist ilmadest heinaajal. Ohne ja Jõku jõe vesikonnas asuvad Ljahhovi-nim., „Helge Tee“ ja „Tuleviku“ kolhoos ei saanud liigvee tõttu peaaegu üldse koristada looduslikku heinamaid.

Selle tulemusena, et masina-traktorijaam ei täitnud oma plaanilisi ülesandeid, eintäidetud ka 1 tingtraktori koha ettenähtud väljatöötamise plaan. Plaani järgi pidi 1 tingtraktori kohta välja töötama 525 pehmekünni hektarit. Tegelikult töid teostati ainult 482,7 pehmekünni hektari ulatuses. Seoses halbade ilmastikutingimustega esines kütte ülekulu 96,8 tsentnerit. Samuti tõusis ka pehmekünni hekta-

1 1954.a. ei täitnud ükski vabariigi masina-traktorijaam koristustööde ja samuti mõned teiste traktoritööde plaane

2 Vt. Helme masina-traktorijaama arhiiv, Helme masina-traktorijaama 1954.a. aasta-aruanne.

ri omahind. Plaaniliselt oli ette nähtud 46,75 rubla, kuid tegelikult tõusis see 48,95 rublale.

Väljatöötlust ühe 15 hobujõulise tingtraktori kohta, kütte kokkuhoidu või ülekulu ja pehmekiinni hektari omahinda näitab järgmine tabel.

I Väljatöötlus 15 HJ tingtraktori kohta.

II a) Kütte kokkuhoid tsentnerites; b) kütte ülekulu tsentnerites.

III 1 hektari pehmekiinni omahind rublades¹.

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
I	134,3	143,2	239,6	396,4	419,0	476,7	454,7	455,4	482,7
II a)	-	-	-	60,0	85,7	205,9	208,8	27,6	-
b)	186,13	118,5	35,9	-	-	-	-	-	96,8
III a)	103,17	99,54	164,47	111,30	77,32	37,22	32,42	34,42	46,75
b)	129,69	135,71	121,63	87,72	61,61	37,18	35,18	37,14	48,95

Käesolevaks põllumajandusaastaks ettevalmistamist alustati kohe pärast 1954.a. sügistööde lõppu. Varemate aastate kogemused olid näidanud, et traktorite ja põllutööriistade remonditööde venimine oli üheks põhjuseks plaaniliste ülesannete puudulikul täitmisel. Seepärast kogu masina-traktorijaama kollektiivi tähelepanu oli suunatud sellele, et remonditööd lõpetada varakult.

17. detsembril 1954.a. toimus masina-traktorijaama mehhanisaatorite ja põllumajandusspetsialistide üldkoosolek.

1 Alljärgnev tabel on koostatud Helme masina-traktorijaama aasta-aruandete põhjal.

Üldkoosolekul kuulati ära informatsioon remondi tööde seisest käigust ning arutati läbi Sipa masina-traktorijaama läkitus kõigile Eesti NSV masina-traktorijaamade töölistele, spetsialistidele ja teenistujatele.

Masinatraktorijaama kollektiiv põhjalikult läbi arutanud esitatud üleskutse, võttis vastu omapoolsed kohustused. Kohustuti lõpetama traktorite remont 15. märtsiks 1955, põllotöömashinate remont 1. aprilliks 1955 ja teraviljakombainide remont 20. maiks 1955 ning teostama kogu masinapargi remont sõlmmeetodil ja kõrgekvaliteediliselt¹. Kohustuti vähendama ka kulutusi remonditööde läbiviimisel. See oli seda vajalikum, et eelmistel aastatel oli remonditööde alal esinenud suuri ülekulutusi. Ülevaate nendest annab alljärgnev tabel.

Helme masina-traktorijaama kulutused traktorite remondiks rublades².

Aasta	Kapitaalremont		Jooksev remont ja tehniline hoole		K o k k u	
	Plaan	Täitmine	Plaan	Täitmine	Plaan	Täitmine
1947	28022	51517	73688	49239	101810	100756
1948	37528	44032	56619	55346	94147	99378
1949	57382	20628	109700	111561	167082	132189
1950	64336	54901	84898	73470	149234	128371
1951	73085	91979	228370	225388	301455	317367
1952	38066	54073	205353	260960	243419	315033
1953	55805	83961	218917	263388	274722	347349
1954	155369	172230	329835	354632	485204	526862

1 Helme masina-traktorijaama töölistekomitee esimehelt R.Höbemägi'lt saadud andmed.

2 Alljärgnev tabel on koostatud Helme masina-traktorijaama aasta-aruannete põhjal.

1955.aastaks remonditööde alal võetud kohustused täideti üldiselt õigeaegselt. Koos remonditööde teostamisega valmistati ka eelikud igale linttraktorile, et rakendada need tööle agregaadis. Selleks et viia eeskujulikult lõpule põllumajandusaasta, on Helme masina-traktori jaam käesoleval aastal teinud tõhusamat tööd kui kunagi varem.

Kui varematel aastatel masina-traktori jaamas arvestati töötulemusi ainult pehmekinni hektarite järele, siis käesoleval põllumajandusaastal on peamiseks masina-traktori jaama töönäitajaks saagikus haritavalt põllupinnalt. Seetõttu on nüüd masina-traktori jaama kollektiiv senisest veel enam huvitatud nendest abinõudest, mis on kõrgete saakide saamise aluseks. Masina-traktori jaama transpordiga on käesoleva aasta talve- ja kevadperioodil veetud põldudele ligi 12 000 tonni laudasõnnikut ja 10 000 tonni maldasoo-turvast, õigeaegselt lõpetati seemnevilja puhastamine.

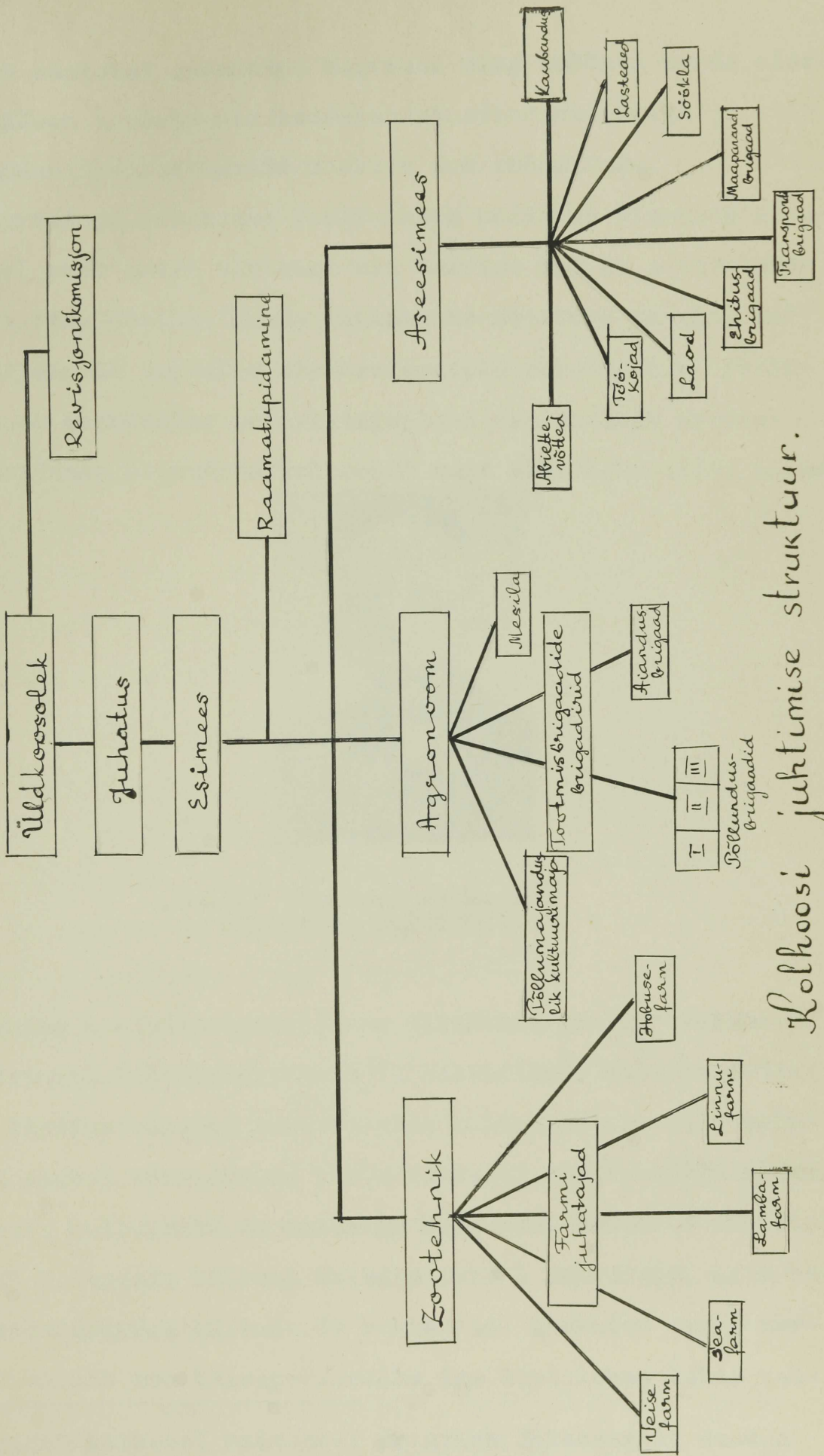
Eriti suured ja vastutusrikkad ülesanded põllumajanduse edasise arendamise alal seadis traktori jaamade ja seega ka Helme masina-traktori jaama ette NLKP KK jaanuaripleenum. NLKP KK jaanuaripleenumi otsuses kohustatakse järsult tõstma teravilja ja loomakasvatussaaduste tootmist, kusjuures järsk tõus sel alal on vaja saavutada juba tänavu, sest see loob vajalikud eeldused kiireks edasiminekuks järgmistel aastatel.

Loomakasvatussaaduste tootmist võib tõsta üksnes karja söödabaasi tugevdamise teel. Abinõud söödabaasi tugevdamiseks näitas kätte NLKP KK jaanuaripleenumi otsus, kus

nõutakse, et on tarvis hakata senisest rohkem kasvatama saagirohkeid söödakultuure. Nagu eesrindlike majandite praktika näitab, annab odavamalt ja suure väärtusega loomasööta mais. Meie vabariigi ja Helme masina-traktorijaama tingimustes annab see kultuur rohkesti piim- ja vahaküpsusse jõudnud tõlvikuid, mis on suurepäraseks konsentreeritud söödaks ja peale selle veel suurel hulgal haljasmassi silo valmistamiseks. Helme masina-traktorijaamas on planeeritud igas kolhoosis külvata maisi keskmiselt 30 ha. See tugevdab tunduvalt söödabeasi ning on jaanuaripleenumi otsuse täitmise üheks tähtsaks teguriks.

Varematal aastatel oli suureks puuduseks põllumajanduse arendamisel asjaolu, et kolhoosidelt oli võetud initsiatiiv planeerimise küsimustes. NLKP KK ja Ministrite Nõukogu määrusega „Põllumajanduse planeerimise praktika muutmisest“ tänavu maksma pandud uus kord avas kolhoosidele avarad perspektiivid, andis neile piiramatud võimalused loova initsiatiivi arendamiseks eesmärgiga kiiresti edasi arendada oma majapidamist ja saavutada lähematel aastatel teravilja, liha, piima, villa, munade ja teiste põllumajandussaaduste tootmise tunduvat suurenemist.

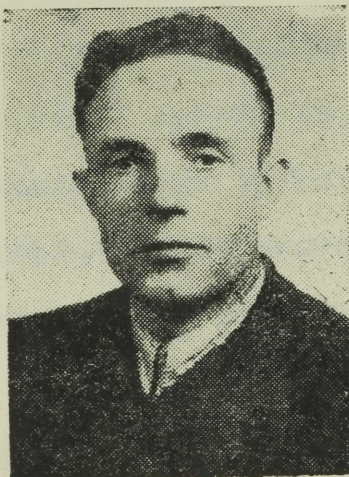
Helme masina-traktorijaama piirkonna kolhoosides viidi masina-traktorijaama spetsialistide kaasabil 1955.a. märtsis läbi kolhooside perspektiivplaanide koostamine aastaks 1955-1960, milles nähtiette üksikasjalised abinõud põllunduse ja loomakasvatuse saaduste tootmise suurendamiseks. Perspektiivplaanide koostamisel kolhoosides kaaluti igakülgselt ja põhjalikult kõiki kohalikke võimalusi ja

Kolkhoosi juhtimise struktuur.

ühistöö aastatel omandatud kogemusi ning töötati nende alusel välja plaan toodetavate loomakasvatussaaduste hulga ja põllumajanduslike kultuuride saakide suurendamiseks.

Partei ja valitsuse poolt kätte näidatud ülesande elluviimisel omab suurt tähtsust nii talvise kui ka suvise söödabaasi tugevdamine. Üheks tähtsamaks abinõuks on viia kultuurkarjamaade rajamine olemasolevatele rohumaadele. Põllumajanduse arendamise perspektiivplaanides pidasid masina-traktorijaama piirkonna kolhoosid neid abinõusid eriti silmas

„Koidu“ kolhoosi esimees
FRIDRICH JAKOBSON.

Helme masina-traktorijaama piirkonna „Koidu“ kolhoosis laiendatakse kultuurkarjamaid 75 hektarile¹. Talvise söödabaasi kindlustamiseks kasvatatakse kultuure, mis juba käesoleval aastal võimaldavad toota rohkesti väärtuslikku sööta. Selliseks kultuuriks on eelkõige mais. Kui möödunud aastatel „Koidu“ kolhoosis külvati maisi ainult 3 hektarile, siis tänavu kavatakse külvata 30 hektarile. Keskmise saagi korral võimaldab see talveperioodiks iga lüpsilehma kohta val-

1 „Koidu“ kolhoosi esimehelt Fridrich Jakobsonilt saadud andmed.

mistada 6-7 tonni silo. Tõlvikud silaeritakse aga eraldi sigade nuumamiseks. Maa-alad maisi külviks on valitud. Kuna mais on soojanõudlik kultuur, siis valiti selleks lõunapoolse kallakuga kiiresti soojenevad mineraalmulla maad, kus põhjavee seis on vähemalt 80 sm maapinnast. Mullu olid need maad peamiselt kartulite ja mitmeaastaste heinte all ning möödunud talvel said need põllud lubiväetisena põlevkivituhka.

„Ühtluse“ kolhoosi kidura rohukasvuga karjamaad ei ole suutnud kunagi rahuldada ühismajandi lüpsi- ja noorkarja söödavajadusi. Käesoleval aastal rajatakse aga „Ühtluse“ kolhoosis kultuurkarjamaid kokku 39 hektarilisel maa-alal, kuhu tehakse 13 karjakoplit¹. Rohukasvu intensiivistamiseks kultuurkarjamaa alla minevatele maadele kasutatakse peamiselt mineraalväetisi. Ühele ha antakse 300 kg fosforiiti, 200 kg superfosfaati ja 15 kg lämmastikväetist.

Kultuurkarjamaade saagikuse kohta annab selge pildi järgnev näide. Karjakoplite alla minevalt maa-alalt saadi „Ühtluse“ kolhoosis 1954.a. hektarilt keskmiselt 15 tsentnerit kuiva põldheina, mis võrdub 600 söötühikuga. Looduslik heinamaa andis hektarilt 10 ts. kuivheina, mis võrdub 250 söötühikuga. Kokku andis 32 ha suurune põllu- ja heinamaa pind (19 ha põld- ja 13 ha looduslikku heinamaad) 14350 söötühikut, rahuldades ainult 12 lehma söödavajaduse karjatamisperioodil. Andes aga eespoolmärgitud koguses mineraalväetisi samale pindalale, saame sellelt keskmiselt ühe põl-

1 „Ühtluse“ kolhoosi esimehelt Albert Sõrmuselt saadud andmed.

lumaa hektari kohta 2500 söötühikut ja ühe heinamaa hektari kohta 1000 söötühikut, kokku aga 32 500 söötühikut, mis rahuldab 50 lüpsilehma suvise söödavajaduse. Rahaline tulu oleks ühe hektari kohta vastavalt 412,5 ja 1571 rubla.

Ühisloomakasvatusele kindla ja püsiva söödabaasi loomisel on ka „Võidu“ kolhoosil olnud igal aastal raskusi, sest sööda- ja silokultuuride ning mitmeaastaste põldheinete erikaal külvikordades oli väike. Varematel aastatel püüdis kolhoos olukorda päästa silokultuuride arvel, kuid ka nende kultuuride saagid olid madalad, sest ei jätkunud vajalikus koguses orgaanilisi ja mineraalväetisi ega rakendatud õiget agrotehnikat¹.

Vastavalt NLKP KK jaanuaripleenumi otsusele töötas kolhoosi juhatus välja abinõud ühisloomakasvatusele kindla ja püsiva söödabaasi loomiseks ning ühiskarja produktiivsuse tõstmiseks.

Kõigi põllukultuuride viljakuse aluseks on õige väetamine. Kuna orgaaniliste väetiste varud kolhoosil on väikesed, siis pööratakse kõige suuremat tähelepanu käesoleval aastal laudasõnniku hulga suurendamisele kui teravilja, söödakultuuride, heina- ja karjamaade saakide tõstmise kindlale abinõule. Seda tehakse eelkõige turba varumise teel allapanekuks. 1955.a. on ette nähtud lõigata alusturvast 15 000 m³, mis võimaldab suurendada laudasõnniku üldkogust ühe kolmandiku võrra.

Erilist tähelepanu pööratakse ka maisikasvatamisele. Selleks on juba välja valitud eelmise aasta juurvilja ja

1 „Võidu“ kolhoosi esimehelt Jaan Innolt saadud andmed.

kartulimaad, millised on hästi väetatud ja sügisel üles küntud. Kevadel antakse veel täiendavalt 30 t laudasõnnikut hektarile. Igale hektarile antakse veel 200 kg superfosfaati, 150 kg kloorkaalit ja pealtväetisena 120 kg ammooniumsulfaati. Külvi veel viiakse läbi maisi alla minevate põldude nõuetekohane harimine.

Vähe tähelepanu pöörati varem suvistele haljassöödale. Igal aastal külvati 15-20 ha vikki, kuid väga väike osa sellest tarvitati haljassöödaks, ülejäänud vikikaer aga niideti talviste söödavarude täiendamiseks.

Käesoleval 1955.aastal tehakse algust kultuurrohumaade rajamisega. Pealtparandamise ja kuivendustööd viiakse läbi Ohne jõe ääres II brigaadi heinamaadel, kus senini ei olnud võimalik töötada masinatega ja kus hektarisaak oli ainult 6-10 ts. 1958.a. haritakse üles 50 ha Hooja sood, kuhu rajatakse kõrgeväärtuslik kultuurrohumaad. Kultuurkopleid rajatakse 74 ha, kusjuures koplite suurus on 2-2,7 ha. Karjakoplite alla minevast maa-alast on väheviljakat põllumaad 36,29 ha ning looduslikku heinamaad ja võsa 37,56 ha.

Kolhoosnikute ning masina-traktorijaama töötajate loov initsiatiiv põllumajanduse planeerimise alal aitab tunduvalt kaasa sellele, et lühema aja jooksul lähendada põllumajanduses järsu tõusu saavutamise üldrahvalik ülesanne ning anda meie maale külluses vilja, liha, piima, kartuleid, köögivilja ja teisi põllumajandussaadusi ning rahuldada täielikult tööstuse vajadused tooraine alal.

Partei Keskkomitee jaanuaripleenumi poolt ette nähtud põllumajanduse arendamise näitajaid võib eesrindlik masina-traktorijaama piirkonna kolhoos saavutada ühe aastaga,

keskmise - kahe aastaga ja mahajäänud kolhoos - kolme aastaga ning siis edasi minna uute edusammude tegemisele. Nendest võimalustest lähtutigi Helme masina-traktorijaama piirkonna kolhooside perspektiivplaanide koostamisel.

x x x

Tundmatuseni on muutunud ka masina-traktorijaama keskus. Sisenedes masina-traktorijaama, jätab juba sinne ümborus puhta ja kauni mulje. Endisest „Ritsu“ suurtalust on kasvanud välja väike linnake, nagu armastavad seda nimetada kohalikud inimesed. 1954.aastal hakkas Helme masina-traktorijaama keskus töötama oma raadiosõlm. Töökodades ning mehhanisaatorite ühiselamutes ja majades on üles seatud ligi 50 raadio kuuldepunkti. Masina-traktorijaamas on loodud kõik võimalused ka vaba aja kultuurseks veetmiseks. Pärast küllaltki pingutavat tööd võib masina-traktorijaama punanurgas näha hulgaliselt nii noori kui ka elatanud mehi ja naisi. Kõigile üritustele lööb kaasa ka masina-traktorijaama juhtkond eesotsas direktor A.Susi ja parteiorganisator P. Kilkiga. Kogu kollektiiv tunneb noort energilist ehitustehnikut Elo-Liis Kaasikut kui andekat maletajat, raadiotehnik Maie Pörki kui tublit isetegevuslast jne. Masina-traktorijaamas on oma kauplus, söökla ja klubi. Klubijuures töötavad laulukoor, rahvatantsu rühm, keelpillide orkester, näitering, naiskvartett ja solistid. Hästi töötab spordikollektiiv ja ALMAVÜ organisatsioon. Kogu kollektiivile innustavaks eeskujuks on 28-liikmeline kommunistlik noorte organi-

KOGRI Nr 24

EKSPLIKATSIOON

- 1 REMONTTÖÖKODA TRAKTORITELE
- 2 REMONTTÖÖKODA KOMBAINIDELE
- 3 TRAKTORITE KUUR
- 4 TRAKTORITE KUUR
- 5 KOMBAINIDE KUUR
- 6 KOMBAINIDE KUUR
- 7 PÕLLUTÖÖRIISTADE JA MASINATE KUUR
- 8 PÕLLUTÖÖRIISTADE JA MASINATE KUUR
- 9 TAGAVARAOOSA DEP LADU
- 10 KUUR
- 11 LÄBIKÄIGUPUTKA
- 12 MTJ KONTOR
- 13 AUTOGARAAŽ
- 14 HOUSEDALL
- 15 VANKRIKUUR JA TULETÖRJE ABINUD
- 16 KLUBI
- 17 SÖÖKLA
- 18 LASTEAED - SÖIM
- 19 SAUN
- 20 ÜHISELAMU
- 21 SPORDIPLATS
- 22 KÄHE PEREKONNA ELAMU
- 23 ÜHE PEREKONNA ELAMU
- 24 KUURID
- 25 VEEMAHUTI 100 M³
- 26 PUMBAMATA
- 27 NAFTABÄNS
- 28 KÄIMLA
- 29 VESKI
- 30 TULETÖRJE DEPOO
- 31 LAUT
- 32 ELUMAJA
- 33 KIOSK
- 34 VÄRAVAHI MAJA JA TULETÖRJE RIISTADE KUUR
- 35 REGENERATSIOONI RUUM
- 36 TAARALADU
- 37 ÕL LADU
- 38 TAOIUSHOONE

TINGMÄRGID

- OLEMAJOLEV HOONE
- PROJEKTEERITAV HOONE
- LAMMUTATAV HOONE
- PUHTAVEE TORUSTIK I JÄRTEKORD
- KANALISATSIOONI TORUSTIK I JÄRTEKORD

HELMER MTJ PLANN

R/150 Nr 26

R/150 Nr 23

R/150 Nr 23

satsioon (sekretär H. Vares).

Kuid lisaks neile muudatustele, mis on juba toimunud, seisavad ees veel suuremad uuendused. 1960.aastaks on nähtud ette viia ehitustöid läbi 4347 500 rubla ulatuses. Ehitatakse olemasolevale juurde kaks ühiselamut & 30 inimesele, kaks 8 korterilist elumaja, 2 põllumajandusmasinate hoidmise kuuri, üks saun 20 kohaga, 2 traktorite hoidmise kuuri, ladu, kontor, veereservuaar jne. Ehitamisel on ka moodne naftabaas. Helme masina-traktorijaam on muutumas päev-päevaga täiuslikumaks, mille tulemusena ta on kujunenud kolhoositootmise kompleksse juhtimise keskuseks. Masina-traktoripargi täiendamisel uue moodsa tehnikaga annavad omakasupüüdnud abi vennasvabariigid. Ainuüksi käesoleval 1955.a. täieneb traktoripark veel nelja traktoriga - ühe „DT-54“ ja kolme „HTL-7-ga. Peale mitmesuguste traktorite on Helme masina-traktorijaamal olemas veel käesoleva põllumajandusaasta edukaks teostamiseks traktori „DT-54“ mootori jõul töötav ekskavaator, silokombain, kaks kartulivõtmiskombaini, soofrees, võsalõikaja, kännujuurija, kuus kartuli ruutpesiti mahapaneku masinat „SKG-4“, maisi ruutpesiti külvi masin, neli linakombaini, 18 iseliikuvat teraviljakombaini „S-4“, kuhjatõstja ja palju teisi uuemaid masinaid.

Eelnenud aastatel töötas masina-traktorijaama piirkonna kolhoosides 7-8 traktoribrigaadi. Käesoleval 1955.a. on moodustatud 15 traktoribrigaadi, s.o. igat kolhoosi teenindab üks traktoribrigaad. Sellisel ümberkorraldamisel muutub juhtimine kahtlemata operatiivsemaks ja töötulemused paremaks.

Masina-traktorijaama töös on veel suur tähtsus õigesti organiseeritud dispetserteenistusel. See võimaldab tõhustada

kontrolli traktoribrigaadide töö üle, osutada kiiresti abi tehniliste rikete kõrvaldamisel ja sellega vältida traktore ja põllutöömashinate tööseiskuid.

Tänavu on Helme masina-traktorijaamas tehtud vajalikud ettevalmistused operatiivse ja hästi korraldatud dispetseriteenistuse sisseseadmiseks¹. Nii võetakse kasutusele raadiojaamad „Urožai“. Raadioside luuakse kaheksa masina-traktorijaama keskusest kaugemal töötava traktoribrigaadiga.

1954. aastal hakkas Helme masinatraktorijaamas töötama raadiosõlm. Töökodades ning mehhanisaatorite ühiselamutes ja majades on üles seatud ligi 50 raadiopunkti.

Pildil: masina-traktorijaama dispetser Eldur Roosen raadiosõlmes töötamas.

Üks raadiojaamadest asub masina-traktorijaama dispetseriruumis ning on kogu aeg sisse lülitatud. Traktoribrigaadide töötajatel on sellega võimalus igal ajal teatada juhtunud avariidest ning paluda vajalikku abi. Üks „Urožai“ on monteeritud liikuvale remonditöökojale. Lähemates kolhoosides töötavate traktoribrigaadide töötajatega peetakse sidet telefoni teel.

1 Helme masina-traktorijaama dispetser Eldur Roosenilt saadud andmed.

Viienda viisaastaku viimane kevadkülv on otsustavaks etapiks meie põllumajanduse edasisel arendamisel ja selle järsu tõusu saavutamisel. Helme masina-traktorijaama kollektiiv teeb kõik selleks, et võidelda piirkonna kolhooside põllumajanduse edasise arendamise eest, partei ja valitsuse poolt kavandatud suurte ja vastutusrikaste ülesannete jäagitu täitmise eest.

Kassapidaja

Peaaramatupidaja

van. raamatupidaja

instruktor-
van. raamatupidaja
ins. raamatup.

IVANEM INSTRUKT. RAAMATUP.

Ehitustehnik

IVANEM VET. ARST

vet. sanitarid

Vet. jaosk. juhataj.

Majandusala juht. talupidamis
koristajad

MAKORRAIDUS INSENER

PEAZOOTEHNIK

zootehnikud

DIREKTOR

sekretär
maainvõirijutaja

Raadiotehnik

DISPETŠER

DEAINSENER

PARTORG

PEAAGRONOM

Plaanija agronoom

mat erialade

laohoidjad

tehnik-elektrik

Automehhanik

van. mehaan. palju

tööde mehhan. kama

kaardurid

ins. mehaanik

ja põllumaj. masinate

ja kombain. alad

Insener. mehaanik

Kontrollor

Remonttööde

juhataja

Agroonoomid

Seemne kontroll
labor. juhataja

van. laborant

laborant

Autofühid

normija

arvestaja

TRAKTORI ERIGADID

- 4
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15

HELMETI JUHTIMISE SKEM

L Ö P P S Ö N A.

Marksismi-leninismi klassikud töötasid välja teoreetilised seisukohad põllumajanduse sotsialistlikuks ümberkorraldamiseks. V. I. Lenin näitas, et see peab toimuma põllumajanduse kaasaegse tehnikaga varustamise baasil. V. I. Lenin näitas, et ainult materiaalne baas, massiline traktorite ja muude põllumajandusmasinate kasutuselevõtmine maaharimises võib otsustada küsimuse väiketalupoja sotsialistlikust ümberkasvatamisest, tema psühholoogia ja harjumuste muutmisest. Lenini õpetust põllumajanduse sotsialistlikust ümberkorraldamisest arendas edasi J. V. Stalin. Ta üldistas sotsialistliku ülesehitustöö massilisi kogemusi, väiketootjaliku põllumajanduse sotsialistlikuks ümbermuutmise kogemusi. Praktika elu tegelikkus tõestas kõikide nende teoreetiliste seisukohtade ja üldistuste õigsust.

Juba oma olemasolu esimeste aastate jooksul tõestasid masina-traktorijaamad, et nad on kõige õigemaks vormiks riigi poolt põllumajandusele tehnilis-majandusliku, poliitilise ja organisatsioonilise abi osutamisel.

Vennasvabariikide rikkalikke kogemusi ja materiaalselt abi kasutades loodi ka Eestis pärast nõukogude võimu kehtestamist masina-traktorijaamad. Masina-traktorijaamad osutasid suurt abi kesk- ja kehvtalupoegadele maaharimi-

sel. Fašistlikud okupandid hävitasid oma võimutsemise perioodil masina-traktorijaamad ning vedasid Saksamaale ligemale 3000 traktorit ja viljapeksumasinat. Pärast okupantide minemakihutamist taastati masina-traktorijaamad Nõukogude riigi poolt ning need andsid tõhusat abi kehva ja kesktalupoegadele mullaharimisel, külvil ja viljakoristamisel.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P Keskkomitee oma määruses nr.303 7.aprillist 1945.a. „Valga- ja Tartumaa abistamise kohta kevadkülvi teostamisel” kohustasid Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaati 25. aprilliks 1945.a. organiseerima Valgamaal sõjajärgsel perioodil esimese uue masina-traktorijaama - Helme masina-traktorijaama.

Helme masina-traktorijaam on läbi teinud oma 10 aastase olemasolu kestel kuulsusrikka ning täis töövõite teekonna. Eriti tähtsat osa etendas Helme masina-traktorijaam oma tööpiirkonna põllumajanduse sotsialistlikul ümberkujundamisel ning talurahva massilisel siirdumisel kollektiivmajapidamise teele, sest ta oli asutatud enne kollektiviseerimisliikumise algust. 1948.a. ja eriti 1949.aastal kui talurahvas asus massiliselt kolhoositeele, suurenes Helme masina-traktorijaama tähtsus veelgi. Ta muutus tõeliseks keskuseks kolhooside majanduslik-tehnilisel ja poliitilisel ning organisatsioonilisel juhtimisel ja kolhoositalurahva hulkade ümberkastatamisel kollektivismi vaimus. Helme masina-traktorijaama poliitilise

tähtsuse ja mõju suurendamisele maal aitas suuresti kaasa masina-traktorijaama juurde loodud poliitosaakond. Poliitosaakond paljastas kolhoosidesse pugunud kulaklike elementide kahjulikku tegevust, selgitas konkreetsete faktide najal klassivaenlase olemust ja mobiliseeris kolhoosnikute laialdasi hulki võitlusele kolhooside organisatsioonilis-majandusliku tugevdamise eest.

Tänu Nõukogude riigi ja vennasvabariikide omakasu-püüdmatule abile, on aasta-aastale suurenenud Helme masina-traktorijaama traktoripark ja seoses sellega põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise tase.

Helme masina-traktorijaama abi oma tööpiirkonna kolhoosidele oleks olnud veelgi suurem, kui oleks kasutatud maksimaalselt kogu traktoripargi võimsust. Suuri puudusi oli ka masina-traktorijaama struktuuris, see ei võimaldanud kolhoosimajanduse operatiivset juhtimist. NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses ning NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee poolt vastu võetud määruses „Masina-traktorijaamade töö edasise parandamise abinõudest“ näidati kätte konkreetsed abinõud ka Helme masina-traktorijaama töös esinenud puuduste kõrvaldamiseks, masina-traktorijaama töö edasiseks parandamiseks ja tema osatähtsuse tugevdamiseks kolhoositootmise kõigi harude arendamisel.

Nendeks abinõudeks on: masina-traktorijaamas alalise mehhanisaatorite kaadri loomine; masina-traktoripargi kasutamise parandamine; masina-traktorijaama tugevdamine juhtiva ja insener-tehnilise kaadriga; kolhooside

agronoomilise ja zootehnilise teenindamise tugevdamine; mehhanisaatorite kaadri ettevalmistamise parandamine; masina-traktorijaamas suure ehitustöö läbiviimine ja remondibaasi tugevdamine ning põllumajanduse materiaalse ja tehnilise varustamise parandamine.

Tuleb silmas pidada, et ülesanded, mis on seatud meie ette, on võrratult suuremad, tähtsamad ja keerukamad, kui need, millega Helme masina-traktorijaamal tegemist tuli teha varem. Võib julgesti öelda, et kunagi veel pole olnud oma ulatuselt ja tempolt nii suurejoonelist põllumajanduse arendamise programmi.

Kogu nõukogude rahvas, sealhulgas ka Helme masina-traktorijaama teotaheline kollektiiv võttis vastu partei ja valitsuse otsused põllumajanduse edasise arendamise kohta kui võitlusprogrammi, mis vastab meie kodumaa töötajate põhilistele huvidele. NLKP Keskkomitee septembripleenumi, samuti ka veebruari-märtsipleenumi ja juunipleenumi otsuste elluviimine on olnud Helme masina-traktorijaama tublide töötajate esmaseks ülesandeks. Võitluses nende ülesannete täitmise eest on kerkinud masina-traktorijaama kollektiivist esile terve rida tublisid töötajaid, kes on pälvinud oma tähelepanu. Kogu vabariigis on tuntud eesrindlikud traktoribrigaadi brigadirid Eduard Süsta ja Paul Pehk, traktoristid Johannes Allikas, Artur Puna, Leonhard Lipp jt., kombainerid Albert Mihailski, Eduard Säks ja Ivan Pavlenko ning palju teisi eesrindlasi.

Helme masina-traktorijaama töökas kollektiiv ei jää kunagi rahule saavutustega. Praegu on masina-traktorijaama

kollektiivi ülesandeks NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumi otsuse elluviimine, et kahe-kolme ligema aasta jooksul tunduvalt suurendada loomakasvatussaaduste tootmist, kusjuures järsk tõus sel alal saavutatakse juba käesoleval 1955.aastal. Eelkõige selleks nähakse ette teraviljatootmise laiendamist ja söödabaasi tugevdamist. Suur tähtsus on ka partei ja valitsuse määrusel 9.märtsist 1955 „Põllumajanduse planeerimise praktika muutmisest“. Selles väga tähtsas dokumendis on lahendatud üks sotsialistliku põllumajanduse organiseerimise ja tema tootlike jõudude edasiarendamise põhiküsimusi.

Vastavalt sellele, viidi käesoleva aasta märtsis masina-traktorijaama tööpiirkonna kolhoosides läbi perspektiivplaanide koostamine aastateks 1955-1960. Kolhoosid on planeerinud oma ühismajapidamise arendamises suure edasimineku. Muidugi ei saa ka masina-traktorijaam jääda kõrvalle nende ülesannete täitmisest, Vastupidi, ülitähtis osa plaanide elluviimises kuulub just masina-traktorijaamale. Helme masina-traktorijaam peab järk-järgult suurendama kolhoosides tehtava töö mahtu ning tegema 1960.aastal vähemalt 80 protsenti kolhooside üldisest töömahust. Suurt tähelepanu tuleb masina-traktorijaamal osutada orgaaniliste väetiste varude suurendamisele ning maaparandustöödele. 1960.aastal tuleb kombainidega vili koristada vähemalt 5000 hektariliselt maa-alalt

Helme masina-traktorijaama kollektiiv on suuteline partei ja valitsuse igakülgse abiga lahendada tema ees

seisvad ülesanded. Võitlus põllumajanduse tõusu eest on üldrahvalik ülesanne. Ei ole kahtlust, et ka Helme masinatraktoriijaama töötajad koos kogu nõukogude rahvaga annavad selle ülesande täitmiseks omapoolse tubli panuse.

K A S U T A T U D A L L I K A D J A
K I R J A N D U S .

I M A R K S I S M I - L E N I N I S M I K L A S S I K U D .

К. М а р к с и

Ф. Э н г е л ь с , . Энгельс - А. Бебелю, Соч., т. XXVII
/Ленинград/ 1935.

В. И. Л е н и н , Первоначальный набросок тезисов по
аграрному вопросу, Соч., т. 31, /Ле-
нинград/ 1950.

J. V. S t a l i n , ÜK(b)P XV kongress. Keskkomitee poliitiline aruanne, Teosed, 10 kd., Tallinn 1950.

J. V. S t a l i n , Parempoolsest kallakust ÜK(b) Parteis, Teosed, 12 kd., Tallinn 1952.

J. V. S t a l i n , NSV Liidu agraarpoliitika küsimustest, Teosed, 12 kd., Tallinn 1952.

J. V. S t a l i n , Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XVIII kongressile 10. märtsil 1939, Leninismi küsimusi, Tallinn 1952.

J. V. S t a l i n, Sotsialismi majandusprobleemid NSV
Liidus /Tallinn/ 1953.

Ü K (b) P a j a l u g u, Tallinn 1951.

II ALLIKAD.

a) P a r t e i j a v a l i t s u s e
m ä ä r u s e d.

L N K P X I X k o n g r e s s i r e s o l u t s i o n i d,
P a r t e i X I X k o n g r e s s i d i r e k t i i v i d N S V
L i i d u a r e n d a m i s e v i i e n d a v i i e a a s t a
p l a a n i k o h t a a a s t a i k s 1 9 5 1 - 1 9 5 5, T a l -
l i n n 1 9 5 2.

N õ u k o g u d e L i i d u K o m m u n i s t l i k u
P a r t e i K e s k k o m i t e e p l e e n u m i o t -
s u s, m i s v ö e t i v a s t u 7. s e p t e m b r i l
1 9 5 3 . a . s m . N . S . H r u ſ t ſ o v i e t t e k a n d e
p õ h j a l, T a l l i n n 1 9 5 3.

b) A j a k i r j a n d u s .

„H e l m e T r a k t o r i s t” 1 9 5 1, 1 9 5 2, 1 9 5 3 . a .

„R a h v a H ä ä l” 1 9 4 1, 1 9 5 5 . a .

„U u s E l u” 1 9 5 1, 1 9 5 2, 1 9 5 3 . a .

„V a l g a m a a l a n e” 1 9 4 5, 1 9 4 6, 1 9 4 7, 1 9 4 8, 1 9 4 9, 1 9 5 0 . a .

c) Arhiivmaterjalid.

Eestimaa Kommunistliku Partei
Tõrva Rajoonikomitee arhiiv:

EKP Tõrva Rajoonikomitee III pleenumi
protokoll nr.3, 27.jaanuarist 1954.

Helme masina-traktorijaama ar-
hiiv:

Helme masina-traktorijaama 1946, 1947,
1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953,
1954 aastate aasta-aruanded.

Määrused, korraldused ja ringkirjad
1945.a.

Helme masina-traktorijaama 1950.a. sot-
sialistliku võistluse kokkuvõtted.

Helme masina-traktorijaama ja kolhoosi-
de vahelised lepingud 1950.a.

Sissetulnud kirjad 1951.a., Eesti NSV
Ministrite Nõukogu ja Eestimaa K(b)P
Keskkomitee määrus nr.3 12.veebruari-
st 1951 „Sotsialistliku võistluse tulemus-
te kohta põllumajanduses 1950.a.“

d) Suuliselt saadud andmed:

Eesti Põllumajanduse Akadeemia Põllumajanduse Õkonoomika
Kateedrilt

H. Eerma 'l t

R. Hõbemägi 'l t

A. I l i s s o n ' i l t
J. I n n o ' l t
F. J a k o b s o n ' i l t
P. K i l k ' i l t
E d. L e e s m e n t ' i l t
A. M i h a i l s k i ' l t
E. R o o s e n ' i l t
E d. S ä k s ' i l t
A. S ö r m u s ' e l t
E d. S ü s t a ' l t.

III K I R J A N D U S.

- A n i s s i m o v, A., Põllumajanduse arendamine viiendal viisaastakul, Tallinn 1954.
- B e n e d i k t o v, I. A. Masina-traktorijaama töökogemusi, Tartu 1948.
- E e s t i N S V a j a l u g u, G. Naani toimetusel, Tallinn 1952.
- H r u š t š o v, N. S., NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest; ettekanne NLKP KK pleenumil 3.septembril 1953.a., Tallinn 1953.
- K o l e s n e v, S. G., Põllunduse organiseerimine kolhoosides, Tallinn 1954.
- К р а е в, М. А. Победа колхозного строя в СССР, Москва 1954.

К у ч у м о в, П. С., Машинно-тракторные станции,
Большая Советская Энциклопедия,
т. 26, /Москва/ 1954.

М а л е н к о в, Г. М., Aruandekõne ÜK(b)P KK tööst
partei XIX kongressile, Tallinn 1952.

S o o g l e, G. Traktorijaamade osast vabariigi kol-
hooside organisatsioonilisel ja majan-
janduslikul kindlustamisel, „Eesti Bol-
ševik“, nr. 22, 1950.a.

С е л ь с к о - х о з я й с т в е н н а я э н -
ц и к л о п е д и я, т. 3, Москва 1953.

Ч е р н о в, Ф., Колхозный строй в СССР, Москва,
1954.

В е н ж е р, В., Машинно-тракторные станции, Моск-
ва 1948.

V i r s, E., Helme masina-traktorijaam kolhoose
abistamas, „Sotsialistlik Põllumajan-
dus“, nr.2, 1951.a.

S I S U K O R D .

	lhk.
E e s s õ n a	3
I Masina-traktorijaam kui kolhoosikorra in- dustriaalne materiaal-tehniline baas	7
II Helme masina-traktorijaama loomine ja tema osa massilise kollektiviseerimise etteval- mistamisel ja läbiviimisel	46
III Helme masina-traktorijaam võitluses kolhoo- sikorra kindlustamise eest (1950-1953) ..	80
IV Helme masina-traktorijaama võitluses põllu- majanduse edasise tõusu eest	121
L õ p p s õ n a	153
Kasutatud allikad ja kirjandus	159